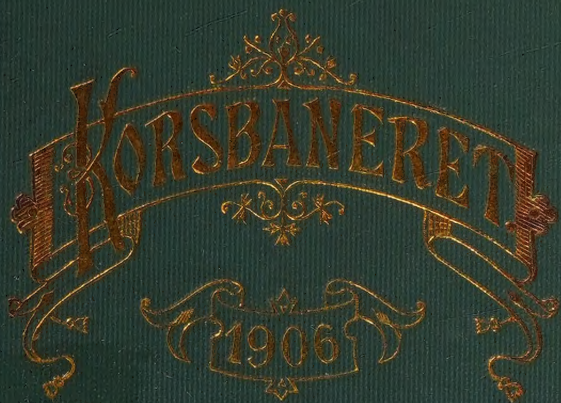

BX

8049

- K844

1906

BX

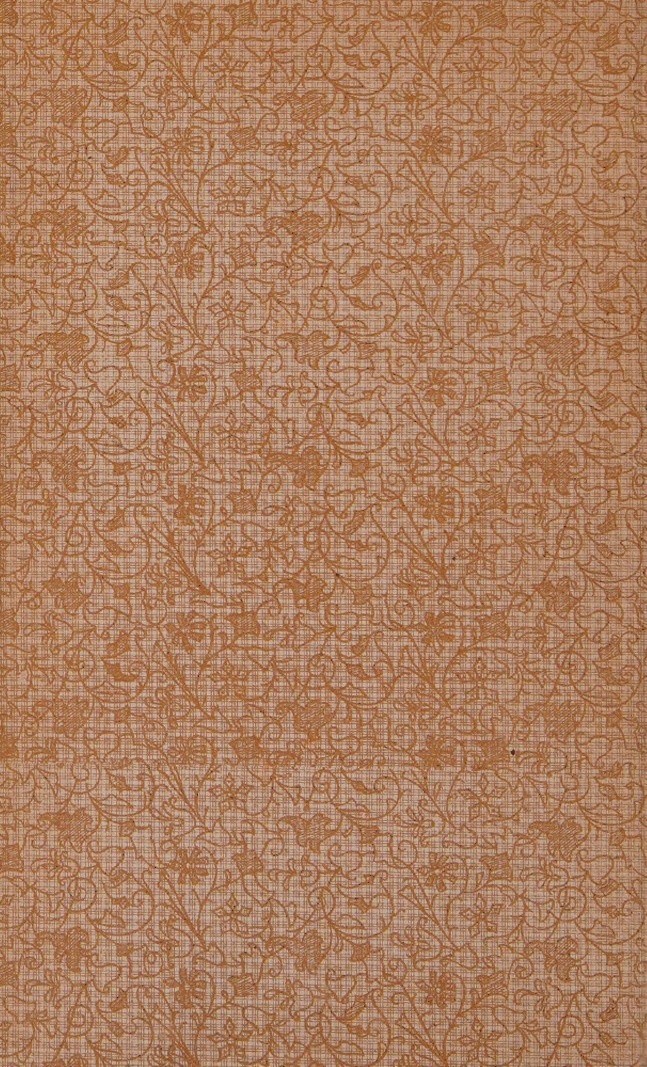
8049

K844

1906

GTU

Storage

FLYKTEN TILL EGYPTEN.

KORSBANERET

In hoc signo vinces.

KRISTLIG KALENDER

FÖR

1906

REDIGERAD AF

J. G. DAHLBERG

TJUGUSJUNDE ÅRGÅNGEN

Med 69 porträtt och planscher

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERN

BX8049

-K844

1906

APR 26 1965

Det skall ske på den tiden, att hednafolken skola söka Israels rot, som skall stå till ett *baner* för folken, och dess rum skall vara äradt. Jes. 11: 10.

Hans *baner* öfver mig är kärlek. Höga V. 2: 4.

I vår Guds namn uppresa vi *baneret*. Ps. 20: 6.

Och Moses byggde ett altare och kallade dess namn *Jehova Nissi* (Herren mitt baner). 2 Mos. 17: 15.

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL
LIBRARY

20416

INNEHÅLL.

I.

Stjärnor (poem), af LUDVIG	7
Julhälsning, af N. FORSANDER.....	9
Nu är det jul (poem), af D—.....	15
Den gamlas julfest (poem), af LUDVIG.....	17
Huru ter sig vår telugumission för närvarande? af CARL A. BLOMGREN.....	19
Den lutherska reformationens grundtankar, af S. G. YOUNGERT.....	27
Gustaf II Adolfs fältpredikant, af G. N. S.....	49
Iowa-konferensens barnhem.....	63
Upsala College, af L. H. B.....	66
Bethesda Hospital och diakonisshem af C. A. HULTKRANS.....	72
Vill du blifva helbrägd? af J. WIKSTRAND.....	86

II.

Berättelser.

Julottor i nordvästra Minnesota för trettio år se- dan, af S. J. K.....	91
Mitt första verksamhetsfält, af X.....	99
Minnen från början af vår kyrkliga verksamhet i Red River-dalen och N. Dakota, af J. O. C...104	
En sorglig förändring, af P S.....	112
Minnen ur den pastoral verksamheten, af J. W.127	
Från lifvets nattsida, af C. W. A—R.....	134
Ett svärd gick genom hennes själ, af C. W. A—R.139	
En dansares slut, af M. P. O.....	146
“En sen omvändelse är sällan sann,” af M. P. O.148	
Min synd är förlåten, af J. T.....	162

III.

Lefnadsteckningar.

Pastor Sven Gustaf Larson, af J. T.....	157
Pastor C. H. Södergren, af G. L—L.....	167
Pastor C. J. Maxell, af M. P. O.....	179
Pastor Carl Oscar Lindell, af H. O. Lindeblad.....	187
Pastor Carl G. Nelson, af Alfred Appell.....	195
Samuel Hoogner, af S. P. A. L.....	204
John Hasselblad, af E. V. I.....	208
John Aaron Nelson, af J. A. L.....	210
Fru Thea Tengwald, af Carl A. Evald.....	214
Hemma (poem), af Gustaf E—N.....	225

IV.

Kyrko-Album.

1. Präster	227
2. Kyrkor och prästhus.....	237
3. Minnesvårdar.....	285

I.

Stjärnor.

Där skimrar i blåa salar
en stjärna så klar och blid,
hon sänder till berg och dalar
en hälsning af fröjd och frid,
kring herdar, som hjorden vakta,
hon sveper sitt skimmer sakta
och öfver de hvita tält.

Ack, aldrig tillförne där brände
en stjärna så mild och ren,
och aldrig tillförne sig tände
i natten så tindrande sken;
men stjärnan oss ville förklara,
att han, som skall Frälsaren vara,
är kommen med ljus och frid.

Det glimmar af hvita vingar
i stjärnans dröjande ljus,
och hän genom rymderna klingar
af toner ett böljande brus.
Den himmelska kören de orden
ren bär till den vaknande jorden:
"till mänskan ett godt behag.

Än tyckes de strålarna dröja
i längtans och lidandets natt,
och likt profetior de röja,
att en gång en timme är satt,
då ljusflod från himlen skall bölja
till jorden och mörkret bortskölja,
då uppgår den nya dag.

LUDVIG.

Julhälsning.

*Varen icke förförade; ty se, jag
bådar eder stor glädje, som skall ve-
derfaras allt folket; ty i dag är eder
född Frälsaren, som är Kristus.
Herren, i Davids stad.*

Luk. 2: 10, 11.

Ären fly så hastigt undan, och evigheten nal-
kas oss närmare för hvarje julhögtid vi
fira; men med tanken på årens flykt och evighe-
tens inbrott är ock förbunden påminnelsen om
huru vi snart skola aflägga räkenskap för huru
vi hafva brukat vår nådatid, såväl våra högtider
som våra arbetsdagar. Nu nalkas oss i denna
högtid icke blott evigheten, utan äfven him-
melskt budskap om vår Herres och Frälsares an-
komst till jorden; ja han kommer själf till oss
sänd till vår frälsning. Vi, syndiga människor,
hafva orsak nog till fruktan vid den helige
Gudens uppenbarelser, och sådan fruktan för
honom har bott uti oss, allt sedan vår stamfader

Adam efter syndafallet fruktade för Gud och flydde undan från honom. Samvetet och Herrens heliga lag säga oss, att vi äro förtappade syndare och brottsliga inför Gud, och därför äro vi af naturen förfärade för honom.

Men allaredan i det gamla förbundets dagar gaf Herren sina tjänare den befallningen: "Trösten, trösten mitt folk, säger eder Gud. Talen ljufligen till Jerusalem och förkunnen för det, att dess strid är fullbordad, att dess skuld är försonad och att det får dubbelt igen af Herrens hand för alla sina syndastraff." Es. 40: 1, 2. Och i det nya förbundets första morgongryning kungör en Herrens ängel den saliga julhälsningen: "Varen icke förfärade; ty se, jag bådard eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket." Huru ofta omtala icke äfven de heliga evangelisterna, att Herren Jesus under sin vandring här på jorden sade till sina lärjungar och vänner: Varen icke förfärade, frukten icke; det är jag.

Gud har icke lust till de ogudaktigas ångest, pina och död, utan hans lust är till barmhärtighet. Han vill, att syndaren skall omvända sig till honom och sålunda komma till hans rikes delaktighet, som är rättfärdighet, frid och fröjd i den Helige Ande. Och därför har han bebådadt och bebådard oss alla ännu på denna nådedag

en salig jul med sann julfrid och julglädje. Och dessa julgåfvor äro icke sådana ringa skänker. som världen gifver, utan hans frid öfvergår allt förstånd, och glädjen är så stor, att den räcker till åt allt folket och skall fullkomnas i evighetens utesägliga fröjd. På juldagsmorgonen kommer en Herrens ängel med det fröjdefulla evangeliet om stor glädje, beredd åt allt folket, och med honom är en mängd af den himmelska härskaran, hvilka lofva Gud och säga: "Ära vare Gud i höjden, och frid på jorden, till människorna ett godt behag!" Men hvad är denna saliga jubelklang emot hvad jublet skall blifva inför Guds och Lammets tron, där alla änglar och helgon vid de gyllene harpornas klang prisa honom, som har köpt oss åt Gud med sitt blod.

Ja, sådan stor julglädje och evig himlafröjd vill och kan vår käre himmelske Fader gifva äfven oss, fattiga syndare, emedan han har gifvit oss sin Son till vår Herre och Frälsare. Och när han i förbarmande kärlek emot en fallen värld har utgifvit för oss alla sin egen käre enfödde Son, skulle han icke då också skänka oss allting med honom? Åt oss är denne Sonen gifven, att vi genom honom, hans lif, lidande och död, skulle hafva evigt lif samt med honom vara Guds barn och himmelrikets arfvingar. Hvar och en som i tron mottager honom såsom

sann Guds Son och såsom sin Herre och Frälsare, den undfår därmed sina synders förlåtelse samt i och med denna stora skatt äfven lif och salighet. De troende äro det rätta Guds eigendomsfolk, åt hvilket i sin helhet himlens glädje skall gifvas. O hvilka fröjdeämnen och hvilket saligt folk!

Allaredan de troende i det gamla förbundets tider stände därför in i profeten Esaias' jubelsång: "Ett barn varder oss födt, en son oss gifven, hvilkens herradöme är på hans axlar, och hvilkens namn är Underlig, Råd, Stark Gud, Evig Fader, Fridsfurste." Guds löften till fäderna äro nu fullbordade för oss. Och därför hälsar Herrens ängel de vakande herdarna i Betlehemsnejden: "I dag är eder född Frälsaren, som är Kristus, Herren, i Davids stad."

Men låtom oss nu alla gifva granneligen akt uppå först Guds härliga och nådefulla julgåfva till världen och sedan likaledes akta uppå de orden: för oss, åt eder. Den gåfvan bär det ljuflva namnet Jesus, Frälsaren, "ty han skall frälsa sitt folk ifrån deras synder." De armar, som Jesusbarnet i Betlehems krubba sträcker ut emot dig, de skola en gång utsträckas på korset på Golgata till din frälsning, liksom i dag samma frälsarefamn står öppen för alla

arbetande och betungade. Han är ock Kristus, det är den af Gud sände och smorde rätte profeten, öfversteprästen och konungen. Och såsom sådan skall han efter Guds vilja och råd vara vår visdom, rättfärdighet, helgelse och förlossning. Han är också Herren, som har köpt och förvärfvat oss med sitt heliga och dyra blod, och han har därför rättighet öfver oss, att vi skola vara hans egendom och trogna undersåtar, ja, hans kära brud i lif och död. Visserligen nämner också Guds ord både i gamla och nya testamentet Herren Jesus med många andra härliga namn; men alla dessa titlar gå därpå ut, att vi, arma syndare, skulle samlas omkring honom och i tron tillbedja honom: min Herre och min Gud!

Därför må vi äfven i julhälsningen till oss från himmelen gifva väl akt på det ordet "*eder*". Ängeln förkunnar icke blott, att Kristus är född; utan änglabudskapet lyder: "Jag bådade eder stor glädje, som skall vederfaras allt foket; ty i dag är *eder* född Frälsaren." Detta ord "*eder*" gifver och fordrar trogna hjärtan, som tillägna sig Kristus, att han för dem är född, död och uppstånden. Och hvarje enskild nådehungrig och troende själ har här den saliga rättigheten att innesluta sig i detta ord "*eder*", och i tron får han utropa och sjunga: det sked-

de för mig, för mig är född Frälsaren, som är Kristus, Herren, i Davids stad!

Så låtom oss då alla i denna välsignade julhögtid, liksom fordom de fromma herdarna, gå nu genast till Betlehem, Davids stad, och där med glädje se den Son, den Frälsare och Herre Kristus, som är oss gifven och född. Guds ord, den heliga skrift, är den krubba, däri han hvilat, och Guds nådelöften äro de lindakläder, i hvilka han ligger insvept på det att vi skola tro på honom och varda frälsta. Låtom oss ock gladeligen tillropa våra bröder, våra anhöriga och alla, med hvilka vi kunna komma i beröring: "Jag bådard eder stor glädje; ty i dag är eder född Frälsaren." Herren gifve, att detta saliga budskap må under denna julhögtid och alltid ljuda vid våra gudstjänster, i våra hem och söndagsskolor, samt att det därifrån må sträcka sig äfven till fjärran hednaländer till evig fröjd åt oss alla.

N. FORSÄNDER.

Nu är det jul!

“Nu är det jul!” så tempelklockan säger,
hvar gång hon ringer uti juletid.
Nu är det jul, och tunga malmen väger
i toner ut den djupa julefrid.

Nu är det jul! Hör änglasången klingar
i klockeklang och uti julefröjd.
“På jorden frid”, den oss sitt budskap bringar,
och “ära vare Gud i himlens höjd.”

Nu är det jul, och juleljusen brinna
så underskönt i hem och Herrens hus.
Nu kan jag visst den rätta vägen finna,
då ock för mig gått upp all världens ljus.

Hon har gått upp all världens morgonstjärna,
ett klarligt ljus skin' uti mörka land:
Guds ende Son mig lysa skall och värna,
till dess jag hunnit himlens sälla strand.

Nu är det ljus i hemmet och på rutan,
 nu är det ljus på rimfrost och på snö,
 och det är ljust på hafvet och på skutan,
 och det är ljust utöfver skog och sjö.

Nu, är det ljust i själfva hjärtegrunden,
 sen himlens klarhet där fått lysa in;
 och det är jul därinne från den stunden,
 då jag i trone honom såg som min.

Nu är det jul vid Jesu kärleks hjärta,
 vid krubban och i hans utgjutna blod.
 Här är det fröjd i hvarje lifvets smärta:
 han gaf sig själf för mig den Herren god.

Nu är det jul i sorgerna och nöden,
 nu är det jul här på bekymrens stog;
 och det blir jul en gång i själfva döden,
 då himlens portar låtas upp för mig.

Ja, det är jul i dyra sista färden
 för dem i tron på Jesus lefvat här;
 och det är jul högt öfver denna världen,
 en evig, ousäglig jul är där.

D—.

Den gamlas julfest.

(Tyskt motiv).

Hon brådtom hade, där hon, stödd vid stafven,
gick af och an vid nästan kolnad hård.
Ren hennes kära slumrade i grafven
och ensam stod hon i Guds vida värld;
och dock hon hade, gammal vana trogen,
en julgran hämtat från den fjärran skogen.

För hennes blickar drog en tårars dimma,
allt var så stilla i den gamlas tjäll,
så matt ock syntes trädets julljus glimma,
och snart de bruno ned i dyster kväll,
snart intet mer bland granens grenar flammor,
och än mer dyster blir den lilla kammar.

Blott lampan lyser ännu svagt därinne,
trött gumman sätter sig vid granen ned. —
"De dogo alla, tungt är nu mitt sinne,
o, finge jag därborta hvila med!" —
En suck hon höres mot det höga sända:
"O, Herre Jesus, gif en salig ända!"

Och natten gick, och julens morgon bräckte,
 och bort till stugan goda grannar ländt.
 Än stängd var dörren, det en aning väckte:
 "ack, hvad har väl med gamla gumman händt?"
 Med enad kraft man nu mot dörren tränger,
 och låset, bräckligt, snart man sönder spränger.

Och barrdoft frisk dem här till mötes trädde,
 och blickar granskade det lilla rum.
 Än gumman satt vid granen, nyss hon klädde,
 men ack, så kall och uti döden stum.
 Den bön, hon längtande till himlen sände,
 var hörd, hon fått en stilla, salig ände.

LUDVIG.

Huru ter sig vår telugumission för närvarande?

I alla hänscenden har vår telugumission haft ett framgångsfullt år. Gud har hållit sin skyddande hand öfver våra missionärer, så att deras led ej hafva glesnat genom sjukdoms- eller dödsfall, utan i stället stärkts med nya krafter.

Den 20 februari 1905 landsteg miss Charlotte Svenson för andra gången på Indiens kust för att åter upptaga zenana-arbetet på vårt fält därstädes. År 1900 måste hon på grund af nedbruten hälsa återvända till Amerika efter ett nära femårigt troget arbete. Sedan dess har hon vistats för det mesta i södra Kalifornien, och där återfick hon hälsa och krafter, så att hon kunde, till styrelsens och missionärernas stora glädje, återvända till Indien.

Vår mission har så utvecklats, att ett hus måste hyras i södra Rajahmundry att användas så-

som lasarett, till dess vår lasarettbyggnad hin-
ner uppföras. Kliniken är fortfarande i den
s. k. Halkot Garden i Rajahmundry. En ny
kvinnlig läkaremissionär, fröken dr Julia Van
der Veer, är också utsänd. Söndagen den 24
september hölls afskedsgudstjänst för henne i
St Marks-kyrkan i Philadelphia. Under flera

GAMLA SKOLBYGGNADEN I RAJAHMUNDRY.

år har hon varit anställd som diakonissa vid mo-
derhuset i Baltimore. Hon har nu senast ge-
nomgått en fullständig medicinsk kurs i Phila-
delphia.

Från vår synod har i höst (1905) tvenne
unga missionärer med sina fruar utgått på vårt
fält i Indien. Missionär O. O. Eckardt har ut-

GOSSARNAS HÖGSKOLA I RAJAHMUNDRY.

bildats vid Upsala College, N. J., samt Augustana College och teologiska seminariet, och missenör Oscar L. Larson vid Luther Academy.

MISSERNA OCH LÄRARE VID AUGUSTANA OCH UPPSALA COLLEGE.

Nehr, samt Augustana College och teologiska seminariet. Båda prästvigdes vid synodalmöte i Stanton, Iowa, 1905. På General Con-

olis möte i Milwaukee, Wis., anskötes de till
det heliga mjesönärskaftet. Unga, begäfvade
och nitiska som de äro, skola de säkert blifva till

ELEVER VID HÖGSKOLAN I RAJAHMUNDRI.

stort gånge på vårt folk, om Herren förlänar dem
hälsa och krafter. Må deras arbetsdag blifva
lång och välsignelsöbringande!

Skolarbetet har bedrifvits med kraft och framgång och kommit till en sådan utveckling, att det var nödvändigt att i år börja uppförandet af tvenne nya skolbyggnader. Högskolorna i Rajahmundry och Peddapur äro de största och viktigaste på vårt fält. Där utbildas de infödda kateketerna och pastorerna. Peddapur-skolan har sjutton lärare och nära sex hundra elever. Enär elevantalet är i ständig tillväxt och regeringens skolnånad flera gånger förklarar byggnaderna olämpliga och hotat att beröfva oss regeringens understöd, om icke nya och ändamålsenliga byggnader uppföras, måste styrelsen vidtaga mått och steg för ny skolbyggnads uppförande såväl i Rajahmundry som i Peddapur. Byggnadsarbetet har väckt nytt intresse bland de kristna och ökat förtroendet för vår mission. Tjugu tusen dollars erfordras för att fullborda detta företag. Dessutom måste en del reparationer göras i år på andra byggnader, tillhörande vår mission. Kateketens hus i Samalkot var så förfallet, att ett nytt hus måste uppföras åt honom. Ett tillbygge måste göras vid vårt zenanahem i Rajahmundry för att bereda rum för våra nya zenanasysstrar. En ny kyrka måste uppföras i Samalkot, där missoinär Isaacson är anställd, och för det ändamålet håller hedna-

missionsföreningen bland studentkåren i Rock Island på att samla medel.

MISSIONSRÅTEN "AUGUSTANA".

De kristnas antal har under det gångna året ökat på värt talt med 1,901 personer. Hela antalet af kristna där är nu något öfver 12,000.

Barnens antal i våra skolor har ökats med 453 barn, så att 5,227 barn för närvarande bevista våra skolor. Icke mindre än 2,228 personer beredas genom undervisning för mottagandet af det heliga dopet. Ett antal af 46 nya byar hafva under året öppnats för evangelii förkunnande. Mission bedrifves nu i 387 byar.

Herren vare tack och ära för den framgång, vår telugumission haft detta år, och hägne och skydde han i nåd våra missionärer, och krönc han deras arbete under ett kommande år med riklig framgång.

CARL A. BLOMGREN.

Den lutherska reformationens grund- tankar.

En katolik frågade en gång en luthersk kristen, hvar kyrkan varit före Luther. Lutheranen svarade, att kyrkan före Luther varit, där hon ännu är och alltid skall förblifva. Katoliken frågade då, hvad betydelse den så kallade reformatorn i så fall hade för kyrkan. "Å", svarade lutheranen, "Gud hade kallat honom att rentvå kyrkan ifrån all den smuts, som under medeltidens natt lägrat sig på hennes annars klara panna. Men till en sådan rengöring hade den romerska kyrkan visat sig lika motvillig som en smutsig pojke, hvikens moder måste tvinga honom fram till tvättkaret." Detta är en kort beskrifning på reformationen! Af Guds nåd fick Luther rentvå kyrkans anlete och dymedelst öppna hennes ögon för de nådeskatter, som Gud väl gifvit henne, men hvilka hon nästan glömt, att hon ägde. Sålunda vardt det henne gifvet att återigen känna sin kallelse i denna värld

Klart är, att vi med ordet "kyrkan" här icke mena något annat än Guds nåderike på jorden, sådant som det består af nådehungrande, troende och frälsta syndare.

Men hvilken är då den välsignelse, som Gud genom reformationen återgifvit sin församling, eller med andra ord: hvilka äro de skatter, som vi såsom reformationens barn från denna kyrkans sanna pånyttfödelse såsom ett dyrbart arf fått att förvalta? För att klart se dessa skatter böra de helst betraktas inför den mörka bakgrund, som en äkta kyrkobild från medeltiden visar oss. Bud och stadgar, förestafvade af härsklystna prelater, stora kyrkor och leende madonnabilder, vallfartsorter med dubiösa helgon och relikier i mängd, väldiga katedraler med präster, konfessorer och fattiga syndare, kloster med från världen vända munkar och nunnor med världsligt sinne, flagellanter och själfspåkare af alla slag, helvete, skärseld och aflat, sådant se vi i en oredig massa på denna tafla; men Fadern i himmelen, som i Jesus Kristus, Frälsaren och förlossaren, förbarmat sig öfver en förlorad mänsklighet, hvilken genom tron erbjudes nåd och salighet i ordet och sakramenten utan penningar och för intet, en församling, medveten om synd, men också om syndernas förlåtelse, själar, som med förtroen-

de nalkas Gud såsom sin käre himmelske Fader och som inbördes lefva med hvarandra såsom lemmar i en lekamen, hafvande ett gemensamt evighetshopp, sådant söka vi där förgäfvos. Ordet, som innehåller grunden för all Guds nåd till människor, taladt genom heliga profeters mun och en gång i tidens fullbordan personligen uppenbaradt uti Jesus Kristus, hade af mänskliga traditioner öfverhöljts och undanträngts. Jesus Kristus kunde icke upptäckas på kyrkans himmel annat än igenom helgonens förböners och goda gärningars fjärrglas. Därför var också frigörelsen och den sanna friheten i honom försvunnen och mänskligheten förvandlad till en eländig hop af slafvar eller i bästa fall af romerska myndlingar.

Dessa — kännedomen om Fadern, ordet, Kristus, församlingen och gudstjänsten — äro, korteligen antydt, de nådeskatter, som Gud genom reformationen återgifvit sin församling. Men vilja vi se huru Herren utförde detta storverk, så måste vi framför allt betrakta reformationens män, hos hvilka reformationens grundtankar tänktes, och allra synnerligast dr Mårten Luther, som i sitt eget inre mer än någon annan genomlefde dem.

Han är i kyrkans historia lika enastående som Paulus, till hvilken Herrens apostel han äfven

utgör en den allra fulltonigaste motbild. Ingen nekar gärna Luthers storhet. Knappt nog den afvogaste katolik vågar göra det, äfven om någon dumdristig och nitisk pater från det bigotta Bajern eller någon annan obskur ort, oåtkomlig för sanning och civilisation, skulle i romerskt nit våga påstå, att Luther lefde såsom en hof i utsväfningar af allehanda slag, hängifvande sig åt det mest obändiga lynnes nycker, lidande en själfmördares död, i det han skulle hafva hängt sig i dörrhandtaget till sitt studierum, samt att djäfvulen ur grafven borttog hans döda kropp, lämnande efter sig den grufligaste stank. Sådant har nämligen, och det helt nyligen, blifvit från katolsk sida påstådt. "O tempora, o mores" vilja vi nästan utropa i likhet med den gamle romare, som i ljust framdrog sin tids lögn och galenskaper. Annars torde ingen neka Luthers storhet, men få äro de, som väl känna Luther. Den, som skall känna honom, måste lefva och röras på religionens område, ej i böcker allenast, ibland pennor och bläck, utan i anden och sanningen. Han måste hafva ett klart öga för Guds ords innehåll såsom ett frälsningsord, men han måste äfven känna den nöd och det djupa elände, som människan genom synden kommit uti. Detta senare hade alldeles förkroppsligat sig hos Lu-

ther. Få hafva känt syndanöden såsom han, och ännu färre hafva uppskattat Jesus Kristus, såsom han det gjorde. Den, som nära skall känna Luther, måste vara hemma i andens värld framför allt; en sådan måste icke blott hafva uppfattat i skapelsen det ångestfulla utropet om förlossning, hvilket för oss framställles uti romarebrefvets 7 och 8 kapitel, utan själf hafva erfarit det i sitt hjärta; han måste icke blott kunna *tala* om publikanen i templet, utan själf känna sig såsom en sådan; han måste icke blott känna till Jesu Kristi kors, utan själf hafva slutit sig till detsamma och erfarit kraften däraf; han måste icke blott hafva hört om Tomas' konfirmationsbekännelse inför Jesus, då han sade: "Min Herre och min Gud", utan han måste själf hafva gjort den till sin. "Hjärtat är det, icke förståndet", sade den gamle Neander, "som gör teologen." Så är det framförallt med reformatorn i kyrkan på jorden. En sådan måste icke blott vara en lärare i Israel, utan framför allt själf känna Gud och den han sändt hafver, Jesus Kristus. Blott en sådan, säga vi, kan känna Luther uti hans sanna storhet såsom kristen och kyrklig reformator.

Om Luthers barndoms- och ungdomstid veta vi alla det hufvudsakligaste såväl som om hans framträdande inför Guds Israel uti reforma-

tionsverket. Han var född i Eisleben 1483 och son till en sträng bonde och bergsman, Hans Luther. Han studerade i Magdeburg och Eisenach, blef student i Erfurt och sedermera efter aflagd filosofisk doktorsgrad professor i Wittenberg. År 1512 blef han teologie doktor, öfver hvilket han mycket gladdes, emedan det gaf honom större lärofrihet. Han hade nämligen såsom augustinermunk redan allvarligt börjat söka Herren och äfvenledes genom den kära bibeln, som han fann fastkedjad i det dystra klostret i Erfurt, funnit honom, om det ock i hans första tros lif var mycket dunkelt. Väl hade han såsom andra på andra vägar sökt att vinna själens frälsning, ja, till och med i själfva Rom, den då för honom heliga staden, hade han krupit uppför Pilati trappa för att komma närmare nådens tron och blifva mera helig. Dårskapen af detta försök förstod han dock i samma ögonblick, han utförde detsamma, ty väldigare än någonsin ljöd det i hans inre: "Den af tron rättfärdige skall lefva."

I stället för att vara kristenhetens heligaste plats, på grund af att den helige fadern där tronade på Petri stol, tedde sig Rom för honom såsom en sköka. Medan han var där, kom han i synnerhet tillsammans med präster och munkar af lägre grader och erfor af deras ord och vandel

det påtagligaste vittnesbörd om kyrkans förfall. Med bitter sorg i sitt hjärta reste han hem till sitt kära Wittenberg, tänkte noga efter hvad han om salighetens väg redan lärt och rannsade noggrant i skrifterna, om det ock förhölle sig så. Ljuset gick upp klarare i hans hjärta med hvarje blad, han i den heliga boken läste, tills — för att tala med en stor svensk tänkare, som gjort erfarenheter på detta område, liknande Luthers — "tills omsider med en glans, som solens mäktig och som månens likväl stilla, bröt i öster fram en stjärna; morgonstjärnan ock sig ställde öfver Betlehem, där fordom hon för Österns vise teddes." Så fann han barnet, ynglingen, mannen och profeten ifrån Nasaret, Guds Son, den väntade Messias. Så hörde han huru ljust *hans* maning lydde: "Kommen, I alle, som arbeten och betungens, jag skall vederkvicka eder." Så erhöll han för sin andes hunger lifvets evigt friska manna. Så kände han allt tydligare och tydligare igen *honon*, som hans hjärta länge sökt och äfven stundom, ehuru med bäfvan, trott sig finna, och utropade: "Jag har funnit Messias!" Han fann det ordet: "Den af tron rättfärdige skall lefva." Reformationens första grundtanke var tänkt i Luthers själ och genom honom i församlingen.

Men däruti, att han hade funnit Jesus, hade

han äfven funnit Fadern. Lärjungen Filippus hade en gång till Herren Jesus sagt: "Visa oss Fadern, så hafva vi nog." Jesus svarade honom: "Den mig ser, han ser Fadern." Detta hade nu äfven för Luther blifvit en sanning. Väl hade den romerska kyrkan en fader, men det var icke vår Herre Jesu Kristi Fader, utan det var den helige fadern i Rom. Han talade ju också om den himmelske Fadern, men talet och föreställningarna om honom voro hart närra sådana, att man icke kunde känna igen honom såsom den Gud, som i ordet uppenbarat sig till människornas frälsning. Det var påfvedömet's Gud det gällde, då det var fråga om Gud i himmelen. Denne Gud hade af Thomas Aquinas, Duns Scotus och andra, på beställning af påfvekyrkan, blifvit tillverkad enligt Aristoteles' plan och specifikation. Påfvekyrkans teologiska seminarier voro ett slags andliga dissektionsrum, och teologien var en andlig anatomi, hvars resultat blef en Gud, som man kände både till längden, bredden, djupet och innehållet. Denne Gud hade aldrig kunnat tillfredsställa salighetssökande själar och i synnerhet aldrig Luther. Då han nu funnit Jesus och uti honom Fadern, så var det en helt annan Gud än den skolastiska. Det var ju "den gamle af dagar", full af förbarnande och innerlig kärlek. Det

var Fadern, som längtade efter att få taga de irrande och vilsekomna barnen i sin famn och gifva dem förlåtelsens och fridens kyss, ikläda dem sin Sons rättfärdighet och tilldela dem alla barnaskapets rättigheter. Detta är således reformationens andra grundtanke: en i Jesus Kristus nådig Gud och Fader.

Men hur kom Luther till en sådan kännedom om Gud? Utan tvekan svara vi: genom tron allena, sådan denna är grundad uti Guds rena ord. Luther hade samvetsgrant försökt alla andra medel, som därtill anvisats, men utan framgång. Aristoteles' metafysik studerade han med noggrannhet och föreläste däröfver vid högskolan i Wittenberg, tills han kom till det resultat, att "Aristoteles var en åsna", som visserligen förmådde gifva sparkar åt, men ej leda in uti Guds kännedom.

De humanistiska kunskaperna skattade Luther högt, för så vidt de nämligen brukas inom sitt eget område, men i förhållande till teologien menade han, att filosofien blott vore en "tjänstepiga". Till ett liknande resultat torde dock hvar och en komma, som med samma behof och allvar, som fanns hos Luther, söker att blifva salig. Skolastiker var Luther aldrig, det vill säga, konstiga definitioner och begreppsbestämningar ville han ogärna se i teologien, äfven

om man måste medgifva, att han, icke mindre än Melancton, fattade dem. På Fadern, Sonen och den Helige Ande trodde han af allt sitt hjärta, men själfva ordet "treenighet" tyckte han icke mycket om. "Trehet och enhet äro matematiska formler", sade han: "trefaldighet är dålig tyska, men i gudomen är den högsta enhet. Därför låter det mycket bättre att tala om Gud än om treenigheten, hvilket ord icke förekommer i skriften. Hvad man utom Kristus tänker om Gud, det är idel onyttiga tankar. Förvändt är det att ofvanifrån och oberoende af Kristus predika om Gud. Man skall utom den Gud, som är vår Herre Jesu Kristi Fader, ingen ära eller tillbedja. På Kristus bygg din konst vid allt ditt studerande; han är trappan, som för oss upp till Fadern. Gud är ingenstädes att söka utom i Kristus, som ligger i krubban, hänger på korset, finns i dopet, nattvarden och ordet!" Så talade Luther, och så sade äfven Melancton. I sina loci säger denne: "Söker man Gud utom Kristus, så råkar man in uti det ogenomträngligaste mörker." Om den grekiska teologiens filosofiska uppfattning af Kristi person enligt formeln: en och samme Kristus i två naturer, utan sammanblandning, utan åtskillnad, brydde Luther sig föga. "När jag föreställer mig Kristus," sade han, "då målar jag honom

rätt och egentligt, griper och har den rätte Kristus, såsom han målar sig själf, och låter så alla tankar och spekulationer om det gudomliga majestätet och härligheten fara, hänger och håller mig fast vid Kristi mänsklighet, uti hvilken gudomen bäst smakas och betraktas.” Begreppet af Kristi två naturer uti samma person fanns väl hos Luther, såsom vi se af hans nattvardslära, men det hvilar uteslutande på det heliga ordet, ej på skolastiska bestämningar, hvilka aldrig för honom blefvo någon väg till saligheten.

På gärningarnas område var Luther väl hemmastadd. Han var trogen sina munklöften och arbetade natt och dag på att komma till frid med Gud. Men intet gärningsväsen kunde gifva honom ett nytt hjärta eller skänka honom medvetande om syndernas förlåtelse. “Har någonsin en munk kommit in i himmelen genom sitt munkväsen,” sade han sedermera, “så skulle jag ha kommit dit.” Men hans gärningar visade sig för honom såsom ofullkomliga och otillräckliga att gifva honom själafrid. Gärningarnas väg var icke för honom vägen till saligheten.

Men hvar var det då, hvar fann han den frid, som han så ifrigt sökte? En gammal man hänvisade honom till trons ord: “Jag tror på syn-

dernas förlåtelse”; detta var början till det nya ljus, som uppgick uti hans hjärta. Omsider fick han dock, såsom vi sett, se rättfärdighetens sol med salighet under sina vingar. I Erfurt fann han, såsom förut nämnts, den heliga skrift. I den läste han de dyrbara orden: “Tro på honom, som gör den ogudaktige rättfärdig”, och: “Den af tron rättfärdige skall lefva!” Icke blott ett nytt ljus uppgick härvid för Luther, utan han gjorde en alldeles ny erfarenhet, en ny människa uppstod i honom och satte nytt lif i honom; kyrkans reformator var född. Bibeln studerade han flitigt från denna stund, och ju mer han studerade den, ju mera lefvande vardt ordet för honom. Bibeln blef den öfver allt gällande auktoriteten, regeln och rättesnöret för hans lif, ljuset på hans lefnadsstig och vännen i de ljusaste så väl som i de mörkaste stunder. Reformationens tredje grundtanke var hos Luther tänkt och upplefvad, och på riksdagen i Worms uttalade han den på det härligaste, då han sade: “Mitt samvete är bundet i Guds ord, här står jag och kan icke annat. Gud hjälpe mig! Amen.” Dessa tre grundtankar: *Jesus Kristus* är oss af Gud gjord till visdom, till rättfärdighet, till helgelse och till förlossning; jag böjer mina knän till vår Herre Jesu Kristi Fader. den där *rätte Fadern* är öfver allt hvad Fader

heter i himmelen och på jorden; och, vi hafva *det fasta profetiska ordet*, och I gören väl, att I akten därpå likasom på ett ljus, som skiner i ett mörkt rum, utgöra tillsammans hvad vi kalla den lutherska kyrkans material- och formal-princip. Luther läste ordet, men uti detta ord förnam han *Guds* röst. Hvad denna röst sade honom, det trodde han, och denna tro räknade Gud honom till rättfärdighet.

Men tron måste hos Luther pröfvas. Luthers inre lif fick ej vara så alldeles lugnt. Luther var en stridsman. Det skulle man kunna säga om honom, då man närmare beaktar hans yttre deltagande i reformationsverket, men det egentliga slagfält, på hvilket han måste kämpa, var i andens värld. Där utstod han mången het kamp med den grufligaste bland fiender, djäfvulen. Luthers tro på Gud var stark, men hans tro på djäfvulens ingrepp hos människor till skada och undergång var ej mindre utpräglad. Grufliga tvifvel måste han utstå. Men så pröfvar Gud dem, hvilka han valt till fanbärare uti sina leder. Ordet var det enda, som i all denna nöd hjälpte, tröstade och styrkte den ofta dignande stridsmannen. Det var då han sjöng ord sådana som dessa: "Guds ord och löfte skall bestå, vi det i hjärtat bäre. För himmel, ej för jord vi gå till strids och glada äre. Äro alltid

väl till mods, fast vi våga gods och ära, lif och allt; ske blott som Gud befallt! Guds rike vi behålle.

Men Guds ord hos Luther och i den lutherska kyrkan var ej hvad det blef hos Kalvin och i den kalvinska och zvinglianska reformationen, nämligen en naken bokstaf. Hos Luther vardt ordet ande och lif. Man måste själf hafva någon erfarenhet af detta på sitt eget hjärta för att förstå det. För mången gäller väl Guds ord såsom sanning och auktoritet, men det uppfattas så efter bokstafven, att evangelium, i stället för att vara ett ljufligt och gladt budskap, såsom det i verkligheten är, blir en ny lag, och Kristus varder mera lagstiftare än frälsare. I detta hänseende är den reformerta kyrkan mera katolsk än själfva den romersk-katolska. Hon har på denna grund blifvit den tjänande Marta, som beskymrar sig om mångahanda äfven i fråga om Guds ords tolkning, såsom t. ex. i predestinationsfrågan o. d., under det den lutherska kyrkan ödmjukt tagit sin plats vid Jesu fötter för att höra det lefvande ordet, som utgår ifrån hans mun. Denna hennes berömmelse kan hon icke undvara och på samma gång vara luthersk kyrka. Efter bokstafven handlade Luther ganska fritt med den heliga skrift. Han ville framför allt uti sin öfversättning af bibeln

få fram skriftens andemening, och därvid hände det ej sällan, att han fann det ganska svårt att, såsom han säger, få de heliga författarna att tala tyska. Likväl gaf han kyrkan en sådan öfversättning af den heliga skrift, som aldrig har blifvit öfverträffad, äfven om man i textkritiskt hänseende lyckats göra förbättringar.

Men i och med det att Luther genom tron på en i Jesus Kristus nådig Gud och Fader erhållit sina synders förlåtelse, blef det ock klart för honom, att detta var något, som icke tillhörde honom allena, utan hela församlingen i gemen. Han vardt, såsom Paulus efter sin omvändelse, en gäldenär både för greker och barbarer, både för visa och ovisa. Klarare och klarare fattade han församlingens bedröfliga tillstånd, hvilket gick honom så mycket mer till hjärtat, som han såg, att ingen förbättring från romerskt håll stod att vänta. I synnerhet sårade honom det grufliga aflatskrämeriet, sådant det bedrefs af Tetzels och andra Guds nåds entreprenörer, utsända af den helige fadern. För Luther var det en gruflig hädelse att höra dessa salighetens minuthandlare skrika, att de aflidnes själar från skärselden hoppade in i himmelen i samma ögonblick, som aflatspenningarna skramlade ned i kistan. Detta och mera sådant dref Luther att uppslå sina 95 berömda teser på slotts-

kyrkodörren i Wittenberg. Detta skedde den 31 oktober 1517. Såsom buret af heliga änglar flög budskapet om dessa hammarslag öfver Tyskland. Folket vaknade likasom ur en dvala och började så småningom fatta sitt tillstånd, men också sin befrielses annalkande. I anda och kraft fortsatte Luther sitt verk, skref 1520 boken om kyrkans babyloniska fångenskap samt ord till den tyska adeln "om en kristen människas frihet." Dessa böcker framkallade den mest obegränsade fiendskap ifrån Roms sida. Luther blef kallad att stå till ansvar inför vederbörande myndigheter. Han tog sin själ i sin hand, öfverlämnade sig åt Gud och drog åstad i den förvissningen, att om Gud behöfde honom till församlingens tjänst, så skulle han ock bevara honom därför. Det var i denna tro, han yttrade, med hänsyn till Roms ondska: "Om de än upptände ett bål mellan Wittenberg och Worms, hvars lågor räckte upp till himlen, skulle jag ändå visa mig i Herrens namn, träda Behe-mot i gapet mellan hans stora tänder, bekänna Kristus och låta honom råda." Då man påminde honom om Huss' martyrdöd, svarade han: "Er Huss är bränd, men sanningen är därför icke bränd. Om det än vore så många djäflar i Worms som taktegel på husen, skall jag likväl dit." Styrkt genom brinnande bön gaf han sig

åstad, och Gud var med honom. Redan förut var han bannlyst och hans böcker dömda att brännas, och nu var han förklarad fågelfri och såsom hvars mans niding öfverlämnad åt döden. På vägen från Worms vardt han, såsom fordom Johannes, flyttad till Patmos, såsom han plägade kalla den gamla riddarborgen Wartburg, dit trogna händer ledsagande ryckt honom undan. Här bodde Luther under en tid af 10 månader, men församlingens nöd lät honom icke vara i stillhet. Nya testametet och psaltaren öfversatte han under denna tid till tyska, det mesta af sin kyrkopostilla skref han med en församling af gråspinkar ock kråkor utanför sitt fönster, hvilka åhörare han tyckte voro lyckligare än församlingen i Wittenberg, ty de hade den ädla friheten och lofvade Gud på sitt sätt. Så fick han ock veta, hvilken jämmer som hade uppstått i Wittenberg genom Karlstadts fanatiska bildstormande ifver. I trots af att han var proskriberad, begaf sig Luther till Wittenberg, predikade för den upprörda folkmassan outtröttligen under åtta dagars tid, lugnade sinnena och började så att samla och ordna församlingen. Reformationens grundsatser hade blifvit vidlyftigt kända. Tyskarna med sitt frihetssinne lösgjorde sig alltmer från det romerska oket, men de voro i saknad af den mognad, som fordras för

att med välsignelse och framgång kunna börja något nytt uti Guds rike. En kristen människas frihet var för dem, såsom för judarna fordom, frihet från yttre förtryck i form af stadgar och skattepenningar. Luther kände detta, och hans väldiga alltomfattande ande kunde icke gifva sig någon ro, förrän han gjort allt som stod uti hans makt för att hjälpa folket. Han reste ut i bygderna, visiterade församlingarna och blef mer bekant med det andliga mörkret än någonsin. Med sorg i sitt hjärta, men med en ärlig vilja och med hopp till Gud och Herren Jesus Kristus, själarnas rätte herde och biskop, reste han tillbaka, skref sina tvenne katekeser, utfärdade en ny gudstjänstordning, författade några af sina härligaste psalmer och befordrade således församlingarnas tillväxt och utveckling.

Under sådana omständigheter var det som Luther fann Kristi församling, och hvilken församling var det, som han fann? Icke var det en församling af scharlakansklädda romerska dignitärer och vasaller; icke var det en församling af tiggaremunskar och klosterbröder, hvilka folket hittills hade trott voro de förnämsta i Guds rike; icke heller var det en församling af flagellanter och svärmare, såsom mången enfaldig trodde att man måste vara för att ingå i himmelen, utan det var en församling af vanliga

människor, sysselsatta med lifvets allvarliga arbeten: en församling af arbetande och betungade själar, som sökte frälsning och frid, och som när hon i Jesus Kristus hade funnit friden, dagligen behöfde syndernas förlåtelse, och för hvilken hoppet om det eviga lifvet såsom en fri gåfva af Gud framstod i sin lefvande verklighet.

Af egen erfarenhet visste Luther, hurudan denna församling var, ty han var själf en medlem däruti. Hans framställning af församlingen, sådan vi finna den i hans förklaring till tredje artikeln, var därför icke en blott tankebild, utan hade framgått af lefvande erfarenhet hos honom själf och samtida. Denna församling uppkommer på så sätt, säger han, att den Helige Ande kallar henne genom evangelium; hon skapas icke genom körståg och maktbud; hon upplyses af den Helige Ande genom hans gåfvor, men icke genom konsiliibeslut, traditioner och tvifvelaktiga helgons uppdiktade uppenbarelser; hon behålles af samma Helige Ande genom ordet och sakramenten uti den rätta tron, icke genom bullor, encyklikor, inkquisition, tortyrkammare, stegel, hjul och bål; hon äger syndernas förlåtelse rikligen och dagligen i Jesu namn och för Jesu skull, icke för penningar, späkningar, vällfärder och testamenten; hennes medlemmar skiljas hädan och varda när Kristus utan att

dessförinnan af skärseldens kval renas för den kommande härligheten; hon äger det eviga lifvet redan här och står icke i behof af tonserade prästers själamässor och vigda klockors ljud; hon vet, att hennes tro är sann, och att hon därpå kan både lefva och dö, ty hvad hon tror, det står i Guds ord, hvilket evinnerligen blifver.

Luther hade af egen erfarenhet funnit församlingen, och reformationens fjärde grundtanke var tänkt, hvilken uti skriftens ord lyder sålunda: "I ären Guds husfolk, uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Jesus Kristus själf, i hvilken hela byggnaden sammanfogas och växer till ett heligt tempel i Herren, i hvilken äfven I med uppbyggens till en Guds boning i Anden."

Men där denna församling finns, där måste ock den rätta gudstjänsten vara. Denna är icke en bokstafsträldom enligt gifna bud och stadgar, utan en gudstjänst i anda och sanning i enlighet med Jesu ord till den samaritiska kvinnan. Så är den ock i den lutherska kyrkan tillfinnandes. Ordet och sakramenten hafva där fått sin tillbörliga plats, utan att någotdera skjutes till sidan. Där är icke detta något för mycket och något för litet, som vi finna å ena sidan i den katolska och å andra sidan i den reformerta kyrkan. Väl kan det blifva formväsen inom

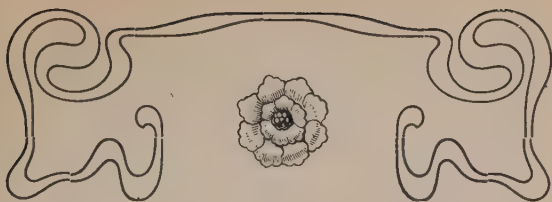
den lutherska kyrkan, väl har renlärigheten understundom drifvits till den yttersta grad, ja, så långt, att det mera blef en hufvudets uppfattning af läran än en hjärtats erfarenhet af det heliga ordet, som man betonade. Väl kan man å andra sidan råka en tämligen naken gudstjänst också hos oss, men i det stora hela torde man väl kunna säga, att gudstjänsten inom den lutherska kyrkan tilltalar *hela* människan: att ordet och sakramenten erbjudas uti en äfven för det yttre sinnet anslående form, ja, att den lutherska kyrkans gudstjänst är såsom gyllene äpplen i silfverskålar. Församlingens gudstjänst i full öfverensstämmelse med Guds ord är reformationens femte grundtanke, och all den stund denna gudstjänst ända ifrån Luthers tid varit hvad den ännu är, ja, äfven till formen är oss hufvudsakligen af Luther gifven, så säga vi, att äfven denna grundtanke var i hans själ tänkt och genomlefvad.

Dessa äro de grundtankar, som vi uti lutherska kyrkoreformationen möta. De hafva alltid utgjort de ledande dragen i vår kyrkas utveckling, och det är detta förhållande, som intill denna stund har gjort, att vår kyrka kunnat vara hvad hon i dag är. Med hänsyn härtill säga vi såsom församling: "genom Guds nåd är jag hvad jag är, och denna nåd har icke varit fåfäng

i mig.” Vi hafva intet att säga gentemot tendenserna uti våra dagars kristendom inom den lutherska kyrkan; sådant hör icke till ämnet för denna uppsats, men ehuru vi af hjärtat äro tacksamma för den nåd, Gud genom ordet och lärdomen vid kyrkans lärosäten så väl som uti det praktiska arbetet i församlingarna gifvit oss, så tro vi dock att ett ärligt och oskrymtadt vidblifvande vid reformationens grundtankar är det enda, som i allt kan hjälpa oss och som kan tillförsäkra oss samma Guds mångfaldiga nåd för kommande dagar, som han våra fäder bevisat hafver. Äro vi dessa grundtankar trogna, både såsom enskilda medlemmar af kyrkan och såsom församling, så skola vi vid hvad som händer triumferande kunna säga: “Guds rike vi behålle.”

S. G. YOUNGERT.

Gustaf II Adolfs fältpredikant.

Efter tyska källor.

I större svenska historiska arbeten omnämnes visserligen konung Gustaf II Adolfs "hofpredikant" Jakob Fabricius, men de uppgifter, som meddelas rörande hans lefnad och verksamhet, äro ytterst sparsamma. Så t. ex. åtnöjer sig prof. Martin Veibull med att i förbigående omnämna, att "i Augsburg hade han (konungen) låtit sin hofpredikant Fabricius predika mot trosförföljelse: Gud fordrade frivillig tillbedjan, och ingen borde tvingas till samvetet. Sådan visar sig Gustaf Adolf, när han stod på höjden af sin bana."

Och Geijer, som i korta, strängt afmätta sats-er skildrar staden Augsburgs intagande den 10 april 1632, berättar i en not efter Rikets råds registratur: "Konungens hofpredikant dr Jakob Fabricius predikade, då evangelisk guds-

tjänst åter hölls i St Anna-kyrkan i Augsburg den 14 april. Vi anföra ur denna predikan följande etc.... Sådana ord voro ur Gustaf Adolfs hjärta.” Äfven i större uppslagsböcker söker man förgäfves efter namnet Jakob Fabricius, och dock stod denne *feldprediger*, såsom han kallas i tyska arbeten, under en synnerligen viktig tidsperiod den store hjältekonungen mycket nära. Det kan ju vara, det bör för oss vara af intresse att lära närmare känna den person, som under konungens sista dagar var hans förtrogne, hans biktfader och själasörjare; och jag har trott mig göra kalenderns läsare en tjänst genom att här sammanföra de uppgifter, jag lyckats samla rörande hans lif och verksamhet.

Jakob Fabricius eller, såsom hans namn egentligen och ursprungligen var, Jakob Schmid, föddes den 19 juni 1593 i Köslin, Tyskland, hvarest hans fader, Joakim Schmid, var skomakare. Denne gjorde allt hvad i hans förmåga stod för att gifva den begåfvade sonen en god uppfostran. Ehuru det visserligen föll sig svårt för den föga bemedlade fadern, lät han dock sin äldste son bevista latinskolan i Köslin. Han hade ock glädjen att se gossen göra framsteg och genom sin flit och sitt uppförande vinna sina lärares aktning och förtroende. Snart väckte han uppmärksamhet genom sin begåf-

ning som diktare och talare, och ingen festtillställning firades vid läroanstalten utan att han påkallades att medverka. Skolans rektor vid denna tid var den berömde *poeta coronatus* Jakobus Volsius.

Sedan han afslutat skolgången i Köslin, inträdde den nu adertonårige ynglingen i den hertigligna storskolan eller Pädagogium i Stettin. Faderns medel räckte nu på långt när ej till att underhålla honom här, och Jakob nödgades därför, i likhet med så många andra fattiga lärjungar, att söka förvärfva det bristande genom att undervisa andra. Hans flit och hans blygsamhet tillvunno honom flera ansedda personers uppmärksamhet, och en af dem, en lärare vid namn Burchhardt, upptog honom i sitt hem och anförtrrodde honom sina barns undervisning. Förbindelsen med denne Burchhardt vardt senare af den största betydelse för Fabricius. År 1610 blef nämligen Burchhardt kallad till Lubeck, och han tog sin skyddsling med sig dit. Och i Burchhardts hem i Lubeck blef Fabricius bekant med en adelsman från Holstein, hvilken antog honom som informator för sin son och sände dem båda till universitetet i Rostock. På så sätt blef det den sträfsamme ynglingen möjligt att fortsätta sina studier. Företrädesvis ägnade han nu sin tid åt teologien, och synes

han hafva gjort lika stora framsteg i denna vetenskap som förut i de förberedande studierna.

I hans födelsestad hade man ännu i friskt minne den forne studenten och festtalaren, och då en lärareplats vid latinskolan blef ledig, kallade magistraten i Köslin den nu 23-årige teologie kandidaten till ordinarie lärare vid hans alma mater. Icke utan tvekan afbröt Fabricius sina studier och antog denna kallelse, och han kom ej heller att länge sköta denna befattning. Redan 1619 erhöll han nämligen enhälligt kallelse till präst vid stadskyrkan i Köslin, och det dröjde ej länge, förrän han kom i ropet som utmärkt predikant. Ryktet därom nådde ända till hertig Bogislav XIV, och i trots af Köslin-församlingens alla föreställningar däremot kallade han den unge predikanten till hofpredikant i Rugenwald och senare, då han blifvit hertig öfver hela Pommern, till samma ämbete i Stettin.

Hofpredikantbefattningen i Stettin var ej en latmanssyssla. I vanliga fall måste dess innehafvare predika minst fyra gånger i veckan, och inföllo högtidsdagar, kunde han få predika ända till sju gånger i veckan. Och det var visserligen ett både hårdt och svårt arbete, ty i jämförelse med vår tids predikningar voro sjuttonde århundradets ungefär dubbelt så långa och enligt tidens sed belamrade med mycken lärd bal-

last. Och om man till predikoverksamheten lägger det myckna arbete han hade som lärare för furstens page, hvilket tyckes hafva ålegat hofpredikanten, och den stora tidsspillan han måste underkasta sig på grund af mångahanda resor i sällskap med hertigen, så inser man lätt, att ej mycken tid blef honom öfrig för enskildt arbete. Icke desto mindre fordrade hertigen, att hans hofpredikant skulle förvärfva sig en teologie doktors rang och värdighet. På den tiden var det af nöden att för erhållande däraf underkasta sig tvenne examina, en förberedande licentiat- och sedermera den egentliga doktors-examen, och det hade föga anstått en hofpredikant eller generalsuperintendent att, såsom nu så ofta sker, mottaga en hedersgrad. Doktors-titel vanns då endast efter genomgången särskild studiekurs. Fabricius underkastade sig också dessa villkor, och på hertigens bekostnad vistades han en tid i Greifswald, hvarifrån han 1626 återvände till Stettin med högvördiga fakultetens intyg om förvärfvad teologie doktorsgrad, för att sedan såsom förut återupptaga sin verksamhet därstädes.

Den stora vändpunkten i hans lif inträffade fyra år senare. Den 20 juli 1630 ankom konung Gustaf II Adolf till Stettin, och efter någon underhandling förmådde han den motsträfvige

hertigen öfver Pommern att ingå förbund, hvarigenom den svenske konungen med sin här fick inträda i staden och Gustaf Adolf åtog sig Pommerns befrielse. Då de kejserliges utdrifvande från Pommern utgjorde den nödvändiga förutsättningen för konungens vidare framfart på tysk mark, så föll det sig helt naturligt, att han tills vidare skulle dröja kvar i Stettin. Konungen var såsom bekant en flitig gudstjänstbesökare, och vid ett besök i det hertigligen hofkapellet fick han höra dr Jakob Fabricius predika och fann stort behag i honom. Hans förre öfverhofpredikant och fältprost, dr Johannes Bothvidi, hade han kort förut befordrat till biskop i Linköping, och ännu hade han ej utnämnt någon att bekläda befattningen. Konungen beslöt sig nu för att kalla Fabricius till hans efterträdare och begärde af hans furstliga nåde hertigen, att han af broderlig kärlek skulle tillåta sin hofpredikant att någon tid träda i konungens tjänst. Mindre af välvilja än af politisk beräkning, i det han fruktade för att stöta sig med sin mäktige bundsförvant, biföll han denna begäran och beviljade sin hofpredikant ett års tjänstledighet, så att han under denna tid måtte kunna tjäna konungen som själasörjare och fältprost. På så sätt kom Fabricius i svensk tjänst endast så att säga på prof, och allt fort-

farande var Bogislav XIV hans egentlige herre och öfverman.

Det var en tvåfaldig tjänst Fabricius nu åtog sig. Han skulle icke blott sköta sitt ämbete som konungens hofpredikant och själasörjare och i sådan egenskap hvarje dag förrätta morgon- och aftonandakt hos konungen; han skulle därjämte öfvertaga ledningen af det kungliga konsistorium inom arméen, d. v. s. tjäna som fältprost, och som sådan ålägg det honom att examinera, kalla och i sina ämbeten insätta nya fältpredikanter och att vaka öfver dessa och sådana, som redan voro tjänstgörande. Denna verksamhet kräfde för visso helt sin man, och Fabricius lär ej hafva sparat sina krafter, utan skött sin befattning på ett i allo utmärkt och hedrande sätt och gjort vida utöfver det, som egentligen ålägg honom.

Den 29 januari 1631 afreste han i konungens sällskap för att sedan beständigt tjäna honom under hans fälttåg genom de tyska länderna. Fabricius fick alltså tillfälle att med egna ögon se och på nära håll lära grundligt känna tillståndet i kyrkligt hänseende i de olika land, som genomtågades. Sorgligt nog såg det öfverallt ut. Det s. k. restitutionsediktet, hvarigenom de tyska protestanterna anbefalldes att till katolikerna återställa alla sedan fördraget i Passau

1552 öfvertagna kyrkor och andliga gods, och hvars verkställande hade anförtrotts åt jesuiterna, tillämpades nu af de kejserliga trupperna på det mest hänsynslösa och våldsamma sätt och hade svårt träffat protestanterna öfverallt; ja, äfven städer och länder, hvilkas befolkning var vida känd för sin fasthet i evangeliets bekännelse, hade måst böja sig under det romerska oket. I reformationens födelsekyrka i Augsburg hade katolikerna helt och hållet förhindrat evangelisk gudstjänst, och församlingen hade på år och dag saknat såväl predikan som sakrament. På ungefär liknande sätt förhöll det sig i många andra i synnerhet sydtyska städer.

Med bedröfvelse såg Fabricius allt detta, och med konungens bistånd sökte han så mycket i hans makt stod förbättra ställningen. Han delade sina krafter mellan tjänsten i fält och i det borgerliga lifvet och predikade icke blott för trupperna, utan jämväl i de städers kyrkor, hvilka konungen på sina tåg kom nära. Och han lade i dagen lika stor duglighet som organisatör som i ordets frimodiga förkunnelse. I rent katolska städer, såsom t. ex. Wurzburg, Mainz och Munchen uppträdde han kraftigt emot de katolska ordnarna, särskildt jesuiterna. I rent protestantiska orter däremot och i sådana, hvilkas befolkning utgjordes af olika bekännelse,

sökte han samla de skingrade i församlingar och att upplifva det tryckta kyrkliga lifvet genom att kalla dugliga predikanter och genom återupprättande af ordentlig evangelisk gudstjänst. På denna hans verksamhet syfta de latinska verserna under hans bild.

Genom krigets gynnsamma utgång för protestanterna tillförsäkrades många af de inrättningar han grundade framtida bestånd, och må särskildt bland dessa nämnas församlingen i Augsburg.

Hvad Fabricius var för den evangeliska saken i allmänhet, det var han i ännu högre grad för konungen personligen, en själasörjare och rådgifvare i ordens bästa betydelse. Det är visserligen ej en lätt sak att i religiösa spörsmål råda och leda en församling, men långt svårare är det dock att i längden tillgodose de religiösa behofven hos en högt stående, rikt utrustad och om sina inre behof medveten människa. Och om då, såsom hos Gustaf Adolf tvifvelsutan var fallet, det religiösa krafvet ej är en konvenssens sak, utan yttrar sig i ett verkligt inre behof, som dagligen gör sig gällande och kräver ny näring, så stegras anspråken på den andlige rådgifvaren, och hans uppgift kan lyckligen lösas endast af en andligen begåfvad och djupt religiös personlighet. Att Fabricius visade sig

vuxen denna svåra uppgift, bevisas tydligt nog däraf, att konungen icke villfor hertigens begäran att vid årets slut återsända honom, utan genomdref sin önskan att allt fortfarande få behålla Fabricius i sin tjänst.

De intryck, hvilka Fabricius fått af konungens person, har han meddelat dels i sin *Justa Gustaviana*, "eine christliche Klag- und Ehrenpredigt", som han den 16 juli 1633 höll i slottskyrkan i Wolgast, då det kungliga liket skulle därifrån öfverföras till Sverige, dels i den lefnadsteckning öfver konungen, som han utgaf samtidigt med likpredikans offentliggörande i tryck. Såsom var att vänta redogör Fabricius i dessa skrifter, såväl som i ett senare utgifvet häfte, i hvilket han tager konungens försvar gent emot kryptokalvinismens anklagelser, för konungens religiösa lif och lämnar läsaren därjämte mången inblick i den store Gustaf Adolfs sjäslif.

Då svenskarna hade slagit läger utanför Wittenberg, berättar Fabricius, kommo många studenter ut till lägret för att få se det svenska majestätet. Konungen tilltalade dem nådigt och kallade dem Luthers rätte söner. Synnerlig bevågenhet visade han de teologie professorerna. Han lät inbjuda dem till audiens i sitt läger, underhöll sig länge med dem och yttrade

vid afskedet: "Från eder å denna ort, mina herrar, hafva vi i Sverige mottagit evangeliij ljus, men då det nu genom fiendernas anlopp blifvit fördunkladt härstädes, ha vi måst komma hit för att med Guds hjälp återtända ljustet."

Vid ett tillfälle, då Fabricius som själasörjare samspråkade med konungen, kom han att nämna hurusom konungens vedersakare uttalat tvifvel beträffande hans oegennyttiga och ärliga afsikter, och skall Gustaf Adolf då hafva yttrat: "På det man må kunna inse huru ärligt och uppriktigt jag menat det med mina trosförvanter, har jag ju vågat det som är mig allra kärast. Ingenting här i världen värderar jag näst Gud högre än mitt eget lif, och det vill jag för denna saks skull gifva och gärna uppoffra, så må man däraf döma, om jag handlat efter egennyttiga bevekelsegrunder." Att döma af yttranden, som konungen fällde och Fabricius hörde af hans egen mun, umgicks konungen ofta med aningar om döden. Och särskildt tydligt framträdde detta drag af svärmod i konungens karaktär omedelbart före hans död. I sin likpredikan omnämner Fabricius detta, och i det han erinrar om konungens tal till soldaterna, då han den ödesdigra novembermorgonen drog ut med sina blå och gula regementen: "I dag skola vi

förgäta alla våra lidanden”, yttrar han: “För visso har konungen på denna dag förgätit alla sina utståndna lidanden, då han från jordisk oro och strid ingick i den himmelska hvilan.” Fabricius hade ledsagat konungens stoft till tyska kusten och i Wolgast hållit denna likpredikan med text ur Jeremias klagovisor 5: 16—“Kronan är fallen från vårt hufvud. Ve oss, ty vi hafva syndat.” Det var den sista tjänst han kunde göra sin konungslige herre. Från Wolgast vände han åter till Stettin och återupptog sitt förra ämbete.

Vid 1634 års slut vardt Fabricius utnämnd till generalsuperintendent i Hinter-Pommern och kyrkoherde vid St Maria-kyrkan i Stettin. Drottning Christina godkände och stadfästade denna utnämning, och han innehade sedan dessa befattningar till sin död.

Det var den förste och ende af svenska regeringen tillsatta generalsuperintendent i Pommern, och detta lands evangeliska kyrka har mycket att tacka honom för. Han tog sig med all kraft an de kyrkliga angelägenheterna och införde ordning och reda. Och jämte sin egentliga och mycket vidsträckta verksamhet fann han också tillfälle till en ej obetydlig författarverksamhet. En hans biograf omnämner öfver ett trettiotal skrifter, som den outtröttlige

mannen hade författat, dels homiletiska, dels polemiska och historiska skrifter.

Den 8 augusti 1654 träffades han på predikstolen af ett slaganfall, och tre dagar senare afled han i kretsen af sin familj. Hans hustru, Esther, en syster till den pommerske skolmannen Micrälius, och fyra döttrar öfverlefde honom. Tre söner hade före honom gått hädan. I St Maria-kyrkan, hvarest han i tjugu år hade förvaltat sitt ämbete, vardt han ock begrafven.

Mot slutet af adertonde århundradet blef den gamla ärevördiga Maria-kyrkan lågornas rof, och då förstördes äfven minnesvården öfver Fabricius. För vänner af denna orts historia och minnesmärken var det visserligen en rätt kännbar förlust, men någon skada kunde det dock ej tillfoga den afidnes åminnelse; ty längre än en minnesvård varar, skall den förbindelse, i hvilken han stått till den store Sveakonungen, bära hans namn och minne, ja, sannolikt ända intill senaste eftervärld.

Iowa-konferensens barnhem.

Iowa-konferensens barnhem, beläget en engelsk mil söder om Stanton, Iowa, grundlades 1872 . Den första byggnaden, som var 36x36 och två våningar hög, uppfördes 1881. År 1891 utvidgades hemmet med ett tillbygge 30x20. 1903 uppsattes en fristående byggnad, 22x36 och 18 fot hög, hvartill ritning gjorts af arkitekten herr Olof Cervin. Den nya byggnaden sammanbindes med den gamla medelst ett s. k. "solrum", 22 fot långt. Samtidigt med detta tillbygge gjordes förbättringar på den gamla byggnaden.

Hemmet är försedt med nutidens bekvämligheter, såsom badrum, värmledning och tvättrum i nedre våningen, hvartill vatten pumpas medelst en "gasoline engine" o. s. v.

Ett antal af 50 barn kunna vårdas på hemmet. För närvarande äro 35 barn inskrifna. Verksamheten underhålles medelst inkomster-

BARNHEMMET I STANTON, IOWA.

na från 240 acres land, en frivillig insamling, som årligen göres af konferensens söndagsskolor, samt medelst en kollekt, som inom konferensen upptages på tacksägelsedagen.

Hemmet förestås sedan 1892 af herr och fru C. G. Lind.

Välsigne Herren denna anstalt!

STYRELSEN.

Uppsala College.

Redan tidigt började svenskar bosätta sig i de östra staterna, och den kyrkliga verksamheten började nästan samtidigt. Man trodde först icke, att våra landsmän hade någon framtid i östern. De stannade här, menade man, till dess de förtjänat nog att begifva sig västerut. Det kyrkliga arbetet bland dem betraktades som ett missionsarbete. Man borde förbereda folket, så att det blef passande för att intagas i församlingarna i Illinois, Iowa eller Minnesota, hvarest det slutligen komme att hamna. Men så småningom visade det sig, att vårt folk ämnade stanna härute, ty äfven på Atlantens stränder erbjuder Amerika den idoge invandraren oberoende och välstånd. De små missionsplatserna blefvo ordnade, allt mer tillväxande församlingar. De oansenliga samlingslokalerna gäfvor rum för stora och vackra kyrkor. Det kyrkliga arbetet gick framåt. Snart hade man en hel konferens med många församlingar, delade i flera missions-distrikt.

Men New York-konferensen är långt från Augustana College, och tidigt kändes behovet af en läroanstalt, dels att förbereda unga män till predikokallet, dels att gifva den uppväxande ungdomen förmånen af en kristlig skolbildning.

Från år 1885 till 1893 diskuterades skolfrågan vid nästan hvarje konferensmöte. Sistnämnda år, den 3 oktober, kom Upsala College till stånd. Början var ringa och bekymmersam. Det första året hölls skolan i Bethlehems-församlingens gamla kyrka på Pacific st., Brooklyn, N. Y. Sexton elever inskrefvos första dagen. Redan första året var skolan indelad i akademisk, affärs- och musikskola. Den akademiska afdelningen bestod de två första åren af tre klasser. Den var då en förberedande skola. År 1895 tillades en freshmanklass. År 1902 beslöts att höja skolan till fullständigt college, och 1905 utgick den första klassen. De fyra unga män, som då fått sin fulla akademiska bildning vid Upsala, äro nu alla inskrifna i vårt seminarium i Rock Island, Ill., hvarest de förberedas till det heliga prästämbetet.

Upsala Colleges lärarekår har förändrats nästan hvarje år. Dock hafva flera skickliga lärare tjänat vid skolan en följd af år, såsom pastor Philip Andreen, dr V. H. Hegström, dr P. A.

Rydberg, dr A. J. Pearson, prof. C. E. Carlton, prof. A. Kempe m. fl. Öfver ett tusen af vår konferens' ungdom hafva en längre eller kortare tid åtnjutit undervisning i skolan. Af dessa äro nu flera pastorer inom vår synod, och andra innehafva andra viktiga ämbeten inom kyrkan eller staten.

I ekonomiskt hänseende har Upsala College haft en hård kamp för sin tillvaro. Endast ett år förblef hon i bottenvåningen i Bethlehems-kyrkan. Andra året fingo vi flytta upp i tredje våningen i St Paul-kyrkan, som, innan hon blef kyrka och skollokal, varit ett judiskt barnhem. Här förblef skolan under fyra år. Därför flyttades Upsala, år 1898, till New Orange, N. J., som numera kallas Kenilworth. Här inkorporerades anstalten under statens lagar med alla rättigheter, som därmed följa. Ett jordområde af 15 acres skänktes, och därpå uppfördes en inbjudande och ändamålsenlig byggnad. I sju år har nu skolan fortgått på denna plats, och fastän det varit starkt ifrågasatt att flytta till ett af svenskar mera talrikt bebodt samhälle, så är det dock sannolikt, att hon kommer att förblifva här i ännu många år.

Folkets intresse för skolverksamheten var att börja med icke synnerligen stort, men år efter år har det tillväxt, så att i detta stycke har det gått efter önskan.

UPSALA COLLEGES FÖRSTA ABITURIENTER.

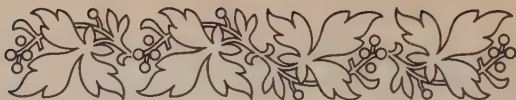
Elevantalet vid Upsala har aldrig varit stort. Det är icke heller troligt, att det i en snar framtid kommer att blifva stort. Det finnes allt för många skolor af alla slag härute att konkurrera med, och vårt folk, som är bosatt i städerna, är icke i allmänhet i sådana ekonomiska omständigheter, att dess ungdom kan underhållas i skolor. Men hvad som saknas i kvantitet, vilja vi ersätta i kvalitet. Upsala College är en kristlig skola, och sin kristliga karaktär vill den städse bibehålla. Skolan söker ingjuta en allvarlig kristlig anda i alla sina elever, vare sig de studera i akademiska, musik- eller affärsskolan. Anstaltens uppgift är att tjäna församlingen. De unga, som komma hit, böra bildas till goda församlingsmedlemmar genom sin vistelse härstädes. Vinnes ej detta, har hufvudändamålet förfelats.

Hurudan ter sig framtiden? Hvarifrån skall Upsala få sina tusen och millioner för framtida behof? Några stora donationer ha ännu ej kommit på denna anstalts lott. Men år för år hafva vi i församlingarnas och enskildas små bidrag fått nog för verksamhetens upprätthållande. De större summorna komma nog i sinom tid, då Gud ser, att de äro nödvändiga för arbetets bedrifvande och utveckling. I förtröstan på Guds hjälp och i medvetandet om denna

verksamhets nödvändighet påbörjades företaget, och i förtröstan till Gud se vi framtiden tryggt an. Ett verk, som är nödvändigt för Guds rikes utveckling på jorden, låter han ej upphöra. Upsala Colleges framtid är därför betryggad, ty den är i Guds händer.

L. H. B.

Bethesda Hospital* och diakonisshem.

Tidigt väcktes tanken på barmhärtighetsverksamhet inom Minnesota-konferensen. Redan 1861 talades om önskvärdheten af en diakonissanstalt för vårdandet af värlösa barn. Ett barnhem kom också snart därefter till stånd. Dr E. Norelius var den, som inom Minnesota-konferensen först tog sig an de värlösa barnen. Småningom kom ett barnhem till stånd, hvilket efter elfva års verksamhet öfvertogs af konferensen.

Pastor A. P. Montén är hospitalsverksamhetens nestor inom vårt samfund. Öfver 25 år sedan väckte han frågan om ett sjukhus i Minnesota; och 1880 inköpte han för detta ändamål en egendom vid Como Park i St Paul. Egenheten öfverläts sedermera till konferensen för en summa af sex tusen dollars. Ett större hus

* Ordet "Hospital" begagnas i amerikansk betydelse. Det är här liktydigt med det svenska lasarett, sjukhus.

fanns på den inköpta egendomen, hvilket med få omändringar kunde tjäna som sjukhus en tid. Den fjärde april 1882 öppnades det för sjuka och lidande. Samma dag kom den första sjuklingen. Verksamheten fortsattes till den 23 februari följande år, och under denna tid vårdades där 156 sjuka. Detta visar, att det redan då förefanns behof af ett sjukhus. På grund af finansiella svårigheter och brist på lämpliga personer att vårda de sjuka måste verksamheten nedläggas. Alla försök att åter få den i gång syntes fruktlösa. Nära tio år låg arbetet nere. Konferensen kallade tid efter annan icke mindre än aderton särskilda pastorer till föreståndare, men ingen ville eller vågade antaga kallelsen. Under tiden växte skulderna, och efter tio år belöpte sig dessa till åtta tusen dollars.

På våren 1891 kallades den nuvarande föreståndaren, pastor C. A. Hultkrans, som då var pastor i Geneseo, Ill., att åter upptaga arbetet. Han antog kallelsen och tillträdde sin nya befattning den 1 oktober 1891. Det blef snart uppenbart, att hospitalsegendomen vid Como Park låg för aflägsset för att kunna användas för en framgångsfull sjukvårdsverksamhet. Det gällde därför att skaffa en mera central lägenhet samt att återvinna folkets förtroende för

BETHESDA HOSPITAL, ST PAUL, MINN.

denna verksamhet. Det förra lyckades ganska snart; till det senare har åtgått år af arbete och bekymmer. Redan samma höst (1891) erbjöd sig ett tillfälle att få köpa en utmärkt väl belägen egendom nära stadens centrum, på hvilken fanns ett stort residens, som utan många ändringar kunde användas till sjukhus. Detta inköptes för en summa af \$13,000. Den 8 mars 1892 kunde Bethesda Hospital åter öppna sina dörrar för de lidande. Äfven nu var hospitalet litet och anspråkslöst, ehuru det var betydligt större än det första. Dess centrala läge och den skickliga läkarestab, som hospitalet genast lyckades erhålla, gjorde, att det snart blef alldeles för litet. Likväl måste det tjäna som det var öfver fyra år. Till föreståndarinna kallades en diakonissa från diakonissanstalten i Omaha, Nebr. Syster Fredina sändes, och hon tjänade såsom Bethesda Hospitals första föreståndarinna. Hennes arbetstid blef ej lång. Under andra sommaren erhöll hon permission att besöka sina föräldrar i Sverige. På resan dit insjuknade hon mycket allvarsamt, och hon kunde icke sedermera återvända till sin post vid Bethesda Hospital. Hennes minne bevaras dock i kär hågkomst vid Bethesda. Efter hand kallades flera diakonissor, så att år 1898 tjänade icke mindre än sex diakonissor från Omaha

i Bethesda Hospital. Såsom föreståndarinnor hafva följande systrar tjänat: Syster Emma Skagerberg, syster Cecilia Nelson, syster Tina Peterson och under de senare sju åren samt fortfarande syster Bothilda Swenson.

På hösten 1894 togs ett stort steg framåt i verksamheten genom uppförandet af ett lämpligt boningshus midt emot hospitalet på andra sidan gatan för föreståndaren och hans familj samt för en del af arbetspersonalen.

Den 8 juli 1896 stängdes åter Bethesda Hospital, denna gång dock icke i afsikt att nedlägga dess verksamhet, utan för att tillbygga och omändra detsamma, på det det måtte kunna, så långt som möjligt, motsvara anspråken på ett modernt sjukhus. Genom detta tillbygge fick Bethesda Hospital, utom nödiga moderna hospitalsbekvämligheter, rum för sextio sjuksängar. Den 10 november blef det af konferensens ordförande, dr E. Norelius, invigdt för sitt ändamål. Det har sedan dess varit i oafbruten verksamhet.

År 1901 inköptes ett stort vackert residens, beläget på norra hälften af det kvarter, på hvilket hospitalet är uppfördt. Denna värdefulla och välbelägna egendom inköptes i afsikt att där upprätta ett diakonisshem i förening med hospitalet. Det blef ock så beslutadt af kon-

HOSPITALET'S FACAD.

ferensen på mötet i New London 1902. Kristi förklaringsdag år 1903 upptogos de första profsystarna vid konferensens diakonisshem. Den 1 oktober 1905 räknade anstalten 18 profsystor och elever.

År 1904 tillbyggdes åter Bethesda Hospital, och den sista fjärdedelen af det kvarter, på hvilket hospitalet är beläget, inköptes. Hospitalbyggnaden är nu 150 fot lång och cirka 45 fot bred. Den är 3 våningar hög, källarvåningen undantagen, samt innefattar fem större sjuk-salar och 33 enskilda rum med inalles 85 sängar. Dessutom finnas 2 operationsrum, ett sterilisationsrum, 3 badrum, ett apoteksrum, 3 tekök, till hvilka maten uppföres från köket i botten-våningen medelst en s. k. "dumb waiter." Från dessa tekök serveras sedan maten till de sjuka i de olika våningarna. Hospitalet har vidare ett mottagningsrum samt ett vackert, kyrkligt inredt kapell med sittplatser för omkring 125 personer. Hela byggnaden genomskäres i hvarje våning af en bred korridor. Rummen äro höga och väl ventilerade, målade med hvit emalj och upplysta med elektricitet. I botten-våningen finnas kök, källare, isrum, tvättrum, arbetspersonalens matsal m. m. En vacker cederhäck omsluter hela kvarteret, såsom synes af här införda bilder.

Konferensen äger ännu den gamla hospital-egendomen vid Como Park. Den kommer att blifva en utmärkt passande plats för ett invalid-hem, af hvilket ett stort behof förefinnes.

Den senaste utgreningen af barmhärtighets-verksamheten inom Minnesota-konferensen är upprättandet af ett ålderdomshem vid Green Lake, Chisago City, Minn. Detta hör väl icke strängt taget till hospitalsverksamheten, men emedan det står under samma styrelse och är det första i sitt slag inom vårt samfund samt afser vården af de gamla, så försvarar sig omnämmandet häraf i detta sammanhang. Det sammanlagda egendomsvärdet af Minnesota-konferensens barmhärtighetsinrättningar, undantagandes barnhemmet, uppskattas till ett-hundra elfva tusen dollars (\$111,000).

Sålunda ter sig den yttre ramen af konferensens verksamhet bland sjuka och ålderstigna. Att gifva läsaren en inblick i detta arbete är ingen lätt sak. Det mesta som tillhör det inre, det egentliga arbetet vid en dylik anstalt, måste förblifva en oskrifven historia.

Sedan arbetet åter upptogs den 8 mars 1892 till den 1 oktober 1905 hafva 7,773 sjuka vårdats där en längre eller kortare tid. Denna siffra är lätt uttalad, men det låter sig knappast tänkas af en utom anstalten stående, huru myc-

KAPELLET.

KAPPELET.

ket arbete, nattvak m. m., som vården af en sådan skara innebär. Hvilka sjukdomar alla dessa lidande varit behäftade med, hvilken läkarebehandling de åtnjutit, och hvad resultatet af behandlingen blifvit, är noga bokfördt i hospitalets "Record" och kan läsas när som helst. Men hvad hafva vi kunnat göra för denna skara sjuka i andligt afseende? Huru mycket af detta arbete är af förblifvande art? Att en människa hjälpes ur en sjukdom, är ju redan i och för sig något stort, men om hon därigenom blott sättes i stånd att synda igen, så vederfares henne dock något värre än hennes förra sjukdom. Huru många hafva gått hem stärkta till sin invärtes människa, huru många hafva lämnat sjukhemmet med det fasta beslutet i sitt hjärta att lefva helt för Herren? Gud vet det. Säkert är, den kristliga sjukvårdens betydelse kan gärna icke öfverskattas. Låt mig här med några ord visa läsaren den husordning, som är och varit gällande vid Bethesda. Hvarje morgon samlas arbetspersonalen klockan half sju till gemensam morgonbön, hvilken ledes af föreståndarinnan eller den af systrarna, som hon tillsätter. I de olika sjuksalarna börjas likaledes arbetet med Guds ords läsning och bön. Denna morgonandakt förrättas af den syster, som har ledningen öfver afdelningen.

Regelbundna gudstjänster hållas tvenne gånger i veckan. Sedan hospitalet fick kapell, hålles högmässogudstjänst där hvarje söndagsförmiddag och aftonsångsgudstjänst hvarje onsdagskväll. Hvarje fredagskväll samlas systrarna i diakonisshemmets förmak till bibelsamtal. Dessa gudstjänster och samtalsmöten ledas af föreståndaren. I den mera enskilda själavården bland de sjuka biträda systrarna pastorn och han dem. På så sätt helgas systrarnas arbete bland de sjuka, och ett jämnt, stilla inflytande af Guds ord utöfvas inom hela inrättningen. Hvad nu Herren genom sin egen välsignelse öfver detta arbete får uträtta till sjäalars frälsning och bevarande i nåden, måste lämnas till den dag, då han skall löna hvar och en efter den trohet, med hvilken han eller hon deltagit i detta arbete. Många uppmuntrande exempel kunde anföras, men utrymmet för denna skildring medgifver icke att i detalj ingå på detta område. Den kristliga sjukvården har emellertid ett fält, som borde komma till större erkännande inom vårt samfund än hittills skett. Någon har sagt: den pastor, som önskar skörda rika frukter af sitt arbete, skall taga väl vara på de sjuka i församlingen. Är det sant för den enskilde, så är det ock sant om samfundet. Enligt Kristi föredöme och befallning skulle vår-

MINNESOTA-KONFERENSENS ÄLDERBROOKHOTEL, CHICAGO CITY.

den af de sjuka ställas sida vid sida med evangelii predikan på det kristna samfundets verksamhetsprogram. Ett hoppfullt intresse synes hafva vaknat här och där för verksamheten bland sjuka, men icke är det ännu hvad det borde vara.

Hvad som särskildt behöfves för ett kraftigare bedrivande af kristlig sjukvårdsverksamhet, är ett ökad antal kristligt sinnade personer, som vilja ställa sig i Herrens och församlingens tjänst. Herren uppväcke ibland oss det rätta tjänaresinnet, så att åtminstone de anstalter, som äro påbörjade, icke må behöfva inskränka sin verksamhet på grund af brist på villiga och dugliga tjänarinnor. Han välsigne den ringa begynnelse som är gjord till sitt namns pris och de lidandes hjälp och räddning!

C. A. HULTKRANS.

Vill du blifva helbrägdä?

Joh. 5: 6.

Så tillfrågar den store öfverläkaren, Jesus, hvarje sjukling, som behöfver denne läkares hjälp. Den som denna fråga närmast gäller hade varit sjuk i trettioåtta år. Han borde därför vara viss i sitt sinne och veta, hur han skulle besvara frågan. Sjukdomen hade beröfvat honom hans kraft, och dock måste han i Bethesda-dammen för att blifva botad. Emedan hans krafter voro nästan uttömnda, såg han ingen möjlighet att blifva helbrägdä, äfven om han ville. Och dock var helbrägdagörelsen honom närmare än han anade.

Från samma mun, från hvilken frågan kom till den sjuke, kom också helbrägdagörelsen i följande ord: "Stå upp, tag din säng och gå." Och strax blef den mannen helbrägdä och tog sin säng och gick. Han lämnade hvarken säng eller kryckor kvar såsom minne vid

hälsoanstalten. Hälsan återgafs honom till den grad, att han kunde med egna händer bära hem sin hvilobädd. Käre läsare, kanske du lider af någon sjukdom, som ingen annan läkare kan bota. Tillåt mig att med dessa rader förorda denne läkare till din hjälp, i synnerhet till din själs hälsa. Han säger: "Den till mig kommer, honom kastar jag icke ut." Du är välkommen att anlita honom, och du skall blifva helbrägd eller fri från din krankhet, och det till både kropp och själ. Men äfven du ser törhända ej i denne Jesus den hjälp, som du behöfver. Du vill kanske med mannen vid Bethesda hålla förklaringar öfver din svåra belägenhet, som, såsom du menar, ej är så lätt att öfvervinna. Käre, vänd dig icke ifrån läkaren och inpå dig själf. Våga försöket och tro mig sedan, om ej nu, att den store läkaren, Jesus, kan göra dig samma tjänst, som vederfors den sjuke vid Bethesda-dammen.

J. WIKSTRAND.

II.

BERÄTTELSER.

Julottor i nordvästra Minnesota för trettio år sedan.

Att i synnerhet de yttre omständigheterna vid julens firande i nordvästra Minnesota för 30 år sedan voro ganska olika de närvarande, då vårt folk är välbärgadt och rikt, och då vi äga prydliga och bekväma kyrkor, goda orgelverk och väl öfvade sångkörer, ligger i öppen dag för en hvar som förstår hvad som ligger i ordet nybygge. Att det i många afseenden icke var då som nu, kommer säkerligen att framgå af följande julberättelser från dessa trakter för 30 år sedan.

I.

Då jag, berättade en pastor, höll den första julottan här i F., var det 35 grader under frys-punkten och således en ganska bister köld. Kyrkan var ett ytterst dåligt stockhus, och stockarna voro icke tillyxade, ej ens afbarkade. Många

voro till hälften ruttna eller af skogseld brända, då de inlades i kyrkoväggen. Väggarna voro så illa sammanfogade, att stora springor funnos mellan stockarna. Genom dessa springor inkom tillräckligt med frisk luft, så att man aldrig behöfde öppna en dörr eller ett fönster. I kyrkan funnos två små fönster, hvilkas rutor genom imman och den starka kölden blifvit tumstjocka. Några ohyflade bräder utgjorde kyrkans hvalf, hvilket blifvit så gistet, att man ledigt kunnat få ett finger mellan bräderna. Någon predikstol fanns naturligtvis icke. En liten rostig järnkamin med litet eld uti fanns visserligen i kyrkan, men värmen var knappt förnimbar i de 35 graders köld, som trängde in genom de många och stora springorna i tak och väggar. Inom parentes må nämnas, att pastorn var något flintskallig, frös och måste därför hafva hatten eller mössan på sig, under det han predikade i ottan. Orsaken till att han var flintskallig var icke mångåriga och hårda studier — ty det var icke så värst med den saken — men att han var bar *i* och *på* hufvudet, torde varit ett arf i släkten.

Då ofvan nämnda julotta firades, inträffade en händelse, som kan tjäna att belysa förhållandena.

Då pastorn kommit till själfva kulminations-

punkten i sin predikan, sprang en glasruta sönder. Att detta väckte både pastorns och folkets uppmärksamhet, är klart. Men hvarför gick rutan sönder? Jo, det var en häst, som stod bunden utanför fönstret och hade på nosen is och frost, som han ville hafva bort. Han råkade att begagna fönsterrutan för att skubba af detta, och följden blef den ofvannämnda. Men icke nog härmed: hästen stack hufvudet in i kyrkan liksom för att se och höra, hvad där försiggick. Detta icke allenast störde pastorn, utan hade den verkan, att han höll på att tappa koncepterna. Sedan någon hjälpt hästen få ut hufvudet, gick allt sin gilla gång och jul var det.

II.

Föregående fragmentariska berättelse har hufvudsakligen gifvit oss en bild af en af nybyggarnas kyrkor, rummet där en julotta firades för omkring 30 år sedan. Hur annorlunda då mot nu! Från en annan svensk koloni i den för 30 år sedan "vilda nordvästern" lämna vi härmed en skildring af en julotta från den tiden.

Det var ett svenskt settlement i en af våra numera borthuggna stora, beryktade urskogar. Den hade delvis härjats af en stor skogseld för

ett par decennier sedan, och i dess ställe hade uppvuxit småskog. Här bodde i små stockhyddor, källare eller jordkulor en 30 @ 35 svenska familjer. I början af december 1874 begynte dessa fråga sin pastor, om de finge någon julotta det året.

Pastorn svarade: "Nej, det tror jag icke." "Hvarför icke?" "Nej, ty vi ha ingen kyrka eller något ordentligt hus, i hvilket vi kunna samlas." "Ha vi icke något ordentligt hus att samlas i? Hvad säger pastorn? Den där ungkarlen N. N. har ju ett så stort och pråktigt hus, som man kan önska sig. Därtill ligger det midt i församlingen, och det rymmer nog sina 75 @ 100 personer, om vi packa oss väl. Julotta måste vi väl ändå få, fastän vi kommit hit ut i vildmarken." Att protestera häremot var omöjligt. "Nåja, låt då budkafveln gå omkring, att juldagsmorgon, den 25 dennes, få vi ottesång hos ungkarlen N. N., och att den börjar precis klockan half sex på morgonen." Till all lycka hade ett vackert snöfall kommit ett par dagar förut; och det ovanliga hade inträffat, att denna snö fick ligga stilla i flera dagar. Här fanns nu spårsnö, och spår af människor funnos i denna snö mellan hvarje koja i hela nybygget. De färdades gående eller ock åkande i hemmagjorda slädar, af det mest pri-

mitiva slag, draga af en eller två oxar. De flesta begagnade dock sina egna fortkomstledamöter — somliga gingo på skidor. Hade husfadern 2 @ 3 i "boxen", så gick han själf vid sidan af eller snarare före oxarna och ledde dem med ett rep. En och annan gång svängde han sin piska och skrek till: "ha, gi, hå" o. s. v. Lyktor och bloss medförde de, som hade råd till denna lyxartikel. Att komma till julottan i sina hvardagskläder var helt naturligt, ty de flesta hade endast en klädnad. Ingen kände sig generad häröfver, och hvarför behöfdes det? Pastorn, som på den tiden var en gammal ungarl, hade rest upp till församlingen julaftonsdagen. Han och ungarlen firade julafton tillsammans — och så kändes det icke så ensligt.

Vår julaftonvard bestod af hvetebroöd och fläsk samt kaffe, dock utan mjölk eller grädde. Vi läste, sjöngo och både tillsammans, språkade om ett och annat och särskildt om huru vår första julotta i detta land skulle komma att te sig, och så gingo vi till hvila, öfverlämnande oss i den Högstes beskydd. Vi lågo i den ljufva sömnens sköte i allsköns ro och frid, till dess vi väcktes af ett buller utanför huset och af en stark röst, som ropade: "Ha, gi, hå! Äro de icke uppe ännu? Gå och knacka på dörren och hör efter, om de äro vakna." Allt detta lågo vi

och hörde i halft vaket tillstånd. Vi stego hastigt upp, och då var prästens klocka jämnt fyra. Orsaken, hvarför de flesta kommo så tidigt till julottan, var helt enkelt den, att de allra flesta i nybygget icke hade några klockor. De sågo på månen och stjärnorna, men på dessa voro de icke så synnerligen kloka. Sedan vi, jag och min kamrat, klädt, tvättat och kammat oss, fingo vi oss en skifva bröd och fläsk samt en kopp kaffe, äfven nu utan mjölk eller grädde.

Då vi voro färdiga för julottan, var klockan half 5. Vi hade sålunda ännu en timme, innan julottan skulle börja, klockan half 6.

* * *

De flesta julotte-besökarna hade en talgdank, lunta, "pråsa" eller i bästa fall ett ljus med sig för att lysa sig själfva och andra, då gudstjåns-ten började. Enligt den tidens fordringar hade vi en bra sångledare. Han hade lärt sig sjunga och spela psalmodikon och var något notkännare. Vid ottan voro vi inalles 50 @ 60 personer, små och stora. Vi uppstämde den sköna julpsalmen n:r 55:

"Var hälsad, sköna morgonstund,
som af profeters helga mun
är oss bebådad vorden!
Du stora dag, du sälla dag,
på hvilken himlens välbehag

ännu besöker jorden!
 Unga sjunga med de gamla:
 sig församla jordens böner
 kring den störste af dess söner.”

Alla stodo upp, då de började att sjunga, och de sjöngo med kläm. Månget öga tårades härvid; äfven hos en och annan hård gubbe fick man se något vått i ögonvrån.

Pastorn uppläste juldagens episteltext, Es. 9: 2—7, och förrättade bön, hvarefte: församlingen sjöng några psalmverser. Därefter höll pastorn sin första ottesångspredikan, och han gjorde det så godt han kunde. Något långt, konstigt ämne brukade han aldrig att ha. Ämnet blef denna gång helt kort: “Det folket, som i mörkret vandrar, ser ett stort ljus.” Han talade om huru det folket, som saknar Guds ords ljus, vandrar i mörkret. Vi må väl säga, att här ute i denna vildmark, denna ödemark, är det mörkt, vi hafva hittills varit i saknad af det predikade ordet. Ett stort ljus uppgår öfver dem, som bo i ett mörkt land, då evangeliij ljus kommer till dem. Det har varit mörkt för eder här i ödemarken under den tid, som I hafven bott här och vandrat här utan Guds ords predikan och sakramentens förvaltning.

Men nu vill det stora ljuset, Jesus Kristus, uppgå och ingå uti edra hjärtan. Får det ske.

då blifven också I ljus i Herren, såsom han sade till sina lärjungar: "I ären världens ljus." "Så låten nu edert ljus lysa för människorna, att de må se edra goda gärningar och prisa eder Fader, som är i himmelen." Det andliga mörkret skingras, där detta ljus får tränga in. Alla krig skola upphöra, om detta fridens ord får genomtränga kropp, själ och ande hos hvarje människa. "Ty", säger profeten, "oss är födt ett barn, en son är oss gifven, hvilkens herradöme är uppå hans axlar, och han heter Underlig, Råd, Gud, Hjalte, Evig Fader, Fridsfurste." Detta är några få hufvuddrag af pastorns predikan, hvilken afhördes, som det syntes, med mycken uppmärksamhet. Såsom redan nämnt var denna ottesångspredikan den första, som den nye pastorn höll; och gjorde denna predikan icke något djupt och varaktigt intryck på någon annan, så gjorde hon det på pastorn själf.

Församlingen i detta nybygge har vuxit upp till en stor blomstrande församling. Hon har nu en stor vacker kyrka, en stor präktig ringklocka, en snäll och begåfvad lärare och, som vi veta, icke så få på Kristus troende själar.

Må Herren få välsigna mer och mer både denna och alla våra församlingar inom hela vår synod, detta önskar och beder en medtjänare i Herren.

S. J. K.

Mitt första verksamhetsfält.

Det var ett litet svenskt lutherskt nybygge i staten I. Flertalet af dess invånare voro komna från Småland, Sverige, och voro driftiga och goda farmare. Mindretalet ägde den jord de brukade. Några hade köpt ouppodlad mark på en af utkanterna, men den var af dålig beskaffenhet. Välmågan bland lutherna var ingalunda allmän. De hade dock slutit sig tillsammans till en svensk luthersk församling och gjort sitt bästa för att ibland sig få Guds ord predikadt och de heliga sakramenterna förvaltade i enlighet med vår kyrkas härliga bekännelse. Flera framstående lärare hade från tid till annan besökt dem, och dess emellan hade studerande från Augustana College tidtals predikat där samt hållit församlingsskola. De hade dock ej ännu lyckats få egen, på platsen boende lärare. Att få sådan var dock så mycket svårare som på platsen fanns svensk församling med egen pastor af annan

bekännelse, hvilken ej försummade de tillfällen, som erbjödo sig, att söka göra proselyter. Försöken voro ej heller alldeles fruktlösa.

Sommaren 187— kom undertecknad direkt från synodalmötet i J. såsom pastor till den lutherska församlingen där. Församlingen hade en liten oansenlig kyrka, som dock var stor nog att rymma församlingsmedlemmarna. Arbetet begyntes förhoppningsfullt. Folket besökte gudstjänsterna ganska allmänt och lyssnade med uppmärksamhet till det predikade ordet.

Kort efter ankomsten dit hölls extra sockenstämma, hvarvid det beslöts att bygga prästhus. Ett sådant uppfördes på sensommaren. Verksamheten fortgick under ömsesidig glädje och tillfredsställelse. Församlingsmedlemmarna infunno sig ofta i prästgården, alltid medförande värdefulla gåfvor, än ett och än ett annat, de till mat och kläder för prästfamiljen. De gåfvo ock uttryck åt sin glädje däröfver, att Herren hade sändt dem en lärare. Det var en ljus och behaglig tid, helst som många tycktes med allvar taga Guds ord till hjärtat. Fältet utvidgades, och arbetet tilltog. En närgränsande liten församling blef vakant och måste regelbundet besökas. Flera platser, hvarest landsmän bosatt sig, besöktes dessutom så ofta tiden det medgaf.

Vid denna tid bedrefvo Moody och vissa af hans lärjungar — äfven vissa efterapare —, de flesta engelsk-talande, ehuru en och annan var svensk, bland dessa särskildt den s. k. "svenske Moody", en mycket vidt utgrenad religiös verksamhet. Af den andliga rörelse, som däraf uppstod, smittades en och annan af våra församlingar, ja, till och med en och annan af våra pastorer, och det icke blott så, att de vid aftonsånger och veckogudstjänster begagnade sig af deras metod, utan äfven vid högmässogudstjänster sjöngo af deras lätta sånger. Efterdyningar af denna rörelse nådde äfven vårt lilla nybygge, och de, som uppvaknat till bekymmer om sina själars frälsning, skaffade sig med begärlighet de antydda sångerna, hvilka blifvit öfversatta till svenska. Äfven vi sjöngo dem vid våra kväll- och veckogudstjänster, omväxlande med våra gamla Hemlandssånger. Ehuru flertalet af dessa sånger kunde anses oklanderliga och några voro äkta evangeliska, funnos många alltför ytliga, och några innehöllo den krassaste verklära samt alstrade egenkärlek och själfupphöjelse. Detta jämte de lätta vismelodier, hvarpå de sjöngos, bidrog i hög grad att bereda och fostra icke så få af vårt evangelisk-lutherska folk till onfattande af sektmakarnas ytliga och falska läror. Dessa hade, såsom re-

Korsbaneret. 4

dän är antydt, en äldre församling på platsen, men, af gammalt väl kända, kunde de föga eller intet uträtta för att draga de väckta och nykristna från vår församling. — Men skrifter af den beryktade Waldenström hade banat sig väg till vår lilla vrå, och waldenströmska predikanter kommo snart efter. Några af de väckta, tillhörande den lutherska församlingen, hade redan fattat behag för den socinianska villfarelsen och sökte få vår kyrka öppnad för de nya proselytmakarna. Då detta ej lyckades, hänvände de sig till den icke-lutherska församlingen, som med glädje omfattade tillfället och öppnade sin kyrka för dem. Dessa arbetade sedan tillsammans för att så mycket som möjligt skada vår församling. De vunno dock endast några få, hvilka senare delade sig, så att nämnda lokalförsamling fick dela frukten af de waldenströmska predikanternas söndringsarbete. Några af de nyväckta jämte ett par familjer äldre kristna flyttade till Nebraska. Endast helt få af dem, som Herren fått väcka och föra till lif och frid i sig, blefvo kvar, och dessa hafva, efter hvad med glädje och tacksamhet till Herren försports, förblifvit ståndande i nåden.

Emellertid hade den redan förut svaga församlingen genom nämnda utflyttning blifvit så försvagad, att hon ej längre förmådde under-

hålla egen lärare, och då undertecknad erhöll kallelse till ett annat fält, som visserligen var hårdare och vidsträcktare, men ock mera aflägsset från andra församlingar och därför i större behof af stationerad lärare, så beslutade han efter mycken bön och tvekan att antaga densamma och flytta.

Hvad som är särskildt anmärkningsvärdt i nästan alla fall, liknande detta, är, att de, som under lärarens ledning genom Guds nåd blifvit väckta och, som man hoppats, antingen redan hafva kommit till frid med Gud eller uppriktigt söka därefter, blifva sin förra lärares bitt-raste fiender, så snart de intagits af villoandarnas förföriska läror. Väl har hvarje ung och oerfaren lärare orsak att frukta, att han genom omogna råd och ovisligt tillvägagående möjligen direkt eller indirekt har mer eller mindre skuld i dylika splittringar; men när han samvetsgrant inför Gud handlat efter bästa förstånd och förmåga, så stå alla brister och skröpligheter under den dagliga syndaförlåtelsen. Detta är en bristfällig lärares tröst och fridsgrund.

X.

Minnen från början af vår kyrkliga verksamhet i Red River-dalen och N. Dakota.

Då man under denna tid talar och skrifver så mycket om Red River-dalen och N. Dakota och om vår kyrkliga verksamhet i dessa trakter, hvarest vi redan hafva många blomstrande församlingar med egna lärare, torde det icke vara ur vägen att på historiens blad rista några runor från nybyggarelifvets första dagar. Det är endast 25 år, sedan Minnesota-konferensen med allvar upptog verksamheten på detta fält genom att för ett år bevilja ett anslag af \$300 till underhåll af en missionär därstädes. Missionärens verksamhetsfält var ungefärligen 250 engelska mil långt och 130 mil bredt med Moorhead, Minnesota, såsom utgångspunkt.

Sådant var det fält, undertecknad hade glädjen begynna beså med evangelii säd, samt på hvilket han sökte att här och där samla små hopar af vårt svenska folk till församlingar. Jag sade glädjen, men uttrycker därmed

endast svagt hvad jag kände vid åsynen af den tillfredsställelse och tacksamhet, som dessa besök åstadkommo. Ingen pastor, som icke under någon tid fått tjäna på ett verkligt missionsfält, har den ringaste aning om huru saligt det är att predika evangelium för sådana, som älska sin Jesus, men känna sig såsom får utan herde. Nära slutet af en rätt tung arbetsdag, under hvilken jag verkat både inom gamla s. k. ordnade församlingar och på så hårda missionsfält, att till och med allvarliga bröder ansågo dem fullkomligt hopplösa, aflägger jag det vittnesbördet, att den pastor är att lyckönska, som får tillfälle till och äger mod att under någon tid underkasta sig en missionärs försakelser. Och jag längtar att ännu en gång på gamla dagar få utgå till hyddornas barn i förskingringen.

Men det var om den gamla tiden jag ämnade skrifva. Se då här ett och annat, framtaget ur minnets fatbur.

Det var i början af mars 1878, jag för första gången besökte dessa trakter och då utan någon annan kallelse än en hjärtlig inbjudning af en gammal gudfruktig man, som kort förut från södra Minnesota inflyttat till Cass county, N. Dakota. Mina erfarenheter i Fargo och Dakota vid det tillfället förbigår jag, men alldenstund jag äfven stannade en dag i Moorhead, som

sedan under många år blef medelpunkten för vår kyrkliga verksamhet i nordén, skall jag beskrifva min första erfarenhet i den staden. Såsom sagts stannade jag en dag i Moorhead, och på aftonen hade min ciceron från Dakota föranstaltat om en gudstjänst i det af alla gamla Moorheaditer kända *Erickson house*. Gudstjänstlokalen var icke den mest passande, men den bästa vi kunde få. När tiden var inne, samlades 10 eller 12 personer till en andaktsstund omkring Guds ord i det s k. "dining-rummet", under det att i rummet näst intill en annan hop frambar offer till guden Bacchus. Huru det kändes att under sådana omständigheter vittna om Gud, kan jag icke beskrifva. Till Ericksons beröm bör dock sägas, att han allvarligt förmanade deltagarna i dryckeslaget att hålla sig stilla, ty, sade han, där är en svensk luthersk präst som håller "meeting" i dining-rummet. Efter slutad gudstjänst kom han in och tackade för besöket, fastän han icke hört ett ord af hvad jag sagt. Sådan var min första erfarenhet i Moorhead. Föga anade jag då, att två år därefter ett lutherskt Bethesda — det är församlingens namn — där skulle uppstå, och ännu mindre att jag från början skulle blifva dess pastor samt nedlägga hela min mannakraft där under långa 10 år. Underliga äro i sanning Herrens vägar

med oss människobarn. Andligen förtorkadt och dödt, som det under denna tid såg ut på denna plats, hade dock Gud äfven där någon som ropade efter andligt bröd.

Såsom svar på dessas böner stiftades på våren 1880 församlingen i Moorhead. Vid organisationen anmälde sig 14 till medlemskap, men endast 11, 4 familjer och 3 ungar, voro och förblefvo aktiva medlemmar. Redan samma höst kallade och erhöll denna lilla församling pastor, hvilken icke blott lofvades en anständig lön, utan äfven på bestämd tid erhöll hvarje cent som lofvats. Under många år insamlades alla medel för verksamhetens bedrivande genom frivilliga bidrag. Alla gäfvor något, och där voro ynglingar, hvilkas bidrag under några år stego till 40 dollars om året. Såsom var att vänta rönkte verksamheten till en början starkt motstånd från flera håll på denna vilda "frontier" plats. Se här blott några exempel:

En svensk kvinna varnade alla som hon sammanträffade med för den lutherska församlingen, och för att gifva eftertryck åt sina ord tillade hon äfven den behjärtansvärda underrättelsen, att hon dagligen bad till Gud, att han skulle skona Moorhead för någon Augustana-präst. Stackars gumma, helt visst steg icke hennes bön

upp till Jesu Kristi Fader, ty allt intill denna dag har hon icke fått bönhörelse.

Några veckor efter vår ankomst skref redaktören för stadens enda tidning en smådeartikel mot församlingen och dess pastor samt hotade den senare att blifva bortdrifven från staden eller — — — —, om han icke upphörde att genom bättringspredikningar störa friden i det frihetsälskande samhället. Att hotelsen gjorde på mig ett djupt intryck, vill jag icke förneka, men som det aldrig varit min svaga sida att i strid med hemliga eller uppenbara motståndare visa fruktan, fortsattes vårt kyrkliga arbete som om ingenting händt. Med tystnadens förakt besvarades därför hans hotelse och hån; två år där-efter gjorde han genom sin fader ödmjuk afbön.

Ungkarlar, f. d. järnvägsarbetare, funnos rätt många i staden. De flesta af dessa lefde ett mycket utsväfvande lif och smädade öppet all religion.

En södagsmorgon, just som gudstjänsten skulle börja, kom en af våra diakoner fram till mig och sade: "N. N. ligger farligt sjuk nere på Erickson house" — just samma plats, där vi hade hållit vår första gudstjänst — "och önskar att tala med eder så fort ske kan." "N. N. tala vid mig", svarade jag öfverraskad, ty sagde person var mycket djupt fallen och okänd af alla.

Efter gudstjänstens slut skyndade jag till hans sjukläger, men hvad jag där fick se och höra, kan ej på mänskligt språk fullkomligt återgivas. Så snart han fick se mig, utropade han i förtviflan: "Pastor, nu betviflar jag icke längre, att här finnes en rättfärdig Gud och en evig förtappelse, och att jag är på vägen dit."

Jag skall nu icke trötta läsaren med anföranden ur våra samtal under hans långa sjukdom, hans tillfrisknande, hans ombyte af boningsplats, hans gudstjänstbesök m. m., m. m., men af allt framgick, att Herrens högra hand behåller segern, och att Jesu lilla hop aldrig har orsak till missmod eller förfäran, så länge den stannar vid nådastolen.

Tänk, hvilken lefnadsfrisk församling och hvilket skönt tempel vi nu hafva i det en gång så dystra Moorhead.

* * *

"THE LORD HAS PAID IT."

Så snart järnvägen blifvit färdig, drogo några behjärtade män till Kittson county, Minnesota, och bland dessa en gammal from man från en af våra församlingar längre söderut. Tidigt på våren 1881 skref denne man och bad mig på det mest bevekande sätt att aflägga ett besök i deras nybygge. Saken uppgjordes, dagen för besöket därstädes kom, och på bestämd tid steg jag af

tåget i Hallock. Ingen var mig till mötes, och staden var endast en stad till namnet med undantag af ett rätt ståtligt järnvägshotell, på hvilket jag fick taga in. Före och vid min ankomst föllo väldiga regn öfver hela dalen, hvilket tillsammans med vårfloden gjorde, att hela slätten stod under vatten. Jag stannade på platsen tvenne dagar, men alla försök att komma ut till vår man, som erhållit land ungefär 10 mil från staden, voro fåfänga. Förgäfves var den öfver 100 mil långa resan gjord, tänkte jag, och med oförrättadt ärende stod jag färdig att anträda återresan. Under det jag en stund före tågets ankomst från norr satt i hotellets väntsal och sörjde öfver mitt missöde, öppnades dörren, och in träder en gammal man, som vid åsynen af mig föll i bitter gråt och utropade: "O Gud, skall jag ännu en gång få se en af våra präster!"

Endast jag och hotellvärden voro inne vid tillfället, och uppträdet gjorde på oss båda ett djupt intryck. Strax igenkände jag mannen såsom en gammal bekant från Vasa. Det oväntade mötet framkallade ömsesidig glädje, och i hast uppgjordes nu ett annat besök, till hvilket vår Vasa-bo lofvade gifva alla, som han kände, bud. Med tacksamhet till Gud skildes vi åt den gången, och kort därpå hölls den första svenska

lutherska gudstjänsten med nattvardsgång i Kittson county, Minnesota.

När den gamle mannen från Vasa var utgången och jag stod färdig att resa hem, gick jag till värden för att betala min räkning. På min fråga: "Hvar är jag skyldig?" fick jag detta svar: "Ni är icke skyldig något." "Hvad", sade jag, "icke skyldig något?" "No, the Lord has paid it", var hans öfverraskande svar. Därefter tillade han: "I am glad you came to look after your people, and whenever you are able to call again, you are welcome to stop with us." Så kan Gud förvandla vår sorg och klagan i fröjd och gamman samt våra felslagna planer till riklig välsignelse för nutid och framtid.

J. O. C.

En sorglig förändring.

För att rätt förstå, hvad här nedan berättas, är det nödvändigt att läsa det, som omtalas på sidan 118 och följande i sistlidna års KORSBANER. Den underbara förändring, som Herren verkade, fortgick under åren 1858—1860. Lekmannapredikanten, som sistnämnda år återupptagit sina studier för inträde i predikoämbet, brukade under ferierna besöka den förut omtalade församlingen och trakten däromkring. Den 6 januari 1861 var han i kyrkan, hvarest pastorn predikade. Predikan förbryllade honom; ty både innehåll och framställningssätt voro annorlunda än förr. Därtill pålystes, emot vanan, inga sammankomster under veckan, ja, icke ens för eftermiddagen, ehuru det var trettondedagen. Men den tanken, att pastorn möjligen vore sjuk, lugnade honom något. Denna hans förmodan bekräftades ock vid ett besök hos honom på eftermiddagen, men på ett annat sätt än han tänkt. Pastorn var sjuk. Han hade

knappt besvarat den besökandes hälsning, innan han utropade: "Vi hafva predikat falskt, varit lösa betrykare, och nu visa sig frukterna." Därefter berättade han, att en af de mera framstående kristna var inför domstol anklagad för bedrägeri, en ung man och flicka hade bedrifvit otukt o: s. v. De berättelser, som han framställde, voro bekymrande, och de blefvo det ännu mer genom det sätt, hvarpå han berättade dem. — Efteråt fick man emellertid veta, att det beställsamma ryktet dels "färglagt", dels förstorat, ja, äfven diktat dem. Så var det t. ex. med anklagelsen för bedrägeri: mannen hade varit kassör för en kyrkobyggnadskassa och vid redovisningen felräknat på några öre. Vid flera andra berättelsers omtalande hade "läsarehatet" fört ordet. De båda predikanterna hade ock i sin oerfarenhet varit allt för lättrogna, räknat dem såsom kristna, hos hvilka ordet (säden) fallit "på stengrunden": och när nu det "förtorkades", så förstodo de ej, att det måste gå på det sättet.

Det blef nu bön, tårar, rannsaking af Guds ord, samtal o. d. flera dagar och ofta långt på nätterna, och slutresultatet häraf blef, att lekmannen påstod: "Vi hafva icke predikat villfarelse, utan både lag och evangelium i öfverensstämmelse med Rom. 3: 10—31. Förmaning

till helgelse hafva vi icke heller försummat, ehuru vi ej drifvit så mycket därpå, emedan tillståndet bland åhörarna är sådant, att den goda säden först måste utsås och rota sig, innan man kan vänta frukt. Nu torde rätta tiden vara inne, då förmaning till helgelse bör mera betonas, utan att den predikan, vi hittills framställt, bör försummas; ty många sofvande behöfva väckas och bekymrade lockas till nådastolen genom evangelium.” Pastorn däremot sade: “Nej, nej, vi hafva predikat falskt, vi hafva gjort den trånga porten vid genom vårt idkeliga ropande: ‘Allt är redo, blott kommen sådana I ären’, hvilket ju är sant och rätt, om man blott tillämpar det på de rätta personerna. Här måste predikas både lag och evangelium på ett annat sätt, icke utkasta det så där i högen. Lagen måste sönderkrossa “stenhjärtat.” Vi få ej göra som vi hittills gjort, smörja stenen med evangeliis balsam. Här måste predikas bättring, ja, här måste plöjas på nytt och ej längre sås ibland törne.” Detta och mycket mera talade de sins emellan. Pastorn hade börjat läsa Schartaus skrifter och anförde denne lärares åsikter. Lekmannen var en afgjord motståndare till dessa skrifter.

Snart måste lekmannen resa sin väg, och det dröjde icke länge, förrän pastorn offentligt

från predikstolen förkunnade, att han predikat åtminstone delvis falskt, och bad sina åhörare, att de för Guds och sina själars salighets skull ville akta på den rätta läran om bättringen, som han nu med Guds nåd ville förkunna. Hvar och en förstår, hvilken oro och förvirring härigenom åstadkoms. De flesta kristna hade blifvit tillrättaförda genom den predikan, som nu förklarades vara falsk, och alldenstund de voro nykristna med föga kunskap och ringa erfarenhet samt hade oinskränkt förtroende för pastorn, blefvo de helt förvirrade. Några äldre och således mera erfarna kristna funnos både inom pastoratet (som bestod af två församlingar) och i trakten däromkring. Dessa voro ofta hans åhörare, och de blefvo nu bedröfvade. De otrogna däremot fingo "vatten på sin kvarn." Nu fingo de bekräftelse på att "läsarna" voro villfarande: deras "hufvudman hade ju själf sagt det."

Lekmannen, som hade sin familj boende inom församlingen, besökte den ett par gånger om året. Vänskapen mellan honom och pastorn var oförändrad, men deras åsikter voro olika. Ehuru de å ömse sidor bemödade sig att icke låta olikheten allt för skarpt framträda, så kunde den dock ej helt döljas. Man sade, "att pastorn predikade mera såsom förr", när lekman-

nen var där. På tumannahand disputerade de ofta mer eller mindre skarpt. Sålunda pågick det ett par år. En gång besökte pastorn honom i Göteborg, och han ledsagade honom först till biskop Björck, en afgjord schartauan, och sedan till domprosten Wieselgren. Dr Wieselgren, som visste om pastorns tillstånd, förde samtalet åt det hållet. Jag vill här endast anföra en berättelse, som han framställde, och hvarigenom man kan förstå, i hvad riktning samtalet fördes. Han berättade om en "evangelisk präst", som blef dragen till schartauanerna. "Han gick", sade han, "sina räta vinklar till altaret, han stod på predikstolen som en bildstod och läste sitt koncept så entonigt som möjligt. Men efter en tid blef tvångströjan allt för trång; han slet sönder den och tog mer än halfva församlingen med sig. Det hade varit bättre för schartauanerna att icke haft honom den korta tiden. Se, för att *förblifva* schartuan måste man vara född eller från barndomen fostrad därtill." I den riktningen talade domprosten ungefär en timma, hvarefter han höll aftonbön och man åtskildes.

Pastorn hade icke alldeles upphört att hålla sammankomster — folket fordrade det —, men de höllos hvarken så ofta som förr, ej heller voro de särdeles lifliga. När lekmannen var tillstä-

des, hade pastorn alltid honom till att tala först, hvarefter han fyllde i eller rättade, hvad han ansåg icke vara fullständigt eller regelrätt uttryckt. Ehuru detta alltid skedde med stor försiktighet, så att åhörarna icke skulle tro, att det dem emellan var oenighet i sak, gaf det dock anledning till mer eller mindre heta debatter predikanterna emellan. Pastorn hade kommit in på något, som lekmannen kallade "anmärkningssystemet." Då evangelium predikades, gjorde han sina anmärkningar så, att evangelium ej skulle missbrukas, och när lagen predikades, sökte han förekomma, att man icke måtte rent af förtvifla. Om detta system hade de båda många diskussioner. Lekmannen påstod: "Predikar man ett sådant evangelium, som icke kan missbrukas, så kan det icke brukas, och att så där "slå dem hårdligen på skuldror och länder" uträttar föga; nej, sätt lagens udd på hjärtat, det är, säg syndaren, att "syndens lön är döden", och att "alla de, som med lagens gärningar umgås, äro under förbannelsen", samt att i Kristus allena är syndaren fri från död och förbannelse."

Vid ett tillfälle hade lekmannen kommit något sent, hvarför pastorn blifvit nödsakad att börja predika. Jag kan icke säga, om det var nyårsdagen på e. m. eller någon annan dag, men

han hade till text episteltexten på nyårsdagen (Tit. 3: 4—7). Han hade nyss börjat och läste nu 4:de och 5:te verserna: "Men då Guds, vår Frälsares, godhet och människokärlek uppenbarades, frälste han oss, icke för rättfärdighetens gärningars skull, hvilka vi hade gjort, utan efter sin barmhärtighet" m. m. "Här behöfdes en ängla-tunga för att beprisa denna utsägliga barmhärtighet" — —. Därefter sade han med skarp röst: "Stäng dörren där borta: draget slår rätt i ansiktet." När han nu åter skulle börja predika, tog han den 3:dje versen i samma kapitel: "Ty äfven vi voro fordom oförståndiga, ohörsamma, villfarande, trälände under mångahanda begärelser och lustar, lefvande i ondska och afund, afskyvärda, hatande hvarandra." Med den versen uppehöll han sig och kom aldrig till sin egentliga text. De, som läst berättelsen i KORSBANERETS förra årgång om församlingens tillstånd, innan han kom dit, förstå, hvilket rikt stoff han hade att använda vid betraktelsen af den versen. Hvilken text lekmannen hade, kan jag icke nu säga; men nog sökte han frammana något af det "stilla vädret" efter den storm som föregått. Mot slutet sade han: "De otrogna få väl hafva godbiten till sist", och framställde så en hjärtlig inbjudning till syndare att komma till Jesus sådana de

voro. På hemvägen gick pastorn tyst och mörk en stund, hvarefter han stannade och sade: "Ni sade: 'de otrogna få väl hafva godbiten till sist', hvad menade ni därmed?" "Hörde magistern icke, hvad jag menade med de ord, hvarmed jag slutade föredraget?" — "Nå, ja, men de otrogna få ingen godbit till sist; då få de helvetets eld. Är det en godbit?" "Ah nej, men om de otrogna akta på den inbjudning, som jag framställde, så få de icke helvetets eld till sist. För öfrigt har jag de där klandrade orden af en viss magister N. N." "Ja, jag har brukat många ord, som jag nu önskar, att de voro osagda." — "Ja, ty värr är det så illa, att den magistern önskar, att mycket som han sagt vore osagdt. Det var en tid, när den magistern var en fattig syndare, den ringaste bland de ringa. Aldrig predikade han sig själf till belåtenhet, och när han var bland ämbetsbröder, predikade han alltid sämst. Men Herren brukade denne dåliga predikant till en mängd själs frälsning. Men nu har den magistern blifvit så klok, att han vill lära själfva den Helige Ande att tala, vill med sitt anmärkningssystem omgärda Guds ord, så att det ej skall verka skada och fördärf. Nu står den där magistern där och stampar och uträttar ej annat än det, att han förvirrar sina stackars åhörare och förstör Herrens verk, som

Gud verkat genom honom.” — Pastorn stod en lång stund och blott såg på lekmannen. Ändtligen sade han: “Ni är förfärlig i edra domar!” “Ja, men det förfärliga är, att de äro sanna. Men detta måste få ett slut; jag uthärdar ej längre. Men vi hafva verkat för länge på samma fält för att vi skola smyga oss åtskils. Låt oss sammankalla dem, vi anse för förståndiga och sanna kristna, samt kort och enkelt framställa, hvarför vi icke längre kunna samverka. Magistern har en bestämd kallelse och måste bli kvar; jag är endast en frivillig arbetare på magistrerns och de kristnas kallelse; och då vi ej kunna samverka, så bör jag gå eller rättare ej mera komma hit.” — “Detta är en sak, som icke så där “på rak arm” kan afgöras. Därpå bör tänkas allvarligt och under bön till Gud. Vi få äfven tala mera därom under resan.” (De skulle resa och hälsa på en präst). — “På den resan följer jag ej med.” De skildes åt under djup rörelse.

Följande söndag skulle pastorn predika i den andra kyrkan i pastoratet, och lekmannen begaf sig dit. Han blef där angenämt öfverraskad. Det var här den gamla tonen, det gamla innehållet. Efter gudstjänsten fick han på kyrkogården räcka pastorn handen och säga: “I dag var systemet utelämnadt.” — “Jag blef litet upplifvad under besöket. Ni kommer väl med

till sammankomsten i morgon?" — "Jag hade icke ämnat det, men kanske jag bör gå dit." — "Ja, och kom en stund förut till mig, så att vi få talas vid." Han gjorde så; och så snart han inträdde, kom pastorn emot honom, tog honom i famn och sade med glädjestrålände ögon: "Nej, nej, vi skola icke skiljas; jag har haft orätt. Ett sådant predikosätt, som ni så länge klandrat, är ej rätt och gör ingen nytta. Måtte Gud förlåta och gifva mig nåd att rätt predika hans ord" m. m. Nu följdes de åt till sammankomsten, och de kristne gladdes däröfver, att den förra olikheten tycktes vara borta och det gamla återställdt. När lekmannen kom hem om aftonen, fann han sin hustru, som icke varit på sammankomsten, mycket orolig. En gammal, enfaldig gubbe hade på hemvägen varit hos henne och sagt: "I dag ha pastorn och N. N. predikat alldeles emot hvarandra." Den gamle mannen hade dock menat: *i öfverensstämmelse* med hvarandra. — Så länge lekmannen denna gång vistades i trakten, tycktes all olikhet i pastors och hans predikningar vara försvunnen. Efter en kort tid reste den senare till läroverket, och efter ett års tid flyttade han sin familj till den stad, där läroverket var beläget. Därefter förflöt något mer än ett år, innan han ånyo besökte den trakten, och då han kom dit, kom han

för att taga afsked, emedan han skulle resa till Amerika. Pastorn hade flyttat till prosten i samma pastorat. När lekmannen inträdde till pastorn, gick han visserligen honom till mötes, men icke var det hos honom den förra hjärtligheten, utan en viss stelhet och tvungen vänlighet. Samtalet gick ganska trögt, hvarefter den besökande slutligen sade med hänsyftning på dr Wieselgrens berättelse: "Jag tror tvångströjan har blifvit ganska trång, sedan vi sist råkades." Härpå gaf pastorn intet svar. Lekmannen, som hade "*venia concionandi*" äfven af biskopen i Vexjö stift, predikade några gånger i kyrkorna i den trakten och höll dessutom några sammankomster därstädes. Vid dessa sammankomster var pastorn icke närvarande, ej heller vid gudstjänsterna i kyrkorna, utom dem som höllos inom pastoratet.

Ändtligen kom lekmannen för att taga afsked. Nästan strax efter hans inträde sade pastorn: "Hvad är meningen, ämnar ni åstadkomma en opposition mot mig, efter som ni så flitigt håller sammankomster."

"Jag skulle önskat, att magistern ej i denna stund gjort dessa frågor; men kanske det är bäst, att de blifvit framställda, så att jag får tillfälle att förklara mig. Hvad nu angår att stifta opposition emot magistern, så skall ingen

sanningsenligt kunna säga, att jag vare sig offentligt eller enskildt med ett enda ord ens häntydt på skillnaden oss emellan, ej heller att jag med ett enda ord sökt att motverka magistern. Om åhörarna funnit framställningssättet olika i våra predikningar, kan jag ej hjälpa det, och det är ej jag, som förändrat mig. Det borde dock icke förekomma magistern underligt, att, då jag nu för alltid skall aflägsna mig från denna trakt, jag vill säga mina vänner farväl. Nog kunde jag hafva skäl att förebrå magistern, att han genom sitt förändrade predikosätt och sina ord både offentligen och enskildt åstadkommit förvirring, skada och hinder för det verk, som Herren verkat genom oss båda; men jag skall ej göra det, utan i stället på det hjärtligaste tacka magistern för all kärleksbevisning, all undervisning och ledning under dessa åtta år och bedja om förlåtelse för alla mina fel både i ord och handlingar samt bedja, att Gud så hjälper och bevarar oss, att vi af nåd för Kristi skull få stå inför Lammets tron.”

Nu brast iskorpan, hvarmed pastorn omgivit sig, och de båda skildes åt med många kärleksfulla ord, önskingar, böner och tårar.

Mera än fem år hade förflutit, sedan den sorgliga förändringen började, och under dessa år hade pastorn slitits mellan de båda riktning-

arna, den evangeliska och den schartauanska, utan att helt tillhöra den ena eller den andra. Genom somliga af sina åhörare och några af sina ämbetsbröder hindrades han att komma till ro med sitt nya system; och genom läsningen af Schartaus och liksinnades skrifter kunde han icke predika såsom i början af sin verksamhet. Därför var det något osäkert, ovisst, något vacklande i hans framställning, som icke fullt tillfredsställde någotdera slaget af hans åhörare. Längre härdade en del af hans gamla vänner ut med honom, hvarför de gingo och hörde honom, men de flesta, som ej tillhörde pastoratet, upphörde snart att besöka de kyrkor, hvari han predikade. Han samlade naturligtvis omkring sig en liten hop, och de, som tillhörde denna, blefvo efterhand rent af fanatiska. Såsom exempel härpå vill jag anföra, att då lekmannen besökte till och med sådana, till hvilkas omvändelse Herren brukat honom som redskap, eller sådana, som varit hans förtroligaste vänner, så hände det ofta, att då han gick in genom en dörr, sprungo de ut genom en annan, och de, som ej gjorde det, visade med bitterhet och fåordighet, att besöket ej behagade dem. Dock hände det äfven emellanåt, att isen upptinades. Pastorn hade nästan helt och hållet förlorat sitt inflytande på folket i allmänhet. Inga väckel-

ser förspordes, och ogudaktigheten började åter framträda på många sätt, om det än icke ledde till så stort fördärf som det, hvilket förefanns innan han kom dit. Året efter lekmannens afresa erhöll pastorn en komministratur på en annan ort, och då han 17 år därefter fick ett pastorat i samma trakt igen, hade waldenströmiismen och mångahanda oordningar så förvändt folket, att det till större delen drog sig ifrån kyrkorna och sökte sin uppbyggelse i missionshusen, där äfven sakramenten förvaltades af lekmän.

Jag har kanske allt för utförligt behandlat denna sak; men jag ville fullständigt skildra förändringarna både till det bättre och sämre, samt hvad som förorsakade dem. Det torde ock här och där inom vår synod behöfvas en varning mot sådana oevangeliska omkastningar. Man har redan i tidningar läst om "våra fäders pietism", att den hör till det förflutna. Gud bevara oss, att det ej må vara så någonstädes. Har det redan kommit därhän, så hjälpe och styre han till rätta igen.

Ingen bör dock tänka, att jag härmed velat framställa schartauismen såsom villfarelse. Det är dock min öfvertygelse, att den med sin invecklade nådesordning mycket befrämjar den naturliga benägenheten för eget arbete i otro, i

synnerhet under en människas omvändelse. Man bör äfven skarpt skilja mellan hvad och huru prosten H. Schartau predikade, och huru en del af hans anhängare predika. Det invecklade systemet är äfven föga passande för de lifliga smålänningarna.

Men hvad som i detta speciella fall verkade så skadligt var pastorns oförståndiga framställning, att allt hvad han förut predikat var faskt, samt att endast den bättring, som skett enligt den schartauanska nådesordningen, erkändes af honom såsom sann. Och kanske ändå mera skadligt än allt detta verkade hans oyckliga vacklande emellan båda läroriktningarna. Satans list är stor. Gud bevare och hjälpe alla evangelii förkunnare.

P. S.

Minnen ur den pastoral verksamheten.

Det var min första jul såsom pastor. På julaftonen hade jag varit några engelska mil utåt landet och förrättat en vigsel. Jag kom hem till mitt logi rätt sent på natten, och emedan julottan började kl. 5 på morgonen, tänkte jag ej att gå till sängs, och detta i hopp om att jag då skulle vara på min plats i kyrkan i god tid. Min värd sade mig dock, att detta kunde ej gå an. Han skulle stanna uppe, och jag kunde med trygghet gå till hvila, ty han skulle väcka mig i *god* tid. Detta var jag mycket tacksam för, och med god ro lade jag mig att sofva. Såsom genom en Guds särskilda skickelse vaknade jag klockan en kvart till fem och hade då ej hört af min värd. Yrvaken som jag blef i förskräckelsen att komma sent till kyrkan, klädde jag mig fortare än vanligt och nästan sprang till kyrkan. Jag kom dit på

slaget fem, men hade knappast sömnen ur ögonen. Men hur var det med min värd? Jo, han låg på knä vid sin säng för att ej somna så hårdt; men det oaktadt sof han i god ro, och jag lät honom fortsätta därmed. När predikan närmade sig slutet, såg jag honom i dörren till kyrkan. Från den dagen litar jag ej på någon att väcka mig för julottan.

* * *

Unge Karl T. hade varit i Colorado för att, om möjligt, finna bot för lungshot, och nu kom han hem därifrån för att dö. Han hade varit borta en längre tid och hade därunder varit i sådant sällskap, som inplantat Ingersolls m. fl. fritänkares läror i hans unga sinne. Det var nu hans tro och bekännelse. Mycket bedröfvad häröfver kom hans moder till mig och bad mig, att jag måtte tala med honom om det vådliga i hans ställning och om möjligt föra honom åter till hans barndoms tro. Jag besökte honom, men den unge mannen tyckte, att nu hade han varit ute i världen och lärt sig att ej tro på bibelns lära om en korsfäst Frälsare. Det var alltsamman tomt prat och ej verklighet o. s. v. Och hvad det beträffade med honom, skulle han nog blifva bra igen, när han varit hemma en tid. Det var hans mening att, då han blifvit frisk, återigen begifva sig ut i världen på

egen hand. Det skulle nog blifva väl med honom, så man skulle ej besvära honom mera med det gamla talet om själens frälsning. Jag lämnade honom den gången. Nästa gång, jag besökte honom, ville jag veta, hvad dessa visa män, som han tyckte voro så stora, hade lärt honom, och om han verkligen kände till hela deras lärosystem. Under mina besök gingo vi sedan igenom, stycke för stycke, otrosskrifter och bibelns lära, och detta med den glada påföljd, att den där moderna tron ramlade och bibeln åter kunde blifva värd något. Allt efter som hans krafter aftogo, blef han mera böjlig för ordet, och hvar gång då jag var färdig att lämna honom, bad han mig hjärtligt att snart komma igen. När vi senare läste och sjöngo om den förlorade sonen, så utropade han med tårar: "Det är jag!" Han bad sin Fader om nåd och förlåtelse, och han fick med trosvisshet gå in i sin Herres glädje.

* * *

Vid återkomsten från en konferens möttes jag vid stationen af flera af mina församlingsmedlemmar, som voro mycket bekymrade och berättade, att baptisterna hade fått insteg i församlingen under min bortovaro, och att de på söndagen hade kommit till vår kyrka och ropat i dörren: "I eftermiddag kl. 3 predikar Jesus

af Nasaret i engelska baptist-kyrkan!" Och nu, fortsatte dessa mina vänner, nu gå alla dit, och det är därför bäst, att pastorn sänder efter några af våra pastorer att hjälpa sig med predikan emot dem, ty halfva församlingen går eljest öfver till dem. Jag sade, att det gjorde jag ej. Vi borde i stället förbida tiden och se, hvad Herren menade med oss, ty läte han dem omföras af allehanda lärdomsväder, då vore det därför, att de ej ville tro sanningen, och då hjälpte hvarken en eller flera predikanter predikan däremot. Vi skulle endast hålla på med sanningens evangelium, och Herren skulle nog gifva oss en god utgång. När vi på hemvägen kommo ett stycke uppåt gatan, mötte vi de där baptistpredikanterna, och de bådo äfven mig komma till deras möten. Dessa voro så välsignade, att ehuru de ej ämnat stanna mer än några dagar, ämnade de nu att stanna tre veckor. Jag tackade och sade, jag skulle komma någon gång, men när sade jag icke. På söndagen var vår kyrka fullpackad med uppmärksamma åhörare, för hvilka jag framhöll korsets enkla predikan. I slutet af veckan gick jag och min hustru en eftermiddag till baptisternas möte. Emedan predikanter af den nya waldenströmska läran äfven kommit till platsen för att hålla möten, så hade baptisterna endast några få åhö-

rare. W:s lära var något alldeles nytt, och nästan alla skulle nu höra dessa predikanter. På detta sätt fortfor det några veckor, och vi visade ej något häftigt motstånd. Vi framhöllo, när helst tillfälle därtill gafs, den gamla, gamla sanningen om Jesus, vår medlare, och hans nåd. Allt flera sanningssökande själar kommo till mig och bådö om råd och ledning. Vi fingo hålla böne- och samtalsmöten nästan dagligen. Efter ett sådant möte i prästgården kommo några och sade, att de nu ville gå till Herrens heliga nattvard oftare än de förut gjort och ville, att jag skulle meddela dem nattvarden i deras hem. Nej, sade jag, det gör jag ej; men så ofta I viljen hafva den, skall jag meddela den till eder i kyrkan, om I så viljen dagligen. Detta kunde de ej säga något emot, ändock somliga gärna hade sett, att nattvardsföreningar hade bildats, såsom de redan börjat därmed i Sverige. En sade dock: "Får jag ej nattvarden i mitt hem, går jag aldrig mer till nattvarden." Många, som förut icke tillhört vår församling, slöto sig till henne. Häröfver harmades baptisterna och begärde en öppen diskussion öfver dopet. Såsom svar på denna begäran tillkännagafs, att vid vårt missionsmöte, som distriktets pastorer skulle hålla i vår kyrka, kunde de få tillfälle att, om de kunde, bevisa, att deras

dop var i enlighet med bibelns lära. På utsatt dag var kyrkan full af folk. Baptisterna hade samlat sina bästa krafter, men det oaktadt vunno de intet. När de sågo, att de blefvo allt mer öfvermannade, lämnade de kyrkan i vredesmod. De lämnade äfven staden och fingo ej någon församling till stånd, oaktadt de i början menade, att deras församling skulle uppsluka den lutherska. Waldenströmarna höllo ännu på, men deras församling förökades ej i nämnvärd grad. När sinnena sedan lugnat sig något, hade jag i ordningsföljd bönemöten i kyrkan och i hemmen samt familjesamtal. Dessa möten hade goda frukter med sig.

* * *

Utom min församling hade jag att regelbundet besöka en mindre kolgrufstad, från hvilken kommo rykten, att församlingsmedlemmarna därstädes, och bland dessa ämbetsmännen i församlingen, flitigt besökte krogen. Hvad var att göra? Jag var ej där nog ofta för att kunna utröna, hur det verkligen förhöll sig med denna sak, och att anfalla dem med påståenden, som kanhända voro ogrundade eller åtminstone ej kunde bevisas, gick ej an. Jag utlyste därför ett allmänt samtalsmöte med den tillsägelsen, att de, som ej ville, att jag skulle tala med dem om deras själs frälsning, behöfde ej komma.

Detta var på långfredagen. Hvad hände? Jo, när den utlysta timmen kom, var kyrkan full af folk. Troligt är, att många af dem kommo endast af nyfikenhet, men att de sedan kunde bekänna, att Herren där fick göra nåd med dem. Detta böne- och samtalsmöte blef ganska lärorikt. Det var en ung man, som var allmänt känd för att vara en grof världsmänniska, och jag visste ej, om det skulle hafva någon verkan på honom, om jag talade till honom om det enda nödvändiga. Jag sade dock till honom: "Om du, min unge man, blefve omvänd till Herren, tror du, att du då kunde så flitigt tjäna honom, som du nu tjänar satan?" "Ack, skulle jag ej kunna göra det!" utropade han med tårar. Han blef också en helt annan man från den tiden. Ett par af dem, som voro med och bekände sig för Herren, råkade kort tid därefter ut för en grufolycka, där den ene af dem blef dödad och den andre svårt skadad. Denna församling var ifrån den tiden en älsklig och kär församling, från hvilken Herren nog i den himmelska ladan fått inbärga många kärfvar.

J. W.

Från lifvets nattsida.

Pastorn hade haft en bråd dag, och det var därför med lättnad, som han efter kvällsvarden satte sig ned på soffan i studiekammaren för att se, hvad *The Evening Telegram* hade för nytt att förtälja.

Denna gång var det hvarken kriget eller politiken, som fått hedersplatsen på tidningens första sida. Ett blodigt slagsmål hade ägt rum i "west end"; en af kämparna var svårt sårad, och man hyste intet hopp om hans vederfående. Två personer voro häktade såsom uppenbart skyldiga till det hemska dådet, och den ene af dem var tydligen en svensk, ty han bar namnet Karl Karlson. Den okände svensken började redan nu att ligga pastorn varmt om hjärtat.

Kanske vore mannen oskyldig till det, som lades honom till last, och i så fall behöfde han hjälp och tröst; vore han skyldig till brottet, ja, då vore han ju i ännu större behof af en vän, som kunde tala förmaningens ord till ho-

nom och om möjligt visa honom till den allt förlåtande Frälsaren.

Sådan var alltid pastorns logik, då det gällde pastoralvård bland samhällets olycksbarn, och bland dessa hade hans lott såsom präst till stor del fallit, ty hans kyrka var belägen i en af de mindre väl beryktade stadsdelarna.

“Stackars man — — — arme man!” sade han ofta hela kvällen, än till sin hustru och än för sig själf, där han satt vid skrifbordet, och sedan han somnat, hörde hans hustru honom länge tala om Karl Karlson och hans olyckliga ställning. På morgonen skyndade han till fängelset och fick där reda på att mannen verkligen var svensk. För första gången på flera år blef pastorn emellertid nekad tillträde till fängelset, och detta emedan fången var ansedd som en riktig bandit. Med direktörens benägna tillåtelse erhöll han dock rättighet att besöka Karlson, när han ville, dock med vissa förbehåll.

“Var så god — i den där cellen”, sade fångvaktaren.

Karlson var en groft byggd man med drag, som vittnade icke allenast om mycket lidande och mycken nöd, utan också om lidelser och begärelser — om ett lif i synd och last.

“Mitt namn är —, präst vid den svenska kyrkan i staden”, sade pastorn vänligt och räckte

fången handen. Men Karlson såg blott upp med en skygg och undvikande blick utan att fatta den okände vännens hand.

“Edert namn är Karlson?” fortsatte pastorn; men brottslingen gjorde inte ens min af att gifva något svar.

“Jag har kommit hit för att höra efter, om ni skulle behöfva någon hjälp.”

Intet svar.

“Och om ni nu inte behöfver någon hjälp, så skall jag lämna mitt visitkort; och här är en liten svensk bibel, som kanske kan skänka er någon tröst i nöden”, sade pastorn, i det han lade boken på det enkla bordet och gick.

Men han hade knappt hunnit ut i korridoren, förrän bibeln slungades mot hans hufvud med en väldig kraft, beledsagad af en af de där hemska svenska ederna.

Nästa gång pastorn besökte fången, försökte han alls inte att inleda något samtal. Han endast lade bibeln för andra gången på bordet och uttalade ett kort bibelspråk.

Fången teg och lät boken ligga kvar.

Pastorn gick hem och kämpade med Gud i bön om fångens själ.

Af den första rannsakingen framgick, att Karlson ej var skyldig till den egentliga dödsstöten vid mordets begående. Enligt vittnenas

utsago skulle den andre häktade, en irländare, vara den egentlige mördaren.

“Han har frågat efter er, herr pastor”, sade fångvaktaren, när pastorn kom igen.

Detta glädde honom oändligt, ty Karlson hade hitintills synts oåtkomlig för något godt; men då han kom in i cellen, gjorde fången icke minsta min af att välkomna själasörjaren.

“Hur står det till med min vän i dag?” frågade pastorn och satte sig bredvid fången.

Något egentligt samtal kunde pastorn icke få i gång, och de många frågor, han framställde, besvarade fången endast med ja eller nej.

“Är det ingenting, som ni vill jag skall göra för er?”

“Nej”.

“Vill ni inte, att jag läser något Guds ord och beder till Gud för er?”

“Nej.”

“Tror ni inte på Gud?”

“Nej! Ha, ha, ha!” kom det hest rosslande. Minen och tonen förrådde en förlorad son, som förstört allt i syndens främmande land.

“Har ni ingen mor eller far?”

“Mor — — — jo, jag har en mor — — —, men — — —”

“Hvar finns hon?”

“Hon bryr sig inte om mig ändå”, svarade fången.

Så var det då tanken på modern, som löste tungans band!

Äfven inför domstolen hade han nekat att tala, och domaren hade hotat att straffa honom för trilska, men då hade han bara skrattat hånfullt.

Nästa gång pastorn kom till honom, var hans tungas band löst. Själasörjaren fick nu blicka in i ett af dessa lif, som, öppet för det onda, tar emot och ytterligare tar emot af detta onda, till dess att personligheten blir rå och förvildad, och det är vildddjuret, som talar, handlar, äter, sofver och slåss.

Så långt hade det gått med Karlson.

“Ja, allt det där läste och hörde jag i söndagsskolan i Chicago för många år sedan; men hvad jag var då. och hvad jag är nu, äro två skilda saker det”, sade den unge mannen, då pastorn framställde Herrens inbjudan till sådana som han.

“Kristus Jesus är den sanne i går och i dag och desslikes i evighet”, sade pastorn.

“Tror ni det? Tror ni, att ett så ruskigt lif som mitt kan bli förlåtet?” frågade fången.

I ett af stadens stora sjukhus låg en blek, afmagrad man, och på knä vid hans säng låg en gammal kvinna, försänkt i bön. Vid sängen stod en präst och talade med den sjuke om den heliga nattvardens stora betydelse.

Den döende hade lyssnat med spänd uppmärksamhet till prästens ord, och sedan han kommit i åtnjutande af de dyrbara gåfvorna, lyste det ett underligt, ett saligt ljus i hans ögon.

“Tack, tack, snälla pastorn, tack för allt; nu känner jag, att jag kan dö lycklig — — — förlåt, mamma, förlåt mig för allt ondt, jag förorsakat — — — Gud välsigne dig, kära mamma — — —.” Den sjuke föll i en dvala, och en timme därefter var han död.

Mannen var Karl Karlson, den gamla kvinnan var hans mor, och prästen densamme, som besökt honom i fängelset. Genom en ämbetsbroder i Chicago hade pastorn fått reda på Karlsons gamla mor och sändt bud till henne, att om hon önskade se sin son i lifvet, skulle hon genast resa till honom.

Vid rannsakingen hade Karlson gått fri, men han hade ådragit sig en förkylning, som i sina följder slutligen ändade hans lif.

“Tack för hvad ni gjorde för min stackars son”, sade modern med tårfyllda ögon.

Han är ej mer, men han är och förblir ett
ljus minne från pastorns pastoral verksam-
het — ljus, ty han var en brand, räddad ur el-
den.

C. W. A—B.

Ett svärd gick genom hennes själ.

Det var ett svårt uppdrag, som immigrantmissionären fick den gången. Han skulle nämligen så skyndsamt som möjligt underrätta en hustru, som väntades ankomma med ångaren "Saxonia", att hennes man låg döende å ett lasarett, och att hon skulle skynda sig till honom för att ännu en gång få se honom i lifvet.

Stackars kvinna och hennes fem barn!

"Nej, vet du, det där kan jag alls inte göra. Gud hjälpe mig, men jag känner, att jag har inte mod att meddela henne detta", sade missionären till sin hustru, då han läst brefvet, som innehöll uppdraget. Men plikten sade sitt "Du måste!" och hjärtat sade: "Gör det så skyndsamt du kan."

"Gud, hjälp mig att lägga mina ord så, att jag inte krossar hennes hjärta", bad missionären, då han gick ned till dockan för att möta den inkommande ångaren.

Man skrattade, man ropade, man grät i glädje där nere öfver att träffa släkt och vänner. Många år och stora vatten hade skildt dem åt till nu, då återseendets stund var kommen.

Där kommer hon bestämdt — medelstor — blond — 40 år — grå klädning — ett — två — tre — fyra — fem barn. Ja, det är nog hon; och nu skulle missionären skynda att uppfylla hvad plikten fordrade af honom — men hur det sved där inne i hjärtat!

“Edert namn är Carlgren?”

“Ja, men hur vet ni det? Ni känner ju inte mig”, svarade kvinnan, förundrad öfver att någon kände igen henne.

“Nej, men jag känner er man något, d. v. s. icke personligen, men — — —”. O, hvad det var svårt att tala.

“Min man, min Hugo! Hur mår han? Ja, vet pastorn, han är den snällaste man i världen. Hvad vi hade det rart i vårt lilla hem i Sverige, Men då ville han ovillkorligen hit till Amerika; det var så svårt att skiljas vid honom så. Men allt det där är nu öfverståndet”, sade hon.

“Och hvad barnen skola bli glada att se sin pappa”, fortsatte hon och såg med berättigad stolthet på de stora barnen.

“Och jag, jag är utsedd att vara den, som

skall krossa hennes fagra luftslott", tänkte missionären.

"Den där minsta pojken där var pappas ögonsten; han är nu fyra år."

Men här gällde det ju lifvet; mannen låg för döden.

"Ja, välkommen till Amerika; må Gud vara med er i mörka såväl som ljusa stunder."

"Gud har alltid varit så god emot oss. Vår gamle kyrkoherde gaf mig så rik tröst med på resan."

"Ja, det är vårt fäste att få tro på Gud; tro på Guds kärlek och godhet, äfven då han agar."

"Ja, tack gode Gud, må vi nu bara komma fram. Pappa skref, att han skulle resa hit och möta oss", sade kvinnan.

"Han hade nog velat resa hit ned; men — — — men — — —."

"Hvad menar ni — — —?"

Just då kom det bud till missionären, att någon på sjukhuset önskade tala med honom medelst telefon. Hvilken lindring att nu, då det gällde att säga henne sanningen, få detta bud.

Men skulle hon då inte hinna fram i tid för att få trycka sin mans hand och säga honom ett kärleksfullt afsked?

"Ville endast säga er, att Carlgren har gått

igenom krisen; han synes vara betydligt mycket bättre i dag, och jag hyser det allra bästa hopp om hans tillfrisknande — — —”, så ljöd läkarens ord. Hvem kunde i denna stund talat ljufvare ord? Med bevingade steg gick missionären tillbaka till kvinnan.

Hvad det gick lätt att tala nu! Det går lättare att tala om Guds kärlek än om Guds underliga vägar, då han agar människors barn.

“Säg, är det något fel med Hugo? — Är han sjuk — är han död?” — frågade hon instinktmässigt, ängsligt, oroligt.

“Nej, kära ni — — —”, och nu fick hon veta sanningen. Och när hon hade fått veta allt, sjönk hon ned på sina knän bredvid bagaget och uppsände en brinnande bön till Gud.

Man kände så väl, att den bönen gick ur djupet af hennes hjärta. Det gjorde en godt att höra henne och se hennes leende anlete, ehuru tårar, strida tårar rullade ned för hennes bleka kinder.

Om en vecka kom ett bref, i hvilket det stod: “— — — Ett svärd gick genom min själ på dockan, men det gjorde mig så godt, så godt. Vi glömma så ofta vår Gud. Han får lof att påminna oss ibland, att hans är makten. Men dessa dagar hafva varit ljufva dagar, ty jag har

fått balsam, mycken balsam af den store läkaren. Om två veckor får min man lämna sängen. Hvad jag är lycklig och glad! Gud gör mig blott värdig denna lycka!"

C. W. A—R.

En dansares slut.

I X. församling, där jag under en längre tid var pastor, hade jag i allmänhet allt skäl att glädjas öfver församlingens ungdom. Många af de unga voro allvarliga kristna, och dessa öfvade ett godt inflytande på de öfriga. Någon gång kunde det väl hända, att den okyrkliga ungdomen kunde locka någon af kyrkans ungdom till sina tillställningar, men sådant inträffade icke ofta. Så hände sig, att en "herre" kom från en annan ort till denna plats, och han syntes hafva gjort det till sin "näring" att tillställa nöjen och dans. Åtskilliga äfven af kyrkoundgdomen drogos med i eländet. Med djupaste sorg förstod jag, att än en, än en annan dragits med. Några fick jag väl tillfälle att enskildt varna, andra drogo sig undan. En ung man, son af sant kristliga föräldrar, svarade, då jag varnade honom, att han ju icke var en sann kristen, och då det i så fall ändå vore syndigt allt hvad han gjorde, så gjorde litet mer eller mindre intet till saken. Han rent af sade,

att om han dog i det tillståndet han var, blefve han ju ändå osalig, och därför förvärrades icke hans tillstånd, om han dansade. På min fråga, om han då föresatt sig att gå förlorad, svarade han, att så visserligen icke vore, han ville nog omvända sig sedan.

Jag bad i min sorg till Herren, att han på något sätt måtte komma med hjälp, på det att ungdomen ej måtte fördärfvas. Ledsamma följder af dessa tillställningar märktes här och där. Men Gud låter icke gäcka sig. Omsider föll Herrens hand tungt på dansföreståndaren. Just som han mente sig hafva nått lifvets lycka, insjuknade han i svår tyfusfeber. Då jag besökte honom, låg han där, en arm stackare. Han hade haft blodspottning, och det var tämligen klart, att han ej kunde lefva. Jag talade med honom om hans evighetssak, och jag kan icke säga annat, än att han begärligt lyssnade till hvad som sades. Men hans sjukdom var synnerligen elakartad, och sjukdomsdagarna voro få. Snart kallades han till en annan värld. Huruvida han i sin nöd flydde till sin Gud i elfte stunden, det känner Herren allena. Men hans så plötsliga sjukdom och död midt i lifvets yra gjorde ett djupt intryck på alla. Må detta och dylika händelser tjäna de lättsinniga till varning!

M. P. O.

“En sen omvändelse är sällan sann”.

Huru många äro icke de, som tid efter annan uppskjuta sin omvändelse, tills de, såsom de mena, skola få lägligare tid. En sådan lägligare tid blir, menar man, ålderdomsdagarna eller den sista sjuksängen. Den, som haft någon liten erfarenhet i pastoralvård, har nog samt fått lära, att både sena ålderdomen och sjukdomstiden ofta äro den olämpligaste tiden för en sann omvändelse. Visserligen är en sann omvändelse aldrig för sen, endast det blir fullt allvar i salighetssaken. Visserligen framställer Jesus i en liknelse, att husbonden gick ut äfven den elffte stunden af dagen att leja sig arbetare i sin vingård, och att de som kommo i elffte stunden fingo dagspenningen, ehuru de blott arbetat en timme. Visserligen berättas ock, att rövaren, som hängde vid sidan af den korfäste Frälsaren, fick, då han i sin dödsnöd bekände sin synd o. s. v., löfte af Jesus att samma dag vara med ho-

nom i paradiset. Men detta är icke sagdt för att söfva människan i säkerhet, utan att trösta dem, som frukta, att det är för sent, på det de ej må förtvifla, utan våga sig fram med sin synd till Frälsaren.

Ett exempel på att en "sen omvändelse är sällan sann" har under många år stått lifligt i mitt minne.

Det var en ung man, hvarken bättre eller sämre än mängden, i en församling jag betjänade. Han nedlades på sjuksängen. Och som samma sjukdom förorsakat åtskilliga dödsfall i trakten, fruktade han, att äfven han skulle dö. Sjukdomen var ej svårare, än att han hela tiden hade fullt medvetande och därför kunde öfvertänka sin andliga ställning. Jag besökte honom ofta, dagligen, eller hvarannan dag, och den unge mannen var icke blott böjlig, utan syntes visa fullt allvar i sin salighetssak. Ja, det syntes ock, som om han verkligen gifvit sitt hjärta till Jesus. Hade han dött, så hade jag vågat att hysa det bästa hopp, att han fått saligen skiljas hädan. Men i den mån sjukdomen gaf sig, syntes ock gudsfruktan försvinna. Den unge mannen blef åter frisk, men något spår af gudsfruktan syntes ej mer, och jag minnes ej, om jag någon sedan såg honom i kyrkan. Det var endast dödsfruktan, som åstadkom det tillfälliga all-

varet, men då dödsfaran var öfver, var det ock slut med allvaret. Ingen sann omvändelse hade försiggått i hans hjärta.

Ett annat bevis för samma sak hade jag i en annan församling. En ung man, som deltagit i spansk-amerikanska kriget, kom hem sjuk, och sjukdomen, ett slags feber, tilltog allt mer och mer, så att det var fråga om lifvet. En lördags kväll kl. 11—12, då jag satt på mitt ämbetsrum och tänkte på den kommande söndagens predikan, hörde jag någon högljudt gråtande komma och knacka på dörren. Det var den sjuke ynglingens syster. Då jag sporde henne, hvad det var, sade hon: "Käre pastor, kom med mig hem genast, jag fruktar bror dör." Jag skyndade. Den sjuke mannen var tacksam, att jag kom. Han öppnade sitt hjärta och omtalade i allas närvaro, huru stor syndare han var. Jag tror, hans bekännelse var sann och uppriktig; ty han trodde sig stå inför döden; han trodde ej, han skulle lefva till nästa morgon. Men snart blef han bättre. Jag besökte honom dagligen, så länge han var sjuk, men det sorgliga var, att i samma mån som han blef bättre, aftog ock den allvariga frågan om frälsning, och då han blef frisk igen, var han densamme som förr.

Åtskilliga sådana erfarenheter ur själavården har mer än en pastor med sorg fått göra.

Måtte dessa exempel ur verkligheten blifva en maning att ej till in i det sista uppskjuta bättringen och omvändelsen. I unga, gifven edra hjärtan åt Jesus, medan I ären unga och friska!

M. P. O.

Min synd är förlåten.

I staden X. bodde herr Johan —, och i hans hem hade församlingen stiftats. Vid de gudstjänster, då ingen präst predikade, brukade herr Johan —, som var en af församlingens diakoner, läsa någon god predikan. Sedan församlingen erhållit sin nyligen prästvigde pastor, uppstod inom den en omfattande väckelse, som varade närmare två års tid. Herr Johan — blef mycket uppbragt öfver de många gudstjänster och bönemöten, som höllos, och hotade att stänga kyrkan.* Pastorn besökte hr Johan — och talade vid honom om dessa saker; men då han icke erhöll något som helst svar, måste han helt enkelt lämna den vrängsinte mannen. Saken öfverlämnades åt Gud i bön.

* Det måste hafva varit ett säreget förhållande i den församlingen med hänsyn till kyrkan, då enskild man, han må för öfrigt hafva varit hur mäktig som helst, kunde och vågade göra en sådan antydning. *Red.*

En natt, kort efter midnatt, väcktes pastorn af knackningar på dörren. Då han kommit ned och öppnat dörren, stodo där herr Johan — och hans hustru. Hon suckade mycket tungt och sade: "Johan har ej sofvit en blund i natt. Han endast suckar och kvider, utropande: 'Min synd, min myckna synd!' Han har gått fram och åter på golvet hela natten."

Makarna bjödos in, Guds ord lästes, pastorn och makarna förenade sig i bön, och därefter påbörjades ett längre samtal.

När det blef dager, gick frun hem, men Johan — blef kvar. Pastorn satte nu ett band af "Pietisten" i den orolige mannens hand och lät honom sedan vara i stillhet. Då frukost var färdig, inbjöds han att spisa, men han ville icke äta, och förhållandet var detsamma vid middagen: han endast suckade och läste. På eftermiddagen, då pastorn kommit hem från ett besök, mötte han i dörren herr Johan —, hvilken med glädje utropade: "Min synd är förlåten!" Den mannen blef sedan till mycken välsignelse och hjälp inom församlingen. J. T.

III.

LEFNADSTECKNINGAR.

Pastor Sven Gustaf Larson.

Pastor Sven Gustaf Larson föddes i Eds församling, Kalmar län, Sverige, den 20 januari 1833. Föräldrarna voro Lars Larson och hans hustru Lisa Andersdotter. Såsom gosse hade han lust för studier, men medel för deras bedrifvande saknades. Några kunskaper förvärfvade han sig dock genom själfstudium och i sällskap med en ingenjör, hvars biträde han för någon tid var.

År 1855 blef han vunnen för Herren, fick frid i Jesu blod och kom till den bestämda föresatsen att bereda sig för prästkallet. I sin ifver för Guds rike började han predika i sin hemtrakt till synbar nytta för många, som samlades att höra den nitiske ynglingen.

På dr Fjellstedts och grefve Stackelbergs uppmaning studerade han i Fjellstedtska skolan i Stockholm till våren 1858. I augusti samma år reste han till Amerika och inträdde genast efter framkomsten dit i den skandinaviska afdelningen vid universitetet i Springfield, Ill. Då skolan eller den svenska afdelningen vid sagda universitet flyttades till Chicago, följde han med dit samt fullbordade där sina studier strax före synodalmötet i Galesburg, Ill., hvarest han på kallelse af

församlingen i Burlington, Iowa, prästvigdes den 9 juni 1861.

I Galesburgs kyrka firade han den 17 november samma år sitt bröllop med fröken Johanna Carolina Lagerström, hvilkens hjärta han under sin predikoverksamhet i Sverige vunnit först för Herren Jesus och sedan för sig själf. Hon var honom ett trofast stöd och till mycken hjälp icke minst under de många år, han under fattiga och för öfrigt svåra omständigheter fick tjäna som en af grundläggarna af vår kyrkliga verksamhet. Deras äktenskap välsignades med 9 barn, nämligen 4 gossar och 5 flickor, hvilka alla öfverlefva sin hemförlofvade fader.

Pastor Larson var utrustad med stora fysiska krafter, hade ett häftigt lynne och var ofta modfälld. Han var dock oförskräckt och fruktade aldrig för de försakelser, som hans banbrytarearbete medförde. Nebraska-församlingarna äro nu utan tvifvel bland de bästa i synoden, men såsom missionsfält var Nebraska ett bland de svåraste under Larsons tid. Han fick utstå så många mödor, strider och bekymmer, att mången annan människa hade väl dukat under för mycket mindre än hvad han fick genomgå. En sällspord uthållighet samt framförallt hans fasthet i bekännelsen, hans rätt goda predikogåfvor, hans innerliga tröst i Guds ord och hans stora nit om de förströdda landsmännens frälsning gjorde honom särdeles lämplig till missionär. Ett stort hinder, som beredde honom många svårigheter, var, att han i sitt nit ofta förifrade sig, och att han oöfvervägdt för nästan hvem som helst visade hvad han kände. Här-

af begagnade sig sedan somliga elaka personer för att skada honom. Varande rättfram till sin natur väntade han, att alla skulle vara lika rättframma som han. Han blef därför ofta öfverlistad af partimakare, hvilka i stor mängd drogo omkring på hans stora missionsfält i Nebraska. Det har berättats mig, att somliga af dem gingo ganska oärligt och mycket ogrannlaga till väga för att locka fåren från herden, skingra dem, som behöfde sammanhållas, och vända de obefästade ifrån den gudomliga sanningen och den därpå grundade saliggörande tron.

Ehuru han icke önskade vara framstående — i vissa fall var han snarare allt för efterlåten —, stack likväl hos honom det egna jaget fram, dock utan att, såsom annars så ofta är fallet med andra, döljas i diplomatiens hölje. När Larsons *jag* kom fram, kom det som det för tillfället bar sig, utan plan, utan beräkning, och ofta berörde det endast små, obetydliga saker. Härigenom blef han ofta missförstådd. Men att säga, att han härvid var synnerligen själfvisk, vore lika orätt, som då man påstod, att han var "bra stursk", då han helt vänligt underrättade en församling, att han ansåg sig ej kunna resa den långa vägen och betjäna henne sex söndagar om året och för öfrigt så ofta han kunde mot endast 30 dollars årlig lön, hvarför han önskade att församlingen skulle öka den i kallelsen erbjudna lönen. Den uppriktige vännen fann i Larson en rättroende kristen, en rätt israelit, i hvilkens ande ingen falskhet var, innerligt tillgifven sin Gud och djupt hängifven åt sitt kall.

Larson var mycket samvetsgrann. Trodde han sig hafva sagt eller gjort något orätt, dröjde det ej länge, innan han gråtande bad om förlåtelse. Han kunde ödmjukt bedja hvem som helst om förlåtelse, äfven då han i sak hade rätt, men fruktade att han icke gått nog visligt tillväga. Hur djupt tilltalande var icke denna hans ömhet, denna det ödmjuka sinnets bevisning. Med gyckel eller fåfängt tal besmittade han sig icke.

Larson var en flitig student under hela sitt lif samt en nitisk pastor och god predikant. Han var väl hemmastadd i Guds ord och vår kyrkas lära på alla områden. Äfven andra ämnen, af mera humanistisk art, voro honom ej heller främmande. Han kunde rätt dela sanningens ord och med sakkännedom när som helst taga liflig del i en diskussion, som rörde sig inom området af hans kall.

Han betjänade Messias-församlingen i Burlington, Iowa, åren 1861 till 1863, då han åtog sig ett mera upparbetadt fält i församlingarna i Knoxville och Altona, Ill., med kringliggande missionsplatser. Men Gud hade åt denne viljekraftige och oförskräckte unge pastor utsett ett svårare arbete. Han skickades af Augustana-synoden 1868 till den då vilda västern att bland de i synd, otro och gudförgätenhet nedsänka skandinaverna bryta lifvets bröd. Här började hans eländes tid. Lekamlig och andlig nöd och strid blef hans dagliga lott. Men äfven här funnos några, som togo sin salighetssak på allvar, och flera som vördade det ord, de i fäderneslandet fått lära, så att han snart kunde i Omaha stifta den första svenska evangeliskt lutherska församlingen i Nebraska och 1870 bygga den första svenska kyrka i denna stat.

Omaha blef nu alltmera en immigrationsplats för svenskar, hvilkas lekamliga och andliga stöd L. blef.

Landet väster om Omaha i Saunders, Dodge och Burt counties var tillgängligt för "homesteads", till hvilka han hänvisade svenskarna och dit han själf efter 3 års vistelse i Omaha utflyttade. Han är synnerligast svenska settlementens i Saunders county grundläggare, och där hafva vi nu fyra goda församlingar. Han inskränkte dock icke sin verksamhet till dessa platser och Omaha. Små settlement uppstodo här och där på andra platser inom staten, hvilka han också besökte och där efterhand församlingar stiftades. Detta gjorde, att han nästan ständigt fick vara på resande fot. Själf fattig, med en vid denna tid ganska anse- lig familj att försörja, färdades han bland fattiga nybyggare med dåliga hästar och dålig vagn på oftast obanade vägar.

Under de mest bekymmersamma åren beredde han sig en liten biinkomst genom att vid sina besök i Omaha taga med sig mjöl från landet och försälja i staden. Han hade dräng att sköta sitt "homestead", men då grödan ofta slog fel, måste han själf äfven arbeta på sin farm. Jag hörde under första tiden några klaga öfver att hans andliga lif därunder afmattades, och att hans predikningar började blifva tomma. Måhända det låg någon sanning däri. Jag kunde dock icke, då jag lärde känna honom, märka, att det var fallet. Jag fann L. såsom den trosvarme och nitiske missionspastorn, den hjärtlige och gedigne predikanten, den älsklige brodern i Kristo, men med det

felet, att han misströstade om Nebraskas framtid och ej gjorde sin röst gällande att väcka timligt mod hos folket, emedan han själf ofta var modlös med afseende på de ekonomiska utsikterna i staten. Detta gjorde väl sitt till, att han icke med behöflig djärfhet uppväckte intresset i synoden för att hitsända medarbetare. Men andligt mod väckte han med all ifver i predikan. Hade i Nebraska varit minst 5 pastorer, då L. var här ensam, så hade förhållandena varit annorlunda än nu. Men då detta ej var förhållandet, arbetade L. med en jättekraft och påpasslighet, som sätter mången i våra dagar med blott två eller tre församlingar tillbaka. Fastän han vissa tider hade gudstjänst hvarannan dag eller dagligen och måste resa 50 eller 60 mil efter hästskjuts mellan några predikoplatser, har jag aldrig hört, att han under de många åren försummade en utlyst gudstjänst eller en enda gång kom för sent till en sådan. Då vid öfversvämning någon bäck utan bro hindrade honom att köra öfver, lämnade han hästarna och simmade öfver samt fortsatte resan till fots resten af vägen, men fram måste han. Huru svårt väglaget var, eller hvad som än hindrade, kom folket mangrant ändå, ty de visste att prästen kom.

Dylik frimodighet var då en viktig faktor i missionsverksamheten, fastän den vid vissa tillfällen utsatte honom för kanske onödig lifsfara. Ett par tillfällen må tjäna såsom exempel. Gudstjänst var utlyst i ett litet settlement, 26 engelska mil borta, som besöktes hvarannan månad. Efter tillryggalagda 16 mil till häst var den nära en mil breda Platte-floden, som då svämmat öfver sina

bräddar, i vägen och omöjlig att med häst komma öfver. Men L. vände icke åter, utan simmade och vadade öfver floden, gick våt 10 mil till fots och kom i rätt tid att predika för sitt folk. Därefter återvände han samma väg. En annan gång skulle han och jag hafva gemensamt möte på samma plats. Jag hade 30 mil till platsen, och en lifsfarlig snöstorm inträffade. L. kom dagen förut, och i afsikt att bespara mig en farlig resa i sådant väder fortsatte han resan till mitt hem. Jag hade emellertid också gifvit mig åstad, trots snöstormen, ty att blifva hemma, när man kunde träffa en luthersk präst på 30 mil, kunde ju ej ske. Vi möttes på halfva vägen, igenkände ej hvarandra i snöyran, utan fortsatte vår färd, blott beklagade för oss själfva, att någon annan var dåraktig nog att begifva sig ut i ett sådant väder. Med oss själfva trodde vi ingen fara vara. Framkommen till platsen anade jag, att den jag mött var L., som tidigt på morgonen begifvit sig af till mitt hem för att spara mig vådan af att begifva mig ut i yrvädet.

De flesta gånger jag hörde Larson predika, vittnade han under tårar om Guds stora nåd och förbarmande. Men i dessa tårar var icke alltid sorg, där var ofta glädje.

Så var också hans lif äfven under nybyggaretiden i Nebraska ett glädjelif. Ofta kände han sig lycklig i Guds stora nåd, ofta tackade han Gud, som fört honom till rätta och sändt oss en Frälsare, till hvilken han fick i förtröstan gå med sina synder och med alla sina bekymmer. Han var ibland alldeles öfverlycklig. Hans redlighet

i karaktären och rättframhet skaffade honom nog några fiender, men ännu flera rätta och pålitliga vänner. Man hade på den tiden icke så brådt, utan man kunde afsätta nog tid till gudstjänst, och hjärtat syntes vara mera upptaget af Guds ord vid sammankomsten då än nu, hvadan gudstjänststunderna äfven i torfhusen voro saliga stunder, icke minst för pastor L. Kom han bort, var besöket efterlängtadt, kom han hem, mötte hans älskliga hustru honom med kärleksfulla välkomsthälsningar, och i sina böcker hade han goda vänner. Hans lif var en ständig växling mellan oväder, lugn och lyckliga solskensdagar.

Såsom make och fader var han öm och kärleksfull. Hans många resor gjorde, att han ej kunde tillbörligt ägna sig åt hemmet och barnens uppfostran, synnerligast under tiden i Nebraska. Dessutom gjorde hans ömhet om barnens väl honom alltibland kanske något för sträng, så att den välmenta agan ej fick åsyftad verkan. Åtminstone bekymrade detta honom rätt mycket. I betraktande af hans torftiga omständigheter har han gifvit sina barn god skolbildning. Alla hafva studerat något. Två äro läkare, en artist, en lagkarl och en skollärlarinna.

1878 antog han församlingskallelse till Sycamore, Ill., och lämnade det arbetsfält, där han nedlagt så mycket, ofta hårdt arbete. Längre skall hans minne lefva i tacksam hågkomst i församlingarna, som han grundlade i Nebraska. Han skall alltid betraktas som en veteran i Herrens tjänst.

Pastor Larson kvarstannade i Sycamore, Ill.,

PASTOR S. G. LARSON.

i 7 år, hvarefter han åtog sig pastorsämbetet i New Windsor, samma stat, och innehade det till år 1888, då han blef församlingspastor i Worcester, Mass., hvarest han stannade till år 1892. Den tid han verkade på denna plats säges hafva varit en pröfvotid. 1892—94 betjänade han församlingen i Kansas City, Mo. 1894 antog han Kansas-konferensens kallelse till Pueblo, Colo. Här var ett hårdt fält, och han fick åter igen på sin ålderdom så Guds ords säd under tårar och äta sitt bröd med sorg. Detta hårda oupparbetade fält nedtryckte så mycket mer den utslitne banbrytaren, som han nu blifvit van vid bättre dagar och hans själskrafter betydligt aftagit de senare åren.

Han stannade dock i denna tjänst i nära 3 år. Hans sista pastorat var i Council Bluffs, Iowa. De 4 sista åren hvilade han på sitt lilla landtställe, 3 mil söder om Mead, Nebr. Han var dock därunder icke overksam, utan predikade hvarhelst han därtill påkallades.

Den 10 sept. 1903 träffades han af ett svårt slaganfall, som förstummade den tunga, som så ofta talat förmaningens och tröstens ord. Det enda han därefter kunde säga var "ja" och "nej" samt "ordet", "ordet", för att visa, att han däri hade sitt fäste. Den sista tiden voro hans plågor rätt svåra, men han fick en mer än vanligt öm vård synnerligast af den dotter, som är läkare, hvilken lämnade sin praktik och stannade hos sin älskade fader hela den sista tiden af hans lefnad. Då jag, några dagar innan han dog, besökte honom och gjorde honom några frågor, om han kunde fast lita på nåden genom Jesus Kristus samt

dö på den lära han predikat, svarade han ett gladt "ja". Han afsomnade den 11 november 1904 efter att hafva varit i aktiv tjänstgöring i nära 40 år.

Som en god och trogen tjänare har han fått ingå i sin Herres glädje. Säkerligen var åt honom för Frälsarens, Jesu Kristi, skull förvarad rättfärdighetens krona.

Hans stoft hvilar i Meads kyrkogård.

J. T.

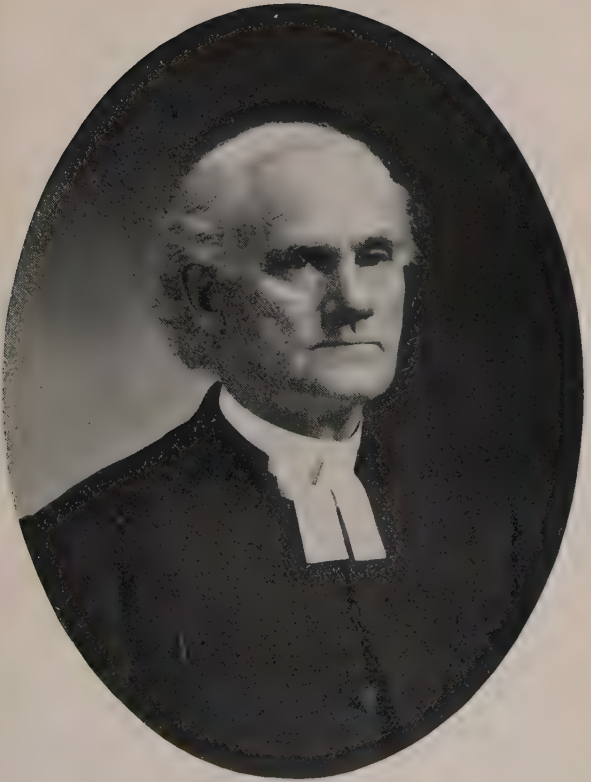

Pastor C. H. Södergren.

Det berättas om den fromme Spener, att han ofta utropade: "Ack! Ack!" elfva gånger i en enda bön. Något liknande finna vi äfven hos den man, hvars lefnadsskickelse vi här nedan skola teckna. Ofta pressades detta ord ur hans känsliga hjärta, hvilket blifvit något vemodigt stämdt genom den nöd, de lidanden, de bekymmer och det hårda arbete, hvaraf han i sin lefnadsdag erhöi ett rikt mått.

I ett fattigt, men godt hem i Näs församling, Gotland, föddes pastor C. H. Södergren den 15 nov. 1840. Hans föräldrar voro Båtel Södergren och hans hustru Katharina Kristina, född Ekman. Han var den yngste af 7 barn. Föräldrarna och alla syskonen utom en broder och syster äro alla döda. Vid sitt giftermål fingo hans föräldrar i arf en liten gårdsdel, som likväl efter någon tid måste säljas, hvarför familjen blef alldeles hemlös. Modern och barnen blefvo då intagna på fattighuset. Fadern begaf sig ut för att söka arbete hos andra för att om möjligt åter skaffa ett hem för sig och de sina. Lyckan var honom bevågen, och han kom snart i tillfälle att uppföra ett hus af

sten, som han själf framrullade till tomten och själf murade upp. Huset var litet och tarfligt, men det var ändå ett hem. Det var en glädje- och högtidsdag den dagen, då han med sina kära kunde inflytta i detsamma. Pastor Södergren var vid denna tid tre år gammal, och här i detta hem tillbringade han sina barndomsdagar. Det var här han fick lära sig de första grunderna i vår salighetslära och lära känna Jesus Kristus såsom syndares Frälsare. Allt gjorde på den unge gossen ett djupt intryck, och dagligen tillbringade han stunder med Gud i bön ute på marken. Huset låg så nära kyrkan, att församlingssången därifrån kunde höras dit in. Någon orgel fanns icke i kyrkan, och hans farfar ledde någon tid församlingssången. Fadern led af en åkomma, som vid denna tid gjorde honom oduglig till hårdt arbete. Härigenom tvingades modern att genom sitt arbete underhålla familjen. Efter dagens möda hos andra fick ej den stackars modern efter hemkomsten någon ro eller hvila. Hon måste taga natten till hjälp för att tvätta och laga upp eller sy om gamla kläder för de stackars barnen, på det de ej skulle behöfva att gå nakna och smutsiga. Medel att köpa kläder för saknades. Fadern lagade upp gamla skor och styrde med hvarjehanda annat så godt han kunde. På sin konfirmationsdag bar pastor Södergren för första gången nya kläder, och dessa voro endast lånta till bruk för den gången. Ofta påminde han sig denna tid och sin kära moder, som fick slita så ondt och hafva så många och stora bekymmer för sina barn. Ibland då hon kom hem från sitt dagsarbete, förde hon med sig

PASTOR C. H. SÖDERGREN.

brödbitar och sur mjölk, någon gång söt mjölk, och då blef det kalas för vår Södergren.

Då han var sju år gammal, rådde stor hungersnöd på Gotland. Hans föräldrar beredde då mjöl af fiskben och ett slags gräs, kalladt surbom, hvar af bröd bakades. Kålblad kokades till soppa utan annan tillsats än vatten. En grannkvinna brukade understundom gifva honom hårda skorpor, emedan hon själf ej "rådde med dem". Denna hennes välvilja kom han ihåg med tacksamhet. I denna brödnöd måste den bibel, som gafs föräldrarna på deras bröllopsdag, säljas för att på så sätt skaffa bröd.

En ärlig, arbetsam, nykter och hushållsaktig familj var nära att svälta ihjäl, under det att i andra hem spannmål förvandlades till brännvin och dess medlemmar lefde i sus och dus. Så snedvridet var samhällslifvet på den tiden, så illa anordnade voro de sociala förhållandena. I Södergrens föräldrahem fanns ej några starka drycker, och hade de åstundats, lade fattigdomen hinder i vägen för anskaffandet af sådana varor. Äfven i denna "brist" såg Södergren en Guds ledning, ty hvem vet, sade han, om sådant funnits och brukats i mitt hem, om jag icke kunnat få smak därför. Nu kände han dem blott till namnet, men ej till smaken.

I föräldrahemmet lästes Guds ord. Morgon och afton förrättades bön, och dessutom öfvade den unge Södergren enskildt böneumgänge med Gud. För sina föräldrar bad han, så länge de lefde, att Gud måtte frälsa dem; och hans bön blef hörd. När de efter ett mödosamt lif gingo till ro, var han i Amerika.

Vid 9 års ålder kom han i tillfälle att få höra respredikanter, som besökte trakten, där han bodde. Detta ökade hans frälsningskunskap och inverkade på hans unga sinne. Vid denna tid kom han i besittning af ett exemplar af nya testamentet, och han läste det flitigt. Få testamenten torde hafva kommit i trognare händer. Han kom nu till medveten visshet om sitt barnskap med Gud, han var glad och lycklig, ty "fågeln hade funnit ett hus och svalan ett bo." Då han blef så rik, att han hade två kronor, köpte han sig en bibel därför. Först hade han endast haft tillfälle att i en bibel få läsa hos andra. När han hämtade den bibel, han köpt, föll han på hemvägen på sina knän och utgöt sitt hjärtas ödmjuka tack till Gud, som låtit honom komma i besittning af en så dyrbar skatt. Han fick äfven till låns Skarstedts kyrkohistoria, och häröfver kände han sig både rik och lycklig.

Konfirmationstiden nalkades, och med gladt sinne gick han den till mötes. I kamraters lek och upptåg kunde han ej deltaga, och emedan han läste och trodde Guds ord, var han ansedd och betraktad som en "liten läsare". Han tänkte nu vid denna tid blifva skräddare och begaf sig i detta syfte till en skräddarmästare. Yrket var ej oäfvet, men det lif och det gudlösa tal, som fördes, voro ej i öfvensstämmelse med hans sinne, och därför drog han sig efter en tid tillbaka därifrån.

Nära därän att dragas in i en osund andlig riktning blef han dock i tid räddad från den fara, som hotade honom. Ödmjukhet och begreppet om egen ringhet hade redan blifvit djupt inpräglade

hos honom, och därför stördes han af detta nya sätt, på hvilket antyddas riktnings representanter foro fram. Han kom i en svår andlig nöd och trodde sig begått synd mot den Helige Ande. Härtill kom lekamlig sjukdom, hvarför han måste begifva sig till Visby för att söka läkare. Emedan han af brist på penningar icke kunde få logi för natten, nödgades han att söka härbärke i ett stall. Hans ben begynte svullna, och han trodde sin sista stund vara kommen. Han kunde nästan hela psaltaren i sin bibel utantill, och i nödens tid ropade och bad han nu till Gud med psalmernas ord. Härvid tyckte han sig höra någon hviska i hans öra: "De vågor i hafvet äro stora och fräsa grufveligen, men Herren är ännu större i höjden", Ps. 93: 4. Han fick ro och vederkvickelse och beslöt att framgå till Herrens nattvardsbord och där stadfästa den visshet, till hvilken han kommit. Han hade antecknat sig till nattvardsgång, men då han kom nära kyrkan, öfverföll honom känslan af ovärdighet, och han var därför färdig att draga sig tillbaka, ty ovärdig ville han ej framgå till Herrens bord. Ljus gick dock upp för honom i mörkret. Han förnam en röst i sitt inre, som sade: "Om du erkänner och bekänner din synd och tror därjämte, att Jesus gifvit sitt blod för dig, så får du gå." Han gick, men den kännbara friden gick han miste om. I sinom tid kom dock äfven den, som den alltid gör för den, som vill lyda och göra Guds vilja. Han skulle nu behålla denna frid för sig själf och ej omtala den för andra, på det han desto längre måtte få behålla den. Den första nattvardsgång han bevittnade skall på honom hafva gjort ett djupt och allvarligt intryck.

Vid 9 års ålder kom han i tillfälle att få höra respredikanter, som besökte trakten, där han bodde. Detta ökade hans frälsningskunskap och inverkade på hans unga sinne. Vid denna tid kom han i besittning af ett exemplar af nya testamentet, och han läste det flitigt. Få testamenten torde hafva kommit i trognare händer. Han kom nu till medveten visshet om sitt barnskap med Gud, han var glad och lycklig, ty "fågeln hade funnit ett hus och svalan ett bo." Då han blef så rik, att han hade två kronor, köpte han sig en bibel därför. Först hade han endast haft tillfälle att i en bibel få läsa hos andra. När han hämtade den bibel, han köpt, föll han på hemvägen på sina knän och utgöt sitt hjärtas ödmjuka tack till Gud, som låtit honom komma i besittning af en så dyrbar skatt. Han fick äfven till låns Skarstedts kyrkohistoria, och häröfver kände han sig både rik och lycklig.

Konfirmationstiden nalkades, och med gladt sinne gick han den till mötes. I kamraters lek och upptåg kunde han ej deltaga, och emedan han läste och trodde Guds ord, var han ansedd och betraktad som en "liten läsare". Han tänkte nu vid denna tid blifva skräddare och begaf sig i detta syfte till en skräddarmästare. Yrket var ej oäfvat, men det lif och det gudlösa tal, som fördes, voro ej i öfvensstämmelse med hans sinne, och därför drog han sig efter en tid tillbaka därifrån.

Nära därän att dragas in i en osund andlig riktning blef han dock i tid räddad från den fara, som hotade honom. Ödmjukhet och begreppet om egen ringhet hade redan blifvit djupt inpräglade

hos honom, och därför stördes han af detta nya sätt, på hvilket antyddas riktnings representanter foro fram. Han kom i en svår andlig nöd och trodde sig begått synd mot den Helige Ande. Härtill kom lekamlig sjukdom, hvarför han måste begifva sig till Visby för att söka läkare. Emedan han af brist på penningar icke kunde få logi för natten, nödgades han att söka härbärke i ett stall. Hans ben begynte svullna, och han trodde sin sista stund vara kommen. Han kunde nästan hela psaltaren i sin bibel utantill, och i nödens tid ropade och bad han nu till Gud med psalmernas ord. Härvid tyckte han sig höra någon hviska i hans öra: "De vågor i hafvet äro stora och fräsa grufveligen, men Herren är ännu större i höjden", Ps. 93: 4. Han fick ro och vederkvickelse och beslöt att framgå till Herrens nattvardsbord och där stadfästa den visshet, till hvilken han kommit. Han hade antecknat sig till nattvardsgång, men då han kom nära kyrkan, öfverföll honom känslan af ovärdighet, och han var därför färdig att draga sig tillbaka, ty ovärdig ville han ej framgå till Herrens bord. Ljus gick dock upp för honom i mörkret. Han förnam en röst i sitt inre, som sade: "Om du erkänner och bekänner din synd och tror därjämte, att Jesus gifvit sitt blod för dig, så får du gå." Han gick, men den kännbara friden gick han miste om. I sinom tid kom dock äfven den, som den alltid gör för den, som vill lyda och göra Guds vilja. Han skulle nu behålla denna frid för sig själf och ej omtala den för andra, på det han desto längre måtte få behålla den. Den första nattvardsgång han bevittnade skall på honom hafva gjort ett djupt och allvarligt intryck.

Som uppbyggelselitteratur läste han flitigt Luthers postilla, Arndts Sanna kristendom och Rosenius. Psalmboken kunde han redan nu utantill.

På vintern 1862 kom han i beröring med elever från pastor Ahlbergs skola, hvilka rådde honom söka inträde i densamma, och på hösten 1863 begaf han sig dit. Denna skola bevistade han i 2 år, hvarunder han förvärfvade sig litet kunskap och blef ytterligare rotad och stadfästad i den lutherska kyrkans lära. Pastor Ahlbergs eskatologiska funderingar öfver vissa ställen i Joh. Uppb. kunde han icke med. I öfrigt befann han sig under denna tid väl, så väl med det ena som med det andra.

Vid sin afgang från Ahlbergs skola sändes han till Karlshamn för att där bland skärgårdsbefolkningen hålla skola och predika. I Karlshamn voro ej så få af den så kallade bättre klassens folk, hvilka voro andligt sinnade. Med dessa hade han tillfälle att umgås, och detta gaf åt honom ett fint umgängessätt. Medan han var här, lärde han värdera bruket af predikoutkast. Detta gaf en viss hållning åt och ledning för det extemporerade föredraget. Af god orgelmusik njöt han, och sådan hade han tillfälle att få höra i Karlshamn. Själf lärde han sig dock ej att spela orgel.

År 1867 reste han till Stockholm för att närvara vid Fosterlandsstiftelsens möte därstädes. Han umgicks med den tanken att blifva missionär och utgå som sådan till Afrika, hvarest stiftelsen bedref missionsverksamhet. Men han blef tillrådd af vänner från Karlshamn att studera till folkskollärare, och i anledning af dessa råd begaf

han sig till Vexiö redan samma höst och lät inskrifva sig i därvarande folkskollärareseminarium. Här råkade han ut för en lärare, som skulle plugga i honom konsten att räkna i hufvudet. Räkneläran var för honom redan förut en stötesten och en förargelseklippa, och hon blef det ännu mera genom denna räknemetod. Allt öfrigt gick lätt och ledigt, men så blef han sjuk, kanske på grund af osund bostad. Nöden hade tvungit honom att hyra ett billigt rum, hvilket kom att kosta honom hälsan. Han flyttade ur detta till en kamrat. Dyster och mörk i hågen fick han besök af pastor Ahlberg och rektor Dahlstedt, hvilka sökte uppmuntra honom. Den senare sade till honom: "En sjukdomstid skall man akta som en särskild nådetid, ty då tar Gud oss afsides med sig och säger: 'Jag har något att säga dig.'" Här i Vexiö fick han tillfälle att bevittna en prästvigning, som gjorde ett djupt och varaktigt intryck på honom. För en tid hade han hållit offentliga predikoföredrag äfven i Vexiö, dock med rektor Dahlstedts tillåtelse. Den prästvigning, som han bevittnat, tillropade honom nu: "Du predikar och har ej ämbetet." Det var ock efter ämbetet, han längtade, men vägen dit såg han stängd.

Pastor G. Peters, som då var på besök i Sverige, råkade sammanträffa med Södergren och uppmanade honom att resa till Amerika. Af flera skäl slog detta an på honom, ty där voro redan flera klasskamrater från tiden vid Ahlbergs skola. Och kanske ombyte af klimat kunde hjälpa upp hans hälsa. Men var det Guds vilja, att han skulle resa, och om så, hvarifrån skulle han få respen-

ningar? Frågorna blefvo tillfredsställande lösta, och resan till Amerika anträdde hösten 1868. Med goda rekommendationer från pastor Ahlberg och seminarieriktorn Dahlstedt kom han till Chicago och tog in hos pastor, sedermera doktor Erl. Carlsson. Här fick han tillfälle att i Immanuelskyrkan för första gången i sitt nya hemland bevista en gudstjänst. Men huru förvånad blef han icke, då han fick se pastor Carlsson förrätta gudstjänsten utan att vara iklädd kappa och en herrestå i koret och med en taktpinne leda en sångkör.

Pastor Carlsson sände honom till Paxton för att där upptaga och fullborda sina studier. Var räkneläran tråkig, så var Knös isagogik, som nu sattes i hans hand, benign. Allt gick dock väl för sig, och han trufdes godt bland sina nya vänner. Vid jultiden blef han sänd till Effingham för att där leda gudstjänsterna.

Återkommen till skolan, vid nyåret 1869, blef han sjuk och måste afbryta sina studier. Han återvände till Chicago och upptog där skradderiryrket, hvilket ock måste uppgifvas på grund af försvagad hälsa. Han var nu så svag och sjuk, att han knappast kunde vara uppe. Vid denna tid uppvaknade hos honom ett nästan oemotståndligt begär att få predika. Han sällade sig nu till missionsvännerna, som just begynt verksamhet i Chicago, och uppträdde bland dem med offentliga föredrag. Han kunde dock icke samman-smälta med dem. Pastor P. Sjöblom, som vid denna tid var bosatt i Indiana, fick, då han vid ett tillfälle hälsade på i Chicago, höra talas om Södergren och uppsökte honom. Efter ett samtal,

som pastor Sjöblom haft med honom och som måste hafva varit tillfredsställande för pastor Sjöblom, blef Södergren sänd till La Porte, Ind., för att där hålla skola och predika. Efter en tid blef församlingen i Porter, Ind., grannförsamling till La Porte, vakant, och Södergren kallades till pastor. Kallelsen afslogs. Ånyo utfärdades kallelse till honom, och ånyo afslog han den. Då han för tredje gången kallades till denna församling, antog han kallelsen och prästvigdes sedan den 11 juni 1871 i Chisago Lake, Minn. Under sin vistelse i La Porte hade han ingått äktenskap med en ung och gudfruktig maka, som sedan troget stått stödjande och uppmuntrande vid hans sida och varit honom till stor hjälp i profningarna.

Pastor Södergren betjänade församlingen i Porter, Ind., till 1875, då han antog kallelse till Geneva, Ill., och flyttade dit. Där stannade han till 1884, då han antog kallelse till församlingarna i Holdrege och Fridhem, Nebr., 1884—1889. Därpå flyttade han till Bertrand, Nebr., 1889 och sedan till Saronville, Nebr. Den sista församling, han betjänade, var församlingen i Henderson Grove, Ill. I alla dessa församlingar verkade han med trohet och flit, till framgång och välsignelse.

Sjuk, nästan dödssjuk, kom han till konferensmötet i Chicago i maj 1905, kanske mest för att där i staden söka hjälp mot sina svåra lidanden. Han intogs på Washington Park lasarett och underkastade sig där villigt en operation, som med förstånd och skicklig hand utfördes och, som syntes, med godt resultat. Tredje dagen därefter tog hans tillstånd en hastig vändning, och han af-

somnade stilla och fridfullt söndagen den 14 maj kl. 11:30 e. m. i en ålder af 64 år och 6 månader. Lidandets band upplöstes, lifvets dagsarbete var fullbordadt, hälsa och hugsvalelse med evig sabbatshvila ingick; nöd, fattigdom, strid och bekymmer, som så ofta frampressade "Ack!" ur hans hjärta och mun, utbyttes i lof och tack.

Sörjande honom stå hans maka och 10 barn, 6 söner och 4 döttrar, samt en syster och en broder. Tre af barnen äro gifta. Den äldste sonen, Carl, är nu pastor i sv. ev. luth. Messias-församlingen i Burlington, Iowa, hvarest stoftet af vår vän och broder, pastor C. H. Södergren, under tillopp af en stor skara folk jordades fredagen den 19 maj 1905. Flera af hans ämbetsbröder hade kommit tillstädes för att deltaga i begrafningshögtidligheterna i församlingens i Burlington, Iowa, kyrka.

Åren tyngde honom ej, de endast prydde honom, men sjukdomen gjorde det förra. Det var icke genom gåfvornas storhet, ej heller genom kyrklig diplomati, som han intog en aktad plats ibland oss, utan genom rättrådigt och oegennyttigt sinnelag, ihärdigt arbete och framför allt hans helgade andel och troheten mot både Gud och människor. Det är ej heller storhet, utan trohet, som Gud fordrar. Alltifrån sin barndom har han vandrat med Gud i ett helgadt sinne, kämpande stadigt i tron mot det onda hos sig själf och hos andra, — dock, när det gällde andra, var det en frisinnad mans strid för sanning och rätt.

Han fordrade ej aktning, men man gaf honom själfmant högaktning. Han var väl förtrogen

med lidande af flera slag, ty de följde honom genom lifvet som skuggan följer kroppen, och därför var han medlidsam med den som led. Då han tänkte ringa om sig själf, så tänkte andra så mycket högre om honom. På höjderna kom han aldrig; hans kallelse pekade icke åt det hållet, ej heller hade han sinne därför. Gud hade så utstakat hans väg, att den skulle passa för honom. Han följde den och gick säkert. Korset, han bar, var ej stort, men tungt nog för honom, såsom han själf brukade säga. Han följde med sin tid, men blef aldrig ett tidens barn. Södergren var estetiskt anlagd och kunde med fulla drag njuta af Herrens sköna gudstjänst och i dess anordning hämta uppbyggelse. Att se och höra pastor Södergren förrätta altartjänst och utdela Herrens heliga nattvard var en verklig njutning. Han var hvarken stel eller vårdslös i något.

Sin mesta och bästa teologi och antropologi lärde han i hvardagsskolan, i lifvets skola. Högskolan älskade han och sökte äfven att komma fram i den, men hans sjukdom lade alltjämt hinder i vägen. När det gällde att redigt, lugnt och nyktert framställa de gudomliga sanningarna till lärdom och uppbyggelse eller att söka sammanhang mellan Guds ord och människosjälens evighetsbehof, visade Södergren sig vara en lärd och vis man, som gått i Andens skola. Guds ords begrundande, bön och anfäktning hörde tillsammans hela hans lif, och det var det man kände, då han stod på predikstolen eller vid altaret. Fel hade Södergren, men han kände och bekände dem och sökte nåd och förlåtelse för dem.

Pastor Södergren var en trofast och uppriktig man, ödmjuk och anspråkslös, men ej modstolen; han var mild, men ej till klemighet; högsint och stod alltid på sanningens grund.

Det Guds ord, som för ett af liktalen vid hans begrafning användes till text, synes hafva en särskild tillämpning på denne Herrens tjänare:

“Sanningens lag var i hans mun, och orätt vardt icke funnen på hans läppar; i frid och redlighet vandrade han med mig, och han omvände många från synd.” Mal. 2: 6.

Hans arbetsdag är förliden, lidandet och bekymren hafva nått sitt slut, och den redlige vingårdsarbetaren har gått till hvila, han har gått hem.

Så far i frid, du fridens man!
 Farväl, du trogne Jonatan!
 Din Gud en bättre dag dig ger,
 då ingen gråt skall vara mer.

G. L—L.

Pastor C. J. Maxell.

Pastor Carl Johan Maxell föddes i Normstorp, Slaka församling, Linköpings län, Sverige, den 15 januari 1852. Hans föräldrar voro Gustaf Axelsson och Anna Lovisa, född Gustafson. Fadern var en välbärgad landtbrukare. I föräldrahemmet öfvades gudsfruktan, hvadan ock husandakten var en regel, och om söndagarna icke blott bevistades gudstjänsten i kyrkan, utan lästes ock Guds ord, såsom på den tiden var vanligt i de kristliga hemmen. Husmodern, en sant troende kvinna, synes hafva öfvat ett särdeles godt inflytande i hemmet. I ett sådant hem föddes och fostrades Carl Johan, den sjätte i ordningen af nio bröder, och på honom hade den i hemmet rådande gudsfruktan och synnerligen moderns goda inflytande allt från barndomen satt sin heliga stämpel. Han var ett fromt barn och en stilla yngling. Redan vid 8 års ålder fick Carl Johan begynna att göra bekantskap med lidande och nöd. Af någon orsak (man är ej fullt säker på huru det skedde, men man tror, att han blef trampad af en häst) fick han en svår värk i sin kropp.

Läkare anlätades, hälsobrunn besöktes, hvarigenom visserligen det svåra lidandet efter en längre tid upphörde, men hans kropp blef vanställd, så att han sedan i all sin tid förblef halt. Så begynte Herren att fostra honom i lidandets skola redan i barndomen.

Utom det goda kristliga intryck, Maxell erhöll i föräldrahemmet, hade han ock förmånen att blifva undervisad för sin konfirmation och första nattvardsgång af en gudfruktig lärare. Någon verklig brytningstid till den invärtes människan, ett verkligt öfverlämnande åt Frälsaren, synes dock ej hafva försiggått hos honom förrän senare, efter hans ankomst till Amerika. Hans skolgång under gosseåren synes ej ha varit vidare regelbunden, ty dels var han hindrad af sjukdom, dels af andra orsaker. Vid omkring 20 års ålder, 1871, reste han till Amerika och anlände till Mariadahl, Ks., där en äldre broder, Gustaf Oscar Maxell, samt andra anförvanter förut slagit sig ned. Maxell var nämligen släkt med den "Johnsonska" släkten i Mariadahl. Här mötte honom nya svårigheter, ty han nödgades för sitt uppehälle förrätta hårdt arbete, hvilket var nästan mer än hans genom sjukdomen försvagade kropp förmådde uthärda. Han hade väl återvunnit hälsan och var alltid frisk ända intill slutet af sin lefnad, men att förrätta hårdt kroppsarbete var dock svårt för honom. Under dessa yttre svårigheter kom han ock att med allvar tänka på sin salighetssak. Han kom i invärtes nöd, då han lärde känna sig själf som en arm fattig syndare, och i denna sin nöd fick han nåd att fly till sin himmelske Fader och

PASTOR C. J. MAXELL.

mottaga förlåtelse för Frälsaren Jesu skull. Pastor J. Seleen var då pastor i Mariadahl, och säkerligen fingo hans predikningar i icke ringa mån tjäna till att leda ynglingen till evangelii ljus. Den nåd, Herren fått göra med honom, synes han någon liten tid ha behållit för sig själf, tills han en dag vid morgonandakten i sin ofvanämnde broders hem kom att omtala sitt fattade beslut att helt höra Herren till.

Efter någon tid tyckte han sig förnimma en inre Herrens maning att blifva en arbetare i Herrens vingård, men icke utan strid fattades beslutet att fara till skolan, Augustana-synodens läroverk, då beläget i Paxton, Ill., för att studera till präst. Han reste till läroverket, om jag blifvit rätt underrättad, 1873 (eller 1874?). Här mötte honom åter nya svårigheter, ty att studera var ett svårare arbete än han föreställt sig, synnerligen som han ej förut hade någon skolbildning. Efter någon tid var han nära att uppgifva det mål han efterstärfvade. Det syntes honom omöjligt att nå det. Han återvände till Mariadahl för att åter börja med farmarbete. Hans broder uppmuntrade honom att ännu en gång försöka, men andra afrådde honom från att återvända till skolan, ty det kunde i alla fall ej blifva något af honom. I bref rådgjorde han med dr Hasselquist, hvilken gaf honom det uppmuntrande svaret, att om han verkligen kände sig i sitt inre kallad af Guds Ande, så borde han återvända till skolan. Och så fattade han åter i Herrens namn beslut att gå åstad. I skolan arbetade han med flit, det bästa han förmodade; ty han var alltid trägen och flitig i hvad

han företog sig. Sin fromhet och innerliga barna-enfald i Kristus bibehöll han, och alla gaf han det intrycket, att han i all enfaldighet lefde för Herren.

Undertecknad såg på hösten 1876 broder Maxell för första gången. Jag hade just anländt från Sverige till Augustana College and Theological Seminary. De studerande, alla för mig obekanta, ankommo från de olika platser, där de arbetat under sommaren. I en af "hallarna" möttes en liten grupp, som samtalade om erfarenheterna de gjort under sommaren. Af dessa fästade jag mig särskildt vid Maxell. De första orden jag hörde honom säga var: "Gud har varit synnerligen god emot mig." Dessa ord gjorde på mig ett djupt intryck, emedan de syntes vara uttalade ur djupet af ett tacksamt hjärta. Maxell fortsatte sina studier först i college och sedan tvenne år i seminariet till 1881, då han den 10 juli samma år vid synodalmötet i Lindsborg, Kansas, ordinerades till det heliga predikoämbetet.

Pastor Maxells första pastorat var Centralia, Wis., där han var till 1883, då han flyttade till New Sweden, Iowa. Därifrån flyttade han efter omkring 6 år till Ryssby, Colo., och därifrån 1891 till Pomeroy, Iowa, där han till 1893 betjänade Pomeroy—Manson-pastoratet. Från Pomeroy flyttade han till Bergholm, Iowa, och arbetade där till 1897, hvarefter han bodde i sitt egna hem i närheten af Fairfield, Iowa, till 1899, då han antog kallelse till Merrill, Wis. Till sitt sista pastorat, (Amana), Scandia, (och Saron) ankom han på hösten 1901 och stannade där, tills Herren kom

med den sista kallelsen. Det skulle väl icke sakna sitt intresse att omnämna ett och annat om pastor Maxells verksamhet på de olika fälten, men det skulle blifva allt för vidlyftigt i en artikel sådan som denna. Det minsta så väl som det största, som kan sägas om pastor Maxell, är, att han varit en *trogen Kristi tjänare*, som med flit sökte utföra, hvad som hörde till hans kallelse. Som undertecknad och broder Maxell varit längre eller kortare tider tillsammans såsom präster i trenne missionsdistrikt, och de fyra sista åren voro grann-präster, hade jag lärt känna honom mycket väl. Han var väl ej bland de lärda, men han var dock väl beläst; han hade ett godt bibliotek och begagnade det flitigt. Han följde ock med sin tid både i det som tillhörde det världsliga och det kyrkliga området, hvarom icke minst den mängd af tidskrifter och tidningar, han hade, buro vittne. Om hans predikningar kan i sanning sägas, att de icke blott voro beredda, utan att de voro evangeliska och närande för nåde-hungrande själar. Kanske voro predikningarna stundom något för "omständliga". Icke sällan fann man i hans predikningar den förträffligaste tankereda, hvilket synnerligen var fallet med den predikan, han höll vid det sista konferensmöte, han bevistade, det i Fremont, Kans., 1905.

Pastor Maxell var en from och allvarlig man både hemma och i umgänget med folket. Han var glad, och dock var han icke skämtsam. Han nedlät sig aldrig att tala illa om någon, hvarken ämbetsbroder eller församlingsmedlem. Han var en öm make och fader och en trogen själasörjare.

Han sörjde bittert öfver det onda han såg, men gladdes, då Guds ord hade framgång. En mera innerligt tillgifven vår kyrkas tro och bekännelse kunde man ej finna. Han hade ock en förmåga (ja, en 'dygd' som många både präster och andra sakna, den att kunna hushålla med det lilla, så att det icke blott räckte till, utan blef något öfver. Han hade nästan alltid små inkomster, men han icke blott undvek att sätta sig i skuld, utan, som sagdt, han kunde äfven göra besparingar. Mången, som haft mycket större inkomster, hade ej ens kunnat reda sig. Någon gång klandrades han af oförståndiga för denna sin förmåga att spara. Men i stället för att klandras borde han härutinnan framställas såsom ett efterföljansvärdt exempel.

Ehuru pastor Maxell väl visste både hvad han ville och hvar han stod — ty han var ej ett rör som drefs hit och dit — sade dock en ämbetsbroder sant om honom, att han var "den mest beskedliga och oförargliga människa", man kunde umgås med. Alltid var han villig att göra en tjänst eller uträtta olika uppdrag. Då någon sade något, som öfverensstämde med hans åsikt, hördes han ofta upprepa: "Ja, just så".

År 1883, den 14 december, ingick pastor Maxell äktenskap med miss Amanda Nelson från New Sweden, Iowa. Deras äktenskap var ett af de lyckligaste. De hade 6 barn, af hvilka fyra, döttrarna Edith, Regina, Agnes och Ella, lefva. En son, Carl, hade just på dagen 12 år före faderns hädanfärd fått gå till det himmelska hemmet.

Snarare än någon väntat inträffade pastor

Maxells hädanfärd. Som han aldrig klagade, hade alla den tanken, att han var fullkomligt frisk. Troligen hade han dock någon tid lidit af den åkomma, hjärtlidande, för hvilken han dukade under. I midten af juli månad 1905 insjuknade fru Maxell och ett par af barnen, och efter några dagar lades äfven br Maxell på sjukbädden. Sedan han insjuknat, träffades aldrig makarna, enär de voro för sjuka för att kunna se till hvarandra. Snart tog br Maxells sjukdom så öfverhanden, att han slutade att tala, och föga gaf han akt på sin omgifning. Då undertecknad en dag satt vid hans sjukbädd, dröjde det länge, innan jag förstod, om han gaf akt på mig. Han fick dock en lugnare stund, då han räckte mig handen. Och då jag tilltalade honom med de orden: "Huru godt är det icke att midt i nöden och lidandet få hvila vid Jesus och den förlossning, som är skedd genom honom" o. s. v., sade han: "Ja, det är godt, det duger." Dessa voro ungefär de enda ord från hans läppar under de 5 sista dagarna. Det är ej visst, om han igenkände sin broder, som anlände på fredags kvällen, men dottern Edith, som senare hemkom från besök hos morföräldrarna i Iowa, igenkände han icke. Tidigt på söndagsmorgonen, den 30 juli, kom dödsbudskapet, och br Maxell fick utbyta mödan och arbetet här nere mot att vara när Jesus, hvilket mycket bättre är. Han var vid sin hädanfärd 53 år, 6 månader och 15 dagar.

Onsdagen den 2 augusti invigdes pastor Maxells stoft till grafvens hvila. På det att fru Maxell skulle få se sin makes nu i döden bleknade anlets-

drag, inbars kistan till hennes sjukbädd. Denna gripande afskedsstund låter sig ej beskrifvas.

Klockan 1 samlades församlingarna i prästgården. Efter afsjungandet af ps. 452 läste pastor J. Holcomb Davids ps. 23 och förrättade bön. Därpå fördes liket till församlingens kyrka, som för tillfället var rikt och smakfullt dekorerad. Församlingens diakoner buro kistan, som var öfverhöljd med blommor. Sedan församlingen afsjungit ps. 495, förrättade pastor J. Franzén altartjänst, hvarefter kören sjöng en sång. Pastor M. P. Odén höll likpredikan på svenska med text Matt. 25: 21, 23. Pastor J. A. Engvall predikade på engelska, med Jer. 29: 11 såsom text. Pastorerna J. Franzén, J. Holcomb och C. J. E. Haterius höllo hvadera korta tal. Sedan åter sv. ps. 484: 2, 3 sjungits, afslutades den högtidliga akten med altartjänst af pastor C. J. E. Haterius, hvarefter den aflidne broderns älsklingsvers, ps. 484: 5, af församlingen afsjöngs.

Sedan alla kastat en sista blick på den käre broderns och lärarens nedslagna tälthus, fördes liket till församlingens kyrkogård, där pastor M. P. Odén, biträdd af de närvarande pastorerna, förrättade jordfästningen. Hvile han i frid!

Utom sin familj sörjes pastor Maxell af fem bröder, åldriga svärföräldrar samt ett stort antal anförvanter och vänner.

M. P. O.

Pastor Carl Oscar Lindell.

Måste icke människan vara i strid, och äro icke hennes dagar såsom en dagakarl; såsom en dräng åstundar skuggan och en dagakarl att hans arbete skall vara slut och väntar på sin lön, så har jag fått mig beskärda månader af olycka, och nätter af jämmer hafva blifvit mig tillmätta. Job 7: 1—3.

Jobs bok är den bästa förklaringen öfver dessa ord. Den gudsmannen Jobs krigshistoria är nedtecknad i den boken; och likväl torde endast en liten bråkdel af de erfarenheter, som Job såsom en andlig stridsman fick göra, där vara beskrifna. Hvilka strider får icke hvarje människa, som kommer till någon mognad ålder, utkämpa? Strider som gälla det fysiska och psykiska lifvet, strider inom eget bröst, strider i och mot en syndig, fallen värld, strider mot osynliga andemakter. Vi hafva, säger aposteln Paulus med afseende på alla kristna, och då icke minst med afseende på hvarje verklig prästman, strid icke mot kött och blod, utan mot furstar och väldiga, mot de onda andemakter-

na i himlarymderna. Det är svårt för en kristen i allmänhet att nödgas kämpa egen kamp; men huru mycket svårare är det icke för den, som äfven skall kämpa för andra såsom deras föredöme. Det har funnits och det finnes, Gudi vare lof, ännu sådana, som äro födda till andliga stridsmän, sådana som från moderlifvet äro af Gud bestämda att vara ordets tjänare, sådana som af ingenting kunna afskräckas att hörsamma Herrens kallelse att vara hans medarbetare i hans vingård. Så var fallet, tro vi, med pastor Lindell, på hvilken kan sannas såsom kanske på få de ur Jobs bok anförda orden. Skrefves en bok, som innehölle en beskrifning på pastor Lindells många allvarliga lifsstrider, blefve den säkerligen både diger och intressant. Hans hjärtekrigshistoria skulle i många afseenden vara lärorik att studera. Han utkämpade mången verklig strid, mången inre och yttre strid, mången strid på lif och död, men ock mången strid på inbillningens område. Han vann många segrar, men han led ock många nederlag. Han utkämpade inom sig själf många rent teologiska strider. En tid undrade han, huru det var möjligt, att Herren Kristus, som var Gud på samma gång som han var människa, kunde sannfärdligen dö på korset; men på samma gång var det hans hjärtetröst och salighetsgrund, att Herren Jesus dött på korset för att frälsa honom och andra syndare.

Han sysselsatte sig mycket med att studera frågan om det tusenåriga riket, judarnas omvändelse, Kristi andra ankomst till världen i synlig måtto, världens ände, tillståndet efter döden o. s. v.

PASTOR C. O. LINDELL.

Dagligen vannlade han sig mer och mer om att rätta fatta ordets sanna mening. Guds ord var för honom alltid det afgörande. Han hade sin tröst och salighetsgrund i Kristi lidande, död och uppståndelse. — — — Sedan Job kämpat sig till den förvisningen, att människan på jorden måste vara i strid, oro, arbete, motgångar, lidanden, och att hennes dagar äro som dagakarls, blef striden för honom, åtminstone i det inre, lättare att utkämpa. Detta lära vi oss snart inse, då vi läsa Jobs bok. Hade Lindell alltid besinnat, att han som andra människor alltid måste vara i strid på jorden och att äfven hans dagar måst vara som en dagakarls, hade han städse besinnat, att det var Guds behagliga vilja, att äfven honom skulle beskäras månader af olycka, att nätter af jämmer skulle tillmätas honom, så skulle ofta striden för honom varit lättare än den var att utkämpa. Men är det sorg, när stridsmannen går ut till stridsfältet och så länge han är på slagfältet, så blir glädjen så mycket större, då kriget är slut, då striden är utkämpad och segern är vunnen. Glad är krigaren, då han får hemlof och då han får sin lön och segerkrönes. O, då fylles hans bröst med glädje och fröjd.

Pastor Carl Oscar Lindell föddes den 19 februari 1847 i Hvena socken, Småland. Fadern, Carl Johan Roos, som dog den 8 juli 1905, och modern, Ingeborg, brukade tillsammans med några få andra kristligt sinnade familjer ofta samlas till andliga uppbyggelsemöten.

Redan vid tio års ålder, år 1857, lämnade Lindell i sällskap med en farbroder fäderneslandet

och reste till Amerika. Afidne barnhemsföreståndaren i Andover, Ill., S. P. Lindell, blef hans fosterfader. I stället för föräldranamnet Roos antog han sin fosterfaders namn, Lindell. Sin konfirmationsundervisning erhöll han af pastor Jonas Swensson i Andover, Ill. Under konfirmationsberedelsen blef han allvarligt fattad af Guds Ande och kom till personlig lifsgemenskap med sin Gud och Frälsare. Pastor Swensson märkte ynglingens rika begåfning och andliga anlag samt uppmanade honom därför att bereda sig för prästämbetet och för all framtid ägna sina kropps- och själsförmögenheter i sin Herres tjänst. Ynglingen Carl Oscar sökte och vann 1862 inträde vid svenska lutherska kyrkans i Amerika läroverk i Chicago. Då läroverket 1863 flyttades till Paxton, Ill., följde han med dit och vistades där, tills han afslutat sina studier år 1868. Den som känner till afidne dr Hasselquists lifsgärning, hans allvarliga och innerliga predikningar, hans undervisning och personliga inflytande på de unga män, som hade den stora förmånen att af honom få mottaga undervisning och stå under hans ledning, kan väl ana, hvilket djupt inflytande han utöfvade på en allvarligt tänkande, kristligt sinnad ung man, hvars hela lifslust och lifsmål var att få tjäna, att få lefva och dö för sina medmänniskors sanna och eviga väl. Lindell prästvigdes vid synodalmötet i Carver, Minn., den 18 juni 1868. Emedan han var endast några få månader öfver 21 år gammal, då han begärde ordination, ansåg en och annan, att han var för ung att prästvigas, men alldenstund hans kristliga sinne

och karaktär voro väl kända, undanröjdes detta hinder. Under vistelsen i sitt första pastorat, Geneva, Ill., predikade och verkade han äfven i St Charles, Elgin, Batavia, Aurora och Blackberry, Ill. På söndagarna predikade han på förmiddagen i Elgin, på eftermiddagen i Geneva och på aftonen i Aurora. Dessutom predikade han vid andra tillfällen på andra platser, dels i skolhus och dels i hemmen.

Pastor Lindell blef snart känd som en god predikant, en ömsint själasörjare, människovän och en ifrig missionsarbetare. Många af hans dåvarande åhörare räkna sitt andliga lifs början från den tiden. Icke så få af dessa hans åhörare och konfirmander lefva ännu och bära pstor Lindell i kärt och tacksamt minne. Den 18 oktober 1868 ingick han äktenskap med Jeannette Otilia Linner från Chicago. År 1874 dog deras son Philip, och emedan fru Lindells hälsa var klen, ansågs det bäst att flytta till Chicago. De flyttade dit 1874, och Lindell ingick som medlem i bokhandelsfirman Engberg & Holmberg. Han fortsatte dock att söndagligen besöka sitt forna pastorat en två års tid, eller till dess församlingarna lyckades erhålla annan pastor. Sedan han upphört att vara församlingens i Geneva pastor, verkade han mera uteslutande med spridandet af goda böcker bland sina landsmän och tjänstgjorde i flera år som redaktör för tidningarna *Nåd och Sanning* och *Barnvännern*. På söndagarna fortfor han dock att predika i församlingar och på missionsplatser, dels på svenska och dels på engelska. Han tjänstgjorde som Bethlehems-församlingens i Englewood,

Ill., första pastor och verkade därstädes i omkring tre års tid. Församlingens kyrka var då belägen på hörnet af La Salle ave. och 54 gatan. Åhörarnas antal var vid den tiden vanligen 15 @ 20. Sedan församlingen i Englewood fått egen pastor, verkade han en tid på missionsfältet i Massachusetts, en tid i Waukegan och Kenosha samt en tid i Milwaukee, Wis. Han tjänstgjorde två år som Illinois-konferensens sekreterare, var i många år sekreterare i prästsällskapet i Chicago och var en tid medlem i Church Extension Society. Litterärt anlagd som han var utgaf han åtskilliga böcker. Lindell var en tid pastor i Colehour, Ill., och tjänstgjorde äfven en kort tid som pastor i Cheltenham, Ill. Under sin vistelse i Chicago deltog han aktivt i missionsarbetet i Chicagos förstäder. Han predikade emellanåt i Pullman, South Chicago, Grand Crossing, La Grange och andra platser.

Under åren 1890—91 var han biträdande redaktör för *Augustana*.

Hans sista lifsgärning blef den att vara dr Norelius', Augustana-synodens presidents, medhjälpare i församlingen i Vasa, Minn. Emedan han särskildt under den tid, han tjänstgjort som dr Norelius' medhjälpare att redigera *Augustana*, lärt älska och högakta honom, var det för Lindell en synnerlig glädje att såsom pastor få vara denne sin trogne väns medhjälpare. Härom vittna många af hans till vänner skrifna bref. Var L. vän till någon, var han det på allvar, hade han förtroende till någon, hade han det på allvar; men hade han förlorat förtroendet till någon och tröd-

de han, att den eller den var ovärdig förtroende, kunde han icke gärna låta bli att visa detta både enskildt och offentligt. Han försökte aldrig för vinnandet af något mål att visa sig annorlunda än han verkligen var.

Den 15 augusti 1905 nådde honom sorgeunder rättelsen, att hans en längre tid af bröstlidande sjuka dotter afsomnat. Till flera af sina vänner skref han då: "I eftermiddag kl. 4:20 fick min kära Teresia i Las Vegas, N. M., gå hem. Outsägligt lycklig hon, men hvilket kännbart slag."

Pastor Lindell gjorde sig genast i ordning att begifva sig på väg till sitt hem i Chicago för att där möta sin son Lael och sin från New Mexico hemväntade maka, som till hemmet åtföljde den älskade dotterns jordiska kvarlefvor. Strax vidtog Lindell förberedande anordningar för dotterns begrafning. På resan hem, under det han i Red Wing, Minn., väntade på tåget, gick han in på ett apotek för att köpa sig några "charcoal tablets". Här fick han hjärtslag och dog genast. Den himmelske Fadern, som räknat våra dagar, ja, våra hufvudhår, sände ilbud efter sin tjänare, hvilken hellre önskade att i himlen än vid grafven få möta sin kära älskade dotter.

Pastor Lindell hemkallades den 16 augusti 1905 i en ålder af 58 år, 5 månader och 28 dagar. Han efterlämnade en sörjande maka, en son, tre här i landet boende bröder, en broder och tre systrar i Sverige samt en stor skara sant tillgifna vänner.

Bland Augustana-synodens 547 på dess prästlista antecknade prästmän intog Lindell i ordningsföljden det 9 numret, men bland de i aktiv tjänst-

göring varande intog han vid sin död det fjärde eller femte.

Pastor Lindell var rikt begåfvad, ägde goda kunskaper, var en god och omtyckt predikant, en trogen, omsorgsfull arbetare, som i sitt arbete nedlade hela sin själs styrka. Han var en ömsint själasörjare. Emedan han icke obetingadt bortskänkte sitt förtroende till hvem som helst, bar han utan att för någon utgjuta sitt hjärtas inre känslor mycket inom sig själf. Under sin lefnadsdag erhöll han ock ett rikt mått af glädje. Han hade många saliga stunder både med hänsyn till sitt personliga troslif och med afseende på sin verksamhet i Guds rike. Han var i viss mening en samfundsman, men på samma gång en icke-samfundsman, ty han uraktlät t. ex. ofta att bevista större och mindre samfundsmöten. Hade han ofta besökt dessa möten, skulle detta varit till stor nytta för honom själf, och han skulle ofta genom sin närvaro varit till nytta och gagn för andra mötesbesökare.

Lindell var som alla andra långt ifrån fri från fel, brister och synder, men han led häraf mera än mången anade. Detta fingo hans närmaste vänner ofta veta, då han inför dem omtalade sin nöd, kamp och strid samt bad om deras förböner. Hans mål var att förhärliga Guds namn, att utbreda hans rike, att tjäna och gagna sina medmänniskor. Han var ingen jordisk konungs sändebud, men han var det som mer är, han var Guds, konungarnas Konungs, sändebud till arma syndare, hvilka han ofta i Guds namn och å Guds vägnar bad att låta försona sig med Gud. Lindell

talade gärna och ofta om hur Gud för att frälsa och rädda människan, själf blifvit människa, tagit på sig våra synder, sjukdomar och vår förbannelse; lidit och dött för våra synders skull och uppstått för vår rättfärdiggörelses skull, och att en människa endast och allenast genom honom och i gemenskap med honom kan bli rättfärdig och salig för tid och evighet. Detta trodde han själf af hela sitt hjärta, och detta förkunnade han i tid och otid för andra. Han sökte ständigt att med skrift och tal rycka sina medmänniskor ur syndens och mörkets värld och få dem in i Guds rike. Själf sökte han att bekämpa sig själf, och uppmanade andra till kamp mot det onda. Sin här närda önskan och åtrå att få resa till och beskåda Palestina fick han icke uppfylld, men hans ännu innerligare önskan att få se och möta sin Herre och Frälsare är uppfylld. Han tänkte ofta på tillståndet efter döden och samtalade därom; nu är allt för honom klart och uppenbart. Fri från oro och bekymmer, hvilade dig, du gode och trogne broder. Efter 40-årig vänskapsförbindelse på jorden mötas vi snart i det himmelska hemmet.

H. O. LINDEBLAD.

Pastor Carl G. Nelson.

*"Jag har ju alltid och allestädes
haft dig kär, därför har jag dra-
git dig till mig af blott barmhär-
tighet. Jer. 31: 3.*

O fvanstående ord synas hafva en särskild til-
lämpning på den unge, rikt begåfvade läraren
pastor Carl G. Nelson, hvilkens korta, fromma lif
vi härmed vilja ägna några minnesord.

Pastor Carl Gustaf Nelsons föräldrar voro Carl
Fredrik Nelson och hans hustru Mathilda. Han
föddes i Peoria, Ill., den 15 januari 1882, döptes af
pastor S. A. Sandahl den 5 augusti 1884, och kon-
firmerades af undertecknad i sv. ev. luth. Salems-
kyrkan i Peoria, Ill., den 24 maj 1896.

Efter att hafva genomgått "the graded schools"
i Peoria, Ill., forsatte den kunskapstörstande yng-
lingen sina studier i Peoria högskola, från hvilken
han erhöll afgangsbetyg i juni 1898. På hösten
samma år inskrefs han såsom elev vid Bradley
Polytechnic Institute i Peoria och erhöll där gra-
den "Associate in Arts" sommaren 1900.

Från sina tidigaste år hade han önskat att ägna
sig åt något kall, i hvilket han kunde blifva sina
medmänniskor till gagn och vara i stånd att be-

PASTOR CARL G. NELSON.

trygga sina föräldrars framtid i finansiellt afseende. För att kunna sköta ett sådant kall åstundade han en grundlig förberedelse. Emedan han var fattig, måste han själf skaffa sig de medel, som han behöfde för studiers bedrifvande. Då han besökte den allmänna skolan i Peoria, skaffade han sig en liten inkomst därigenom, att han morgnar och aftnar bar omkring och utdelade tidningar. Då han studerade vid Bradley Institute, förtjänade han hvad han behöfde medelst sopning, rengöring och annat eller dylikt arbete. Då han på hösten 1900 inskrifvits vid vårt gemensamma läroverk, Augustana College and Theological Seminary, erhöll han med ens arbete, dels nere i staden, hvarest han om kvällarna och på lördagarna biträdde i en butik, dels såsom biträdande lärare vid skolan. På detta sätt lyckades han att själf underhålla sig vid läroverket, hvarest han aflade maturitetsexamen i maj 1901.

Då han utexaminerades från Bradley Institute, erhöll han ett s. k. "scholarship" vid University of Chicago. På hösten 1901 begaf han sig till detta universitet, men redan vid jultiden nödgades han af hälsoskäl afbryta sina studier där. Äfven däri synes han hafva sett Herrens ledning, och dock var han oviss i sitt sinne med hänsyn till val af lefnadskall. Han ville tjäna Herren och gagna sina medmänniskor, men han tvekade att söka det heliga predikoämbetet, "ty detta", sade han, "är för heligt för mig. Jag är icke värdig detta ämbete." Särskildt under hans konfirmationstid, vintern 1895—1896, märktes hos honom en sällspord, okonstlad fromhet, en fromhet som

var kännetecknande för honom under hela hans lif. För detta hade han, näst Gud, sin fromma moder, hvilken med kristligt nit vakat öfver honom, att tacka. Enligt hans egen bekännelse var det under konfirmationstiden, som han kom till ett medvetet troslif. Under sin konfirmationstid ådagalade han ovanlig flit och insikt i andliga ämnen och talade med sin lärare om sitt personliga förhållande till Herren Jesus. Under de följande åren sökte han ock råd och ledning med hänsyn till trons bevarande och hans utsikt att kunna tjäna i Herrens vingård. Under böneveckan 1902 märkte undertecknad som först den stora begåfning Nelson ägde såsom talare. En hvar som var tillstädes minnes, med hvilken värma och hvilket nit han då vid ett tillfälle framsade detta evangelii budskap: "Förstode du Guds gåfva, och hvem den är som säger till dig: gif mig att dricka, så skulle du hafva bedt honom och han hafva gifvit dig lefvande vatten." Då han erhållit kallelse till sv. ev. luth. församlingen i Mc Keesport, Pa., som då var vakant, räddes han att antaga densamma under djup känsla af sin egen ovärdighet, och med innerlig bön att Herren måtte gifva honom visshet i afseende på valet af lefnadskall antog han slutligen kallelsen och begaf sig dit i januari 1902. Några månader därefter erhöll undertecknad från honom ett hjärtligt bref, i hvilket han uttryckte sin glädje däröfver, att Herren nu öfvertygat honom om att hans plats var att tjäna såsom själasörjare. Denna förvissning blef för honom allt tydligare, ju längre han fortsatte att på detta direkta sätt tjäna sin Mästare. Af de för-

samlingar, han betjänat under sin ferie- och skoltid, har han ock erhållit de amplaste vitsord. I september 1902 begaf han sig åter till Rock Island och inträdde i synodens teologiska seminarium, hvarest han idkade stuider under tre års tid. Samtidigt med dessa tjänstgjorde han äfven såsom biträdande lärare i skolans förberedande afdelning. Under denna tid studerade han äfven matematik, ekonomi och historia. Efter afslutade examina och affattande af en vetenskaplig afhandling öfver ett matematiskt ämne erhöll han på våren 1905 graden "Master of Arts". Sina teologiska studier fullbordade han ock vid samma tid och erhöll med anledning häraf graden B. D.

Under sommarferierna har han betjänat församlingarna i Round Rock, Texas, Galesburg, Ill., och Burnside, Iowa. Församlingen i Mc Keesport, Pa., betjänade han nio månader. Under de två sista åren betjänade han under sin studietid och under jul- och påskferierna församlingen i Putnam, Ill.

På våren 1905 erhöll han flera förmånliga anbud från församlingar att blifva deras pastor. Då han slutligen antog kallelsen till den lilla församlingen i Manson, Iowa, gjorde han det äfven med den tanken att här kunna bereda sina föräldrar väl behöflig hvila. Tåligt väntade församlingen i Manson att få höra, att hennes älskade lärare återhämtat sina krafter, och att hon snart måtte få hälsa honom välkommen till sig. Men en högre kallelse ljöd, och välkomsthälsningen hölls för honom i "ljusets fröjdesalar".

Vid synodalmötet i Stanton, Iowa, prästvigdes

han söndagen den 11 juni 1905. Han lämnade ett särdeles godt intryck efter sig, då han inför ministerium redogjorde för sitt andliga lifs erfarenheter. Genom Guds stora nåd hade han bevarats i sin första kärlek och hade aldrig fallit ur sitt döpelseförbund. "Det var något så ädelt och uppriktigt hos honom", sades det af många, som hört denna hans framställning. Den 21 juni 1905 inträdde han i det heliga äktenskapet med fröken Jennie Eklund, som under en följd af år tjänat såsom orgelnist i församlingen i Mc Keesport, Pa., hvilken hon tillhörde. Med sorgbundna steg nödgades hon snart såsom fordom Naomi resa hem till sin fädernebygd.

Den sjukdom, som afskar pastor Nelsons lifstråd, märktes först våren 1905. I mars månad blef han grundligt undersökt af staden Rock Islands pålitligaste läkare. Inga spår syntes då af den elakartade sjukdomen (tuberkulos), som snart ändade hans lif. I maj månad erhöll Nelson läkareföreskrifter, och dessa föreskrifter sökte han troget följa. I juni månad rådgjorde han med en af de bästa läkarna vid Mc Keesport Hospital. På återresan från sitt bröllop (i juni) stannade han vid Augustana Hospital i Chicago för att ytterligare förvissa sig om sjukdomens art. Sedan han förvissat sig om att läkarna i Peoria icke kunde hjälpa honom, reste han den 20 juli åter till Augustana Hospital. Den 9 september återvände han till sitt föräldrahem, där han på det ömmaste vårdades af sin moder och sin unga maka. Förlossningens dag randades den 9 oktober, då han enligt sin önskan fick "skiljas hädan för att vara med Kristus, hvilket bättre är."

Begrafningen hölls i sv. ev. luth. Salems-kyrkan i Peoria, i hvilken han döpts och konfirmerats. Teol. dr N. Forsander höll en hjärtevarm och trösterik predikan med anledning af Ps. 118: 23: "Af Herren är detta skedt och är ett under för våra ögon." Församlingsskören sjöng flera stämningsfulla sångstycken. Likpredikan hölls af under-tecknad med anledning af Jer. 31: 3: "Jag har ju alltid och allestädes haft dig kär, därför har jag dragit dig till mig af blott barmhärtighet." Pastor E. K. Jonson höll en kort predikan på engelska, och teol. studerande Joel Olsenius och studerande J. V. Benson framburo hälsningar från de studerande vid Augustana College. Vid skymningen fördes pastor Nelsons stoft till Springdale Cemetery, Peoria, hvarest det vigdes till griftero.

De skönaste dragen i pastor Nelsons lif voro hans barnsliga fromhet och hans uppriktiga, flärd-fria väsen. Ehuru mycket begåfvad var han en ytterst ödmjuk och anspråkslös yngling. "Han är så lik sin moder", hette det ofta. Såsom student var han mer än vanligt briljant; och han led mycket därpå, att någon skulle tro, att han därför skulle tycka sig något vara. Samvetsgrann och grundlig var han i allt. Hans böcker och affärer bära spår af den största noggrannhet. Hans bref äro mönster af noggrannhet och ädelt sinne. I hans stora bibliotek finnes *icke en enda dålig bok*. Med afseende på den destruktiva ("högre"?) kritiken "ansåg han det ej vara rätt att förstöra dyrbar nådatid på sådant skräp." Hans ömhet mot och hans omtänksamhet för sina föräldrar och syskon samt hans uppriktiga förtro-

ende för sin lärare voro också sköna drag i hans karaktär. Få äro de studerande, hvilka fått kämpa med så stor fattigdom som han, och ändå kunde han under hela sin studietid hjälpa sina föräldrar i stället för att mottaga hjälp af dem. Ofta sände han hem penningar till hjälp till kläder och böcker för sina små syskon.

Såsom talare och lärare var Nelson särdeles väl omtyckt. Genom sitt vänsälla, trofasta och uppriktiga väsen vann han lätt folkets förtroende, och detta stärktes, ju mer de lärde känna honom. "Hafven I flera sådana unga män i Peoria, så sänden dem till vårt teologiska seminarium", sade en af hans lärare en gång till undertecknåd.

Då man besinnar pastor Nelsons rika begåfning, hans grundliga studier, hans innerliga fromhet, hans praktiska duglighet och den framgång, som han rönt i allt han tog sig för, torde man vara färdig att fråga, hvad Herren menade, då han kallade honom hädan innan hans lufs kall egentligen påbörjats, och då han så länge och troget förberedt sig för att tjäna Herren och hans församling. "Är Herren med oss, hvi vederfares oss då allt detta?", torde den sörjande makan, föräldrarna och syskonen fråga. Ja, underliga äro Herrans vägar. "Hvad jag gör, vet du icke nu, men en gång skall du få veta det." "Jag har ju alltid och allestädes haft dig kär, därför har jag dragit dig till mig af blott barmhärtighet." Redan i gamla testamentets tid hette det: "Och efter han förde ett *gudeligt lefverne*, tog Gud honom bort, och han vardt sedan icke sedd." (1 Moseb. 5: 24). Ingen, som hinner det himmelska målet, har lef-

vat förgäfves. Pastor Nelsons helgade lif och hans fulltoniga, evangeliska vittnesbörd skola följa honom efter. De vittna om kristendomens ständigt nya segrar, att Guds nåd icke varit fåfäng bland öss. "Och ingen skada vardt funnen på honom, ty han hade trott på sin Gud."

Frid öfver hans minne!

ALFRED APPELL.

Samuel Hoogner.

Trosstärkande och lärorikt är det att erinra sig dem, som hafva kämpat trons goda kamp, fattat det eviga lifvet och vunnit härlighetens ovanskliga krona. I deras erfarenheter finna vi ej sällan motsvarigheten af våra egna. När vi, suckande under vårt kors, som med åren synes blifva allt tyngre, anfäktas af tvifvel och misströstan, påminnas om samhörigheten med dem, som fått denna tidens vedermöda förbytt i evig härlighet, då manas vi att hålla ut i striden, då stärkas vi af tillropet: Håll ut, segern är viss; denna tidens lidanden äro att akta för intet mot den härlighet, som på oss kommer att uppenbaras. En sådan påminnelse och ett sådant tillrop ägnas oss i den lifsbild, som här meddelas.

Samuel Hoogner härstammade från Tornvik, Östergötland, Sverige, där han föddes den 18 maj 1827 och tillbragte sin barndoms- och ungdomstid. Vid sin moders knä fick han lära sig att läsa och bedja, och då han ägde god fattningsförmåga, sattes han ett par veckor under särskild lärare för att lära sig skrifva och räkna, en för den tiden synnerligt rar konst, som han väl öfvade och vårdade, och som blef honom till stor nytta och glädje un-

SAMUEL HOOGNER.

der hans skiftesrika lefnad. Hans håg för musik dämpades, när han på sin moders stränga tillsägelse måste försaka nöjet att spela fiol, hvilket hon ansåg för höjden af ogudaktighet. Ovillkorlig lydnad och träget arbete var dagordningen i föräldrahemmet.

Rvktet om Amerika nådde Hoogners hembygd, och på vintern 1849 hölls familjeråd, då det beslöts, att Samuel, som, ehuru yngst bland sönerna, var skrifkunnig, skulle bese sagolandet och inberätta om dess fördelar.

Den första maj samma år anträdde den tjugutvååriga ynglingen ensam resan på Göta kanal till Göteborg, där han tillsammans med ett sextiototal emigranter inskeppade sig på ett mindre segelfartyg och landsteg i Boston den 23 juni. Till Andover, resans mål, anlände han i skördetiden och fick genast lära sig att binda hvete. Detta arbete måste snart utbytas mot att vårda sjuka och begrafva döda. Kolera skördade tallösa offer bland nybyggarna, på en dag dogo åtta personer i samma hus. Det såg mörkt och dystert ut, men den modige ynglingen fällde ej modet. På hösten var han sysselsatt i Rock Island med att hugga ved, sommaren 1850 tillbringade han i Minnesota, och 1851 var han tillsammans med brodern John, som anländt föregående år från fäderneslandet, farmare i Wisconsin. Där angreps han på allvar af "guldfebern", och följande år finna vi honom jämte brodern på oxkärran på väg mot Kalifornien. Resan öfver västerns obanade slätter, berg och dalar, bebodda endast af vilda, ej sällan mordiska indianstammar, tog närmare fem månaders tid

och var besvärlig, men för den liflige ynglingen ytterst intressant och lärorik. Det var ett nöje att få lyssna till hans skildring af denna resa, dess faror, äfventyr, scenerier m. m. Lifvet i "guldlandet" behagade honom mindre, hvarför han efter ett par års guldsökande återvändande från San Francisco öfver Panamanäset till Cuba och därifrån till New Orleans och — Rock Island.

Nu slog den flyktige Samuel sig till ro. På en vacker höjd öster om Swedona valde han sin blifvande bostad, dit förde han från Rock Island, där bröllopet firades den 25 oktober 1855, sin brud, Elisabet Nelson, och på denna idylliska landtgård uppstod ett af de fridsälla hem, från hvilka sann gudsfruktan sprider sin angenäma doft inom hus och i samhälle.

Under sitt kringflackande lif hade Hoogner ej förlorat sin barnatro, men väl nedsjunkit i likgiltighet om andliga ting och sin själs frälsning. Under en inbrytande väckelsetid kommo de tvenne makarna till medveten tros- och lifsgemenskap med Herren. Detta skedde ej utan kamp och strid. Hoogner, som till en tid var starkt påverkad af metodismens känslosvall, fick genomgå en verklig luttringseld, innan han kunde med helt förtroende sluta sig till den lutherska församlingen, men sedan steget var taget, stod han som en pelare inom densamma. Hans kristliga allvar, redbara karaktär, personliga duglighet och tillika hans vän-sälla och deltagande umgänge gjorde honom älskad och aktad i vida kretsar och gaf honom inom kyrkan och i samhället hvarjehanda förtroendeuppdrag, hvilka han utförde med heder. I sitt dagliga lif var han alltid nogräknad med sig själf,

vänlig och tillmötesgående mot andra, alltid redbar och samvetsgrann. Suckande djupt och tungt öfver vidflådande synder och brister fröjdades han dock barnsligt och innerligt öfver Guds nåd i viss-heten om syndernas förlåtelse. Om honom kunde sägas: "Se, en rätt israelit, i hvilken intet svek är." Omkring de fromma makarna uppväxte nio välartade barn, hvilka utan undantag varit för-äldrarnas glädje. Af dessa har änkefru Emma Johnson fått ingå i den eviga hvilan. De öfriga, sönerna Samuel, Carl, Nathanael och Jonathan och döttrarna Ada, Helena, Maria och Ester, äro skingrade från hemmet, men på sina skilda orter verksamma inom Kristi kyrka. De äro den åldri ga, trogna moderns glädje och stöd.

Hoogners sista stunder voro fridfulla. Han ha-de under hälsans dagar beställt om sitt hus, under sjukdomen hvilade han på klippan Kristus, och när dödsbudet kom, kunde han säga: "Herre, nu låter du din tjänare fara i frid, efter ditt ord, ty mina ögon hafva sett din frälsning." Hans sista vilja, testamente, till de sina var en innerlig bön om deras frälsning, hvarefter han sade: "Jag har ej sträfvat efter att samla jordiska skatter för de mina, men jag är viss om att Gud hjälper dem."

Rock Island plägade Hoogner räkna som sitt första hem i Amerika, därifrån fick han bryta upp för att ingå till den sabbatsro, som väntar Guds folk, hvilket skedde den 10 mars 1905. Frid öfver den ädle banbrytarens och samfundsvännens min-ne!

S. P. A. L.

John Hasselblad.

Diakonen John Hasselblad föddes i Ertmarks socken, Dalsland, den 10 februari 1845. Sin barndoms- och ungdomstid tillbragte han i Sverige. År 1873 ankom han till Amerika och bosatte sig i Champion, Michigan. Under arbetet i därvarande grufvor fick han gång efter annan se, huru ovaraktigt en människas lif är, att "det är blott ett steg emellan mig och döden". Detta hade till följd, att han med allvar började sörja för sin själs frälsning.

I sammanhang härmed uppstod hos honom önskan att få tillhöra en luthersk församling. Någon sådan fanns dock ej vid denna tid på närmare håll än i Ishpeming, Mich. Med denna församling förenade han sig, och denna tillhörde han, till dess församlingen i Champion blef stiftad. Denna församling tillhörde han sedermera, och för hennes framgång arbetade han troget intill sin död.

Emedan han själf fått erfara, att själen icke har någon ro, förrän den hvilar i Gud, var han angelägen att med både ord och vandel visa alla, med hvilka han kom i beröring, till Jesus, som alena kan gifva ro åt arbetande och betungade själar. I söndagsskolverksamheten tog han mycket

JOHN HASSELBLAD.

aktiv del, och han sökte förmå de unga att blifva Jesus trogna.

På grund af sitt stilla kristliga lif tillvann han sig såväl sina arbetskamraters aktning som ock församlingens kärlek och förtroende. Det senare visades äfven däraf, att han alltid inom församlingen innehade någon, stundom flera förtroendeposter.

Såsom en Jesu lärjunge fick äfven han erfara, att korset trycker. Med tålmod och undergifvenhet bar han dock allt, "ty", sade han, "jag vet, att allt hvad Gud gör är godt och mig nyttigt."

Såsom en följd af många års arbete i grufvorna hade han ådragit sig lungsot. Att under denna hans sjukdom besöka honom, att se och höra med hvilken glädje och trosfrimodighet han gick döden tillmötes, var en verklig själsnjutning. Ju närmare slutet det led, desto mer tilltog hans glädje däröfver, att han snart skulle få vara när Kristus, få fullkomligt njuta af den salighet, han lofvat gifva dem, som honom älska. Den 15 mars 1905 afsomnade han stilla och fridfullt i tron på Fräl-saren i en ålder af 60 år, 1 månad och 5 dagar.

Den 15 april 1867 hade han blifvit i äktenskap förenad med Maria Person, hvilken jämte 9 barn, sex söner och tre döttrar, djupt känna förlusten af en trogen make och en öm fader.

Men han saknas icke blott i hemmet: äfven i församlingen förnimmer man, att hans plats är tom. Lefve hans minne i salig hågkomst ibland oss.

E. V. I.

Johan Aaron Nelson

föddes i Slättåkra församling, Hallands län, Sverige, den 21 december 1865. År 1868 emigrerade hans fader, Alexander Nelson, och hans moder, Greta, till Amerika och med dem sönerna Aaron och Johannes (numera pastor J. N. Alexis) samt döttrarna Anna och Emma. De bosatte sig såsom jordbrukare i Kossuth, Des Moines county, Iowa, nära den nuvarande staden Mediapolis. I detta svenska nybygge uppväxte Aaron, som genom sin flit, sitt vänliga umgänge och sin stilla vandel var allas älskling. Aaron var sexton år gammal då hans fader dog, och emedan han då var den ende af sönerna, som var hemma, måste han på farmen intaga faderns plats. Ehuru ej utrustad med starka kroppskrafter fyllde han dock denna plats omsorgsfullt och troget, till dess den intogs af hans styffader, Peter Danielson. Aaron flyttade därefter till staden Mediapolis och tjänade där en tid som bodbetjänt. På grund af vinnande umgängesätt, samvetsgrannhet och tillmötesgående vann han snart ett stort antal kunder för sina principaler. Han önskade dock att i en större stad få försöka sin lycka, och denna hans önskan uppfylldes, då han år 1890 vann anställning i ett af de största

AARON NELSON.

specieri-handelshusen i Burlington, Iowa. Här liksom på sin förra plats lyckades han genom sin ärlighet och vänlighet att vinna folkets och i synnerhet svenskarnas odelade förtroende och vänskap. Han var ock högt afhållen af sin principal.

Redan vid 18 års ålder blef han af församlingen i Kossuth invald till organist. I denna församling tjäntgjorde han ock såsom diakon, söndagsskolföreståndare och ordförande i ungdomsföreningen. Under några år var han dessutom äfven ledare för en svensk musikkår i Kossuth. Dessa sysslor innehade han oafbrutet till år 1890, då han lämnade Kossuth och flyttade till Burlington.

Församlingen i Burlington märkte snart, att den unge mannen ägde krafter och gåfvor, som borde komma till bruk i församlingen. Vid årsstämman den 1 januari 1892 invaldes han till diakon i Messias-församlingen. Han innehade detta ämbete i nära tio år. Han var vid sin död medlem af kyrkorådet. Organistsysslan i Burlington-församlingen innehade han i sex år. I söndagsskolan var han en flitig och trogen lärare. Åt församlingskören ägnade han en stor del af sin tid och ifrade för dess framgång. Intet kunde så hänföra honom som skön sång och musik, vare sig i kyrkan eller i hemmet. Hemmet och kyrkan voro hans älsklingsplatser, och han kände sitt ansvar till båda. Vår Frälsares förmaning: "Det ena skall man göra och det andra icke låta", följde han i detta hänseende mera troget än mången annan.

Nelson hade ej haft tillfälle att få inhämta någon vidtomfattande skolkunskap. Han måste nö-

ja sig med det, som den "publika" skolan bibringat honom. Men han ockrade med de pund han fått. Mera än hvad som i allmänhet är fallet, hade han ett öppet öga för det sköna i Guds skapelse, med hvilken han, så långt tiden medgaf, sökte göra sig förtrogen, dels genom personliga iakttagelser och dels genom inhämtande af de rön, som vetenskapen lagt i dagen.

Redan såsom yngling sökte han och fann Frälsaren. Hans omvändelse var dock af mera lugn och stilla natur. Detta gjorde, att han stundom gaf uttryck åt sin oro däröfver, att hans omvändelse och erfarenheter ej voro mera skarpt markerade och uppskakande än de syntes honom vara. Det oakadt hade hans lif en kristens sanna kännetecken och färg, nämligen andens fattigdom och hjärtats längtan och sträckande efter Kristus och sorg öfver synder, fel och brister. Han var alltid redo att utbedja sig förlåtelse af sådana, som han på något sätt förnärmat. Han älskade att tala om sådant, som tillhörde det eviga, och det i synnerhet med sådana, som voro af samma sinnelag som han. I samtal med dessa gaf han gärna uttryck åt sin förnöjelse däröfver, att det ännu fanns sådana, för hvilka dessa saker voro älsklingsämnen. Ofta klagade han öfver att hans andliga blick var skum; men de, som umgingos med honom, funno snart, att detta ej var förhållandet. De funno, att denna hans känsla var förorsakad af hans åstundan att få så många som möjligt af evighetens gåtor lösta. Han ville tillväxa i Kristi kunskap och hemlighet och var ej nöjd med att förblifva i de första grunderna af den kristna läran.

Johan Aaron Nelsons tidiga frånfälle timade å St Francis hospital i Burlington, Iowa, söndagen den 14 maj 1905, kl. 11 f. m., under det att församlingen var samlad till gudstjänst. Den sjukdom, i hvilken han afled, var tyfoid-feber. Hans älskade maka var tillstädes vid hans dödsläger, och han afsomnade i hennes famn. Två af hans barn lågo vid tillfället i ett närgränsande rum å hospitalet i samma sjukdom som fadern, och de voro för svaga att kunna närvara vid sin faders dödsläger. En djup yttring af sorg och saknad gaf sig tillkänna bland hans många vänner, då underrättelsen spreds, att Aaron Nelson icke längre var bland de lefvandes antal på jorden.

Med den efterlämnade maken, Ellen Davis, sammanvigdes han den 18 september 1889. Deras äktenskap var välsignadt med fem barn, sönerna Melvin, Arthur och Richard samt döttrarna Esther och Emma. Den sistnämnde af sönerna hemförlofvades två år före fadern. Nelsons familjelif var i högsta grad lyckligt. Ingenting var honom kärare än att få tillbringa sina fristunder i skötet af sin familj. Detta hindrade honom dock ej från att gifva en stor del af sin tid åt arbetet i Guds församling.

Vi kunna ej förstå Guds vägar, och ofta undra vi, hvarför han så tidigt tager bort ur världen sådana, som vi tycka bäst behöfdes för Guds rikes uppbyggande. Men i evighetens ljus skall nog äfven denna gåta lösas. Och måne ej det, som för det timliga är en förlust, är en vinning för evighetens värld?

Farväl, du käre vän och broder! Ditt ängsliga hjärta har nu funnit den ro, du sökt. J. A. L.

Fru Thea Tengwald.

Det namn, som utgör öfverskriften till denna minnesruna, var känt och aktadt inom hela vårt samfund. Fru Tengwald gjorde sig på en gång bemärkt och älskad genom sin starka personlighet, sin ovanliga begåfning och sitt vänsälla väsen, och hennes stora vänkrets på denna samt andra sidan det stora österhafvet skall säkerligen uppskatta en teckning af hennes lifsbild, äfven om den återgifver endast den väna bildens konturer. Med hänsyn till lifsgärning och sympatier var hon så helt afgjordt en samfundskvinna i detta ords vackraste betydelse, att teckningen bör, af rättvisa mot henne, i första hand delgifvas vårt samfunds medlemmar, på samma gång hennes person och lifsverk böra mana och inspirera oss, hvilka ännu lefva och verka inom vår kära synod.

Fru Thea Tengwald föddes den 27 januari 1857 i Bergsjö, Helsingland. Föräldrarna, som ännu lefva, äro pensionerade skolläraren och sockenskrifvaren Erik Högström och hans maka Sara Högström, född Hazelius. Å modernet härstammade hon således från prästsläkten Hazelius, som under flera generationer gjorde en ädel insats i det andliga odlingsarbetet i Norrland.

Hemmet erbjöd gynnsamma förutsättningar för utvecklingen af hennes rika naturanlag. Fadern och modern — båda i besittning af stark intelligens och med litterära intressen — ledde hennes tidigare fostran och gäfvö riktning åt hennes inre och yttre lif. Utom de vanliga skolstudierna uppmuntrades hon att läsa skönlitteratur, historiska arbeten o. s. v. Hennes horisont blef redan i barnaåren vid, och hennes omdöme fick en klarhet och mognad, som tilldrog sig uppmärksamhet. Vid föräldrahärden på en gång väcktes och närdes den okufliga läslust, som följde henne hela lifvet och gjorde, att hon läste nästan alla pressalster, som kommo i hennes väg, samt blef den kanske bäst belästa af våra svensk-amerikanska kvinnor.

Norrlandsnaturen satte sin prägel på henne. Dess storslagna skönhet, som omgaf henne under hennes barndom, fyllde hennes estetiskt anlagda sinne med beundran samt gjorde henne än mottagligare för det sköna och sublima. Också älskade hon sitt Norrland. För några år sedan skref hon därom i *Ungdomsvännen* i en ypperlig uppsats, "Norrland" bl. a.: "Man säger, att en norrlänning aldrig helt kan förflyttas till främmande jord, ty han längtar till sitt hem; och det är nog så. En tanke blott på den vy, som ter sig från hans barndoms tjäll, är nog att elda denna inre trånad — — —."

Tidigt anställdes hon som guvernant hos patron Unger i Bergsjö och vikarierade i sin faders folkskola, medan hon själf var knappt mer än ett barn. Hon genomgick sedermera folkskollärareseminariet i Delsbo och tjänstgjorde efter slutad kurs som

folkskollärarynna i Bergsjö, där hon som allestädes var allmänt älskad på grund af sitt flärdfria och vinnande sätt. Hon tjänstgjorde sedermera ånyo som guvernant hos herrskapet Unger, då på deras gods Henriksholm i Dalsland, och tog där-efter anställning som amanuens vid Nordiska mu-séet i Stockholm under ledning af sin släkting, dr Arthur Hazelius, Nordiska muséets och Skansens upphofsman. Under vistelsen i Stockholm hade hon sitt hem hos ordensbiskop Grafström, hvilken jämte biskopinnan värnande och ledande inver-kade på den unga amanuensen. Hon kvarstanna-de i Stockholm till på hösten 1879, då hon afreste till Amerika i sällskap med sin äldre broder, hvil-ken varit hemma på ett besök efter en tids vis-telse i detta land.

Kort efter sin ankomst till Amerika förenade hon sig med Immanuels-församlingen i Chicago. I denna församling tjänade hon de följande sex åren med utmärkt nit och stor framgång som skol-lärarynna för de yngre barnen, hvilkas afdelning under hennes tjänstetid räknade från 120 till 140 barn. Hennes minne välsignas ännu af föräldrar och barn i Immanuels-församlingen.

Den 7 januari 1884 förenades hon i äktenskap med dåvarande förste läraren och föreståndaren för Immanuels-skolan, numera pastor V. Tengwald. Detta äktenskap skänkte henne det rikaste mått af jordisk lycka. Hennes make var hennes lifs glädje; de tycktes ounbärliga för hvarandra, och öfver deras hem lyste, i trots af hårda pröfningar, hvarom utomstående ej alltid hade någon aning, ett sällspordt fridens och lyckans solljus. Under

sin makes pastoral verksamhet i Buffalo och Jamestown, N. Y., Grand Rapids, Mich., och senast i Elims-församlingen i Chicago, var hon städse hans fasta stöd, rådgifvare och hjälp. En prästman, som väl kände hennes ställning i hem och församling, kännetecknade henne som "den ideella kvinnan och prästfrun." Öfverallt tillvann hon sig vänner; öfverallt gjorde sig hennes sympatiska och magnetiska personlighet känd samt lämnade outplånliga intryck. Med en omfattande och djup människokänedom, skärpt genom vidsträckt erfarenhet och umgänge med människor af alla åldrar och klasser, kunde hon sätta sig in i allas ställning, och med klarsynthet och taktfullhet förstod hon att råda och leda, hvarhelst ledning och råd behöfdes. Hon deltog i alla gudstjänster och de flesta andra möten, ingrep i församlingens olika verksamhetssferer, sökte nå alla främlingar, som besökte Herrens hus, samt ådagalade på ett sätt, som ingen besökande i hennes hem glömmar, den gästfrihet, som åligger en pastorsfamilj.

Ej blott i den egna församlingen, utan jämväl i andra församlingar och vid möten af olika slag deltog hon ofta med deklamationer och tal. "Mig törstar" af Pontus Wikner, var hennes älsklingspoem. Med afseende på det, som lästes och talades offentligt, var hon ytterst kritisk; hon kunde ej tåla något okristligt, vulgärt eller anstötligt. Bland den mängd poesi, som hon lärt, urgallrade hon ord och satser, som hon ej kunde gilla, och insatte andra i stället, när hon deklamerade dem offentligt. Bland de tal, hon höll, märka vi föredrag öfver naturhistoriska, litteraturhistoriska, kyr-

kohistoriska och allmänna ämnen, men mest öfver etiska, sociella och religiösa. Bland de senare finna vi i hopen af efterlämnade manuskript ett tal öfver "Helgad glädje", ett annat öfver "Kvinnans inflytande på hemmet", hållet vid Immanuels-församlingens i Chicago femtioårsjubileum, åtskilliga tal öfver "Den svensk-amerikanska kvinnan i hemmet", ett synnerligt väl utarbetadt tal öfver "Den lutherska kvinnans missionsuppgift", hållet vid Kvinnomissionsföreningens af Augustana-synoden sammanträde i Moline 1893, o. s. v. I särskildt kärt minne behålla vi hennes "svanesång", det präktiga afskedstal, hon å samma förenings vägnar höll till pastorskan Betty Ostrom vid den afskedsfest, som afhölls i Immanuelskyrkan före pastor och fru Ostroms afresa till Porto Rico. Vid slutet af detta tal sade hon bl. a.: "I lännen staden med det sköna namnet 'Aurora', morgonrodnad. Psalmisten begagnar denne sköna bild i en af sina psalmer, och hvarför kunna ej vi begagna den tröstefulla förvissning, han därvid anför, som ett hälsningsord till eder, när I lämnen Amerikas kust: 'Toge jag morgonrodnadens vingar och gjorde mig en boning ytterst i hafvet, skulle också där din hand leda mig och din högra hand hålla mig', Ps. 139: 9—10. Med dessa ord vilja vi tillönska eder lyckosam färd och till eder uttala vårt tack. I gån ej i egen styrka, utan i Herrens, Herrens kraft och med hans fullmakt, som säger: 'Mig är gifven all makt i himmelen och på jorden!' Genom hans välsignelse skall edert verk krönas med framgång.

'Ja, öknen skall blomstra som fagrade lilja, källor framspringa i torraste mark.'

Böckernas bok nämner i fråga om vårlig förhoppning blomstrens framträdande. Och som ett uttryck af förhoppningar om en blomstringens tid på det nya fältet och såsom en tacksam hågkomst från vår förening är det mitt uppdrag att från densamma öfverlämna till fru Ostrom några blommor från marken.”

Hvem anade, när denna hälsning uttalades, att fru Tengwald blott några dagar därefter skulle höljas med blommor såsom en sista afskedsgärd från sörjande skaror!

I synodens kvinnomissionsförenings verksamhet deltog hon med varmt intresse. Under en följd af år var hon föreningens korresponderande sekreterare; år 1893 redigerade hon dess första årsskrift, tjänade en tid som en af föreningens vice ordförande och senare som medlem af och ordförande för dess verkställande kommitté.

Skolverksamheten låg henne varmt om hjärtat. Många äro de, som genom hennes inflytande inträdt på studiebanan, och flera har hon påverkat att ägna sig åt det prästerliga kallet. Hvad hon uträttat som ledare af barn och ungdom, kan ingen fullt uppskatta — det mätes ej med mänskligt mått.

På grund af sitt förvånande minne hade hon en detaljerad kännedom om en mängd personer och fakta, och särskildt må nämnas hennes encyklopedilika vetande i fråga om vår synod, dess angelägenheter, inrättningar och prästerskap. I detta afseende var hon enastående.

Säkert var det med tanken delvis på hennes samfundskärlek, som dr L. G. Abrahamson yttra-

de i sitt liktal öfver den hädangångna: "Hon hörde som få kvinnor till hela vårt kristna folk med sin verksamhet, med sitt intresse och sitt varma hjärta samt med de stora själsgåfvor, med hvilka Herren begåfvat henne, och som hon offrade i sin Herres och Frälsares tjänst." De, som kände henne, skola instämma i dessa ord och jämväl i dem som närmast följde: "Det är sådana kvinnor, som äro goda, som äro fromma, som sköta sin kallelse i hemmet och där Gud satt dem, det är sådana kvinnor, som saknas, då de tagas bort ifrån oss. Det finnes människor, som äro så litet saknade, att mänskligheten drager en lättnadens suck, när de dö, men så är det icke vid tillfällen sådana som detta. En kvinna sådan som den hänsomnade systern lämnar ett stort tomrum efter sig."

Med afseende på hennes andliga ställning lämnar hennes make följande underrättelser: "Efter många inre strider både i tidigare år och sedermera kom hon gradvis till medveten tro. Hon var en flitigt bedjande kvinna, och hennes böner voro, närhelst jag hörde henne utgjuta sitt hjärta inför Gud i hemmet, eller när hon då och då deltog i församlingens bönemöten, innerliga, sköna och gripande. Guds ord blef henne alltmer kärt. Ofta fann man henne försänkt i bibelläsning redan vid gryende dag, och i ensamma stunder var bibeln hennes vanliga sällskap. Johannes evangelium, särskildt kap. 14—18, tycktes vara henne kärast, något, som äfven märktes af hennes nötta bibel. Ofta talade hon om sina andliga förhållanden, angelägen att ej blifva bedragen i sitt salighetshopp."

Fredagen den 14 april läste makarna vid den ge-

Fru THEA TENGWALD.

* mensamma morgonandakten betraktelsen för dagen i dr C. Swenssons bok "I morgonstund". Texten var Ps. 68: 21: "Gud är oss en Gud, som frälsar, och hos Herren, Herren finnes räddning från döden." I betraktelsen hette det bl. a.: "Hvilket kärleksbud en sjukbädd kan vara för en människa! Huru många hafva icke på det sättet kommit till rätta och blifvit vunna för Herren och för hans rike. Du blef sjuk, o, huru annorlunda hela världen med ens såg ut, huru litet och obetydligt det, som du förr ansett högt och viktigt. — — — Har du lämnat kropp och själ åt honom, din läkare? Är du hans frälsta egendom? Tillhör du i sanning Räddaren?" Betraktelsen afslöts med psalmversen:

"Jesus, du mitt lif, min hälsa,
 Jesus, du för mig är död.
 Du dig utgaf mig att frälsa
 i den djupsta själanöd.
 Intet kan mig nu fördärfva:
 lif och sällhet skall jag ärfva,
 pris och ära vare dig,
 Herre Jesus, innerlig!"

Den hänsofna var då ännu frisk, och makarna samtalade om innehållet af det lästa samt tyckte, att det var synnerligt skönt. Efter middagsmåltiden — hon hade förut klagat öfver hufvudvärk och trötthet — lade hon sig ned på en soffa, och strax därefter inträdde frossbrytningar. Hennes make hjälpte henne till sofrummet, och i tanke, att hon ådragit sig en häftig förkylning, sökte han med tillfälliga medel gifva någon lindring.

Men snart blef det tydligt, att det var en sjukdom af allvarligare art. Hon förstod själf af de inträdande symptomerna, häftiga smärtor i ryggraden och hufvudet, att hon angripits af meningitis cerebro-spinalis, och, sammanknäppande händerna, bad hon: "Fader, hjälp mig genom denna stund, gif mig kraft att härda ut i Jesu namn — i *hans* namn, i *hans* namn, i *hans* namn." De sista orden upprepade hon, tills medvetandet betogs henne. Tillkallade läkare kunde intet uträtta. Enligt deras föreskrift fördes hon påföljande dag till närmaste lasarett, Washington Park Hospital. På lördagen hade hon sin sans några timmar, men förlorade den ånyo och återfick den aldrig. Specialister inkallades, men förgäfves. Make och anhöriga vakade och bådo vid hennes läger, men deras önskan och bön att få behålla henne var ej i enlighet med Herrens tanke. Måndagen den 17 april, kl. 11:45 f. m., drog hon sitt sista andedrag efter att hafva kämpat mot döden ett dygn längre, än läkarna vågat hoppas.

* * *

Påskaftonen, den 22 april, samlades sörjande folkmassor till Elimstemplet. Under förmiddagen fördes en mängd blomstergärder från när och fjärran till prästgården, där den hänsofna hvilade så lugnt och med en förklaringens prägel på sitt anlete. Likbegängelsen började i sorgehuset med bibelläsning af pastor G. K. Stark och bön af pastor A. A. Jacobson, hvarefter stoftet fördes till den sorgklädda kyrkan. Det långa sorgetåget leddes af prestatfverna, pastorerna H. O. Lindeblad och G. Lundahl, hvarefter följde andra närvarande

pastorer — ej mindre än 25 präster bevistade begrafningen — blommorna, den blomsterhöljda bårren, de närmaste sörjande och öfriga deltagande vänner. Sorgegudstjänsten utfördes enligt följande program, ledt af pastor A. F. Bergström: sorgmarsch af organist P. Karström; sång (sv. ps. 480) af församlingen; bibelläsning och bön af dr A. P. Fors; sång (sv. ps. 477) af församlingen; likpredikan öfver Uppb. 14: 13 af dr L. G. Abrahamson; sång af kören; griftetal öfver Ps. 23: 4 jämte personalia af dr C. A. Evald; sång af kören; likpredikan på engelska öfver orden "Thy Will be done" af pastor M. Noyd; minnesord af dr M. C. Ranseen samt pastorerna H. O. Lindeblad och G. Lundahl, uppläsning af sorgeresolutioner (från Elims-församlingens kyrkostyrelse, första fruntimmersförening, söndagsskola och ungdom; från Trefaldighets-församlingen i Buffalo, N. Y., första församlingen i Jamestown, N. Y., och församlingen i Grand Rapids, Michigan; från Woman's Home and Foreign Missionary Society of Augustana Synod; från Södra Chicagodistriktet och från sv. luth. prästsällskapet i Chicago), omnämmandet af kondolenstelegram och ingångna kondolensbref af pastor S. J. Sebelius; hälsning från sv. luth. församlingen i Grand Rapids, Mich., af pastor J. A. Eckström; sång (sv. ps. 482; 3—6) af församlingen; begravningsmässan, utförd af pastorerna A. F. Bergström och S. J. Sebelius, samt sång (sv. ps. 487: 7) af församlingen.

Det var en på samma gång gripande och stilla himmelsk fläkt, som underbart genomsusade denna

sorgegudstjänst och kom med hugsvalelse till sörjande, beklämda hjärtan. Sedan den väldiga vänskaran kastat en sista blick på de kära, bleknade dragen, ordnades åter sorgetåget under orgelns toner och skred mot det hvilorum, som beredts den hänsofna på den vackra och fridfulla grafplatsen Mount Hope. Där nedsänktes sakta det dyrbara stoftet i den grönklädda grafven, under det Elimskören i dämpade toner sjöng: "Närmare, Gud, till dig!" Jordfästningen förrättades af dr C. A. Evald. Uppståndelsens ord lästes af pastor J. H. Nelson, hvarpå fridsord uttalades på svenska af pastor J. W. Swanbeck och på engelska af pastor S. G. Hägglund. Pastor T. S. Johnston avslöt akten med "Fader vår" och välsignelsen. Slutligen, medan aftonsolen dalades, sjöng Elims manskör, som en sista hälsning, en den stilla hvilans sång: "Sof i ro!"

Ja, sofve vår oförgätliga väninna i ro till uppståndelsens morgon! Frid öfver hennes ljusa minne!

CARL A. EVALD.

Hemma.

Hemma få vi undan stormen
styra in i fridfull hamn.
Hemma får det trötta barnet
hvila ut i faderns famn.
Hemma skall den sista tåren
torkas af; och salig ro
få de evigt frälsta njuta,
som i Salems hyddor bo.

Synden, synden ständigt plågar
här på allehanda vis;
ingen synd skall mera plåga
hemma i Guds paradis.
Strider, strider jämt och ständigt
jaga oss på ökenstig;
men inom de portar klara
ingen strid skall tränga sig.

“Hemma, hemma få vi hvila” —
våra fäder sjöngo så.
Bärgade från alla sorger
hemma de nu hvila få.
“Hemma, hemma få vi hvila”
så vi sjunga om igen,
sjunga, tills vi stå där frälsta
i den ljusa himmelen!

GUSTAF E—N.

IV.

KYRKO-ALBUM.

1. Präster,

till det heliga ämbetet vigde vid Augustana-synodens möte
i Stanton, Iowa, 1905.

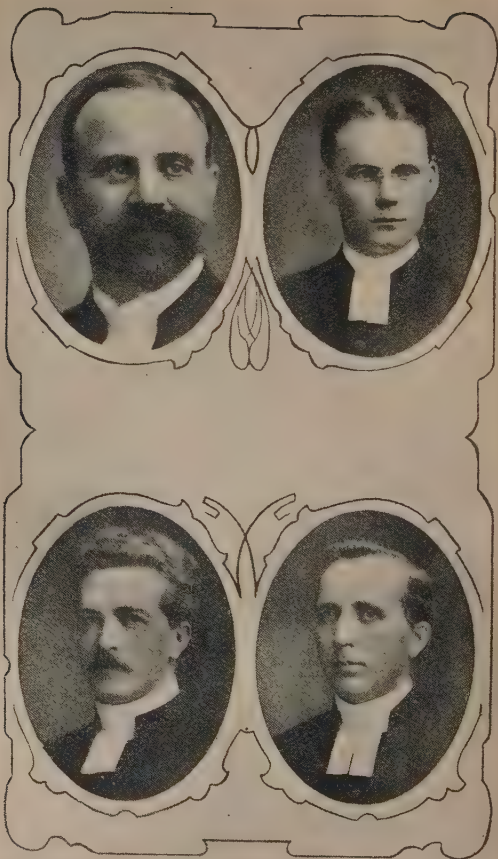

J. N. ALMQUIST.

A. C. ANDERSON.

A. P. G. ANDERSON.

D. N. ANDERSON.

G. A. ANDREEN.
P. G. BOSTROM.

J. I. BERGSTRAND.
C. T. CARLSON.

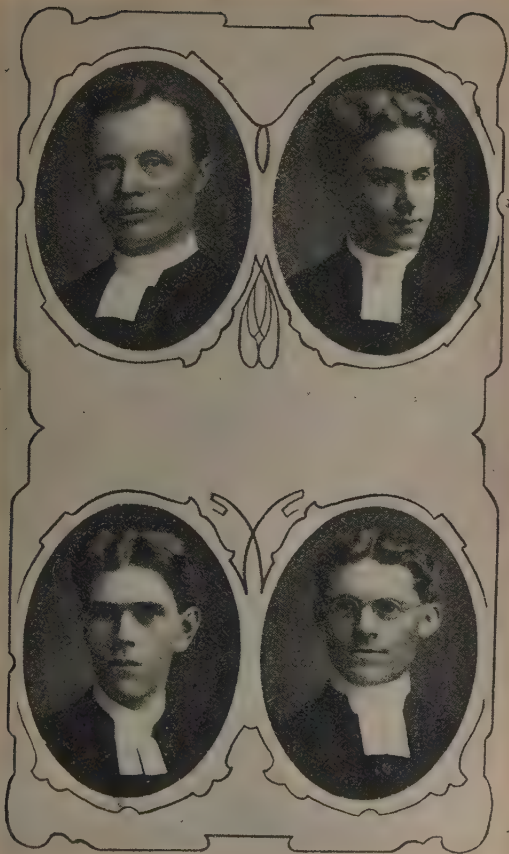
O. O. ECKARDT.
B. J. HULTEEN.

F. O. W. GUSTAFSON.
V. H. HEGSTROM.

E. K. JONSON.
CARL KRAFT.

J. O. KINDSTROM.
O. L. LARSON.

C. E. LINDQUIST.

C. E. LUNDGREN.

C. G. NELSON († 1905).

C. O. NORDELL.

D. J. NORDLING.
C. H. SANDEEN.

CHARLES PEHRSON.
C. J. SEGERHAMMAR.

C. R. SWANSON.
ERIK FLOREEN.

J. J. YOUNGREN.
E. J. SANDERS.

ALBERT OKERSTROM.

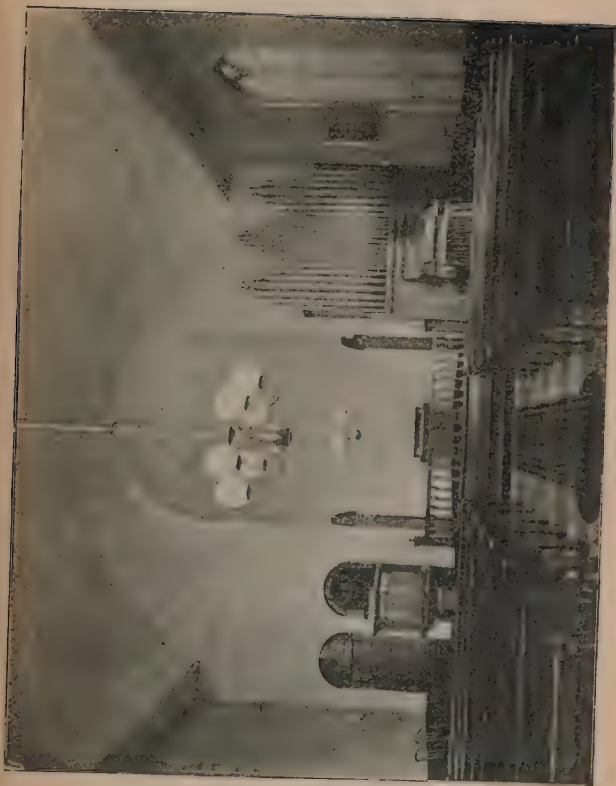
C. A. WENDELL.

J. A. BERG.

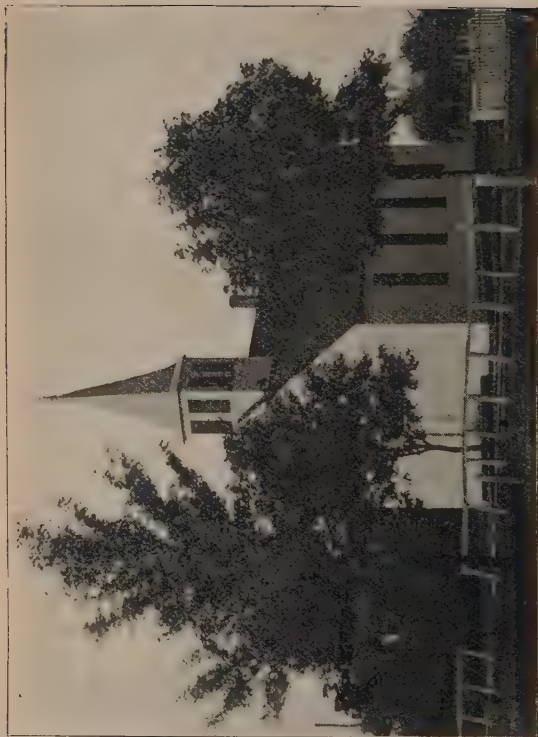
2. Kyrkor och prästhus.

Illinois-konferensen nr 1—5.

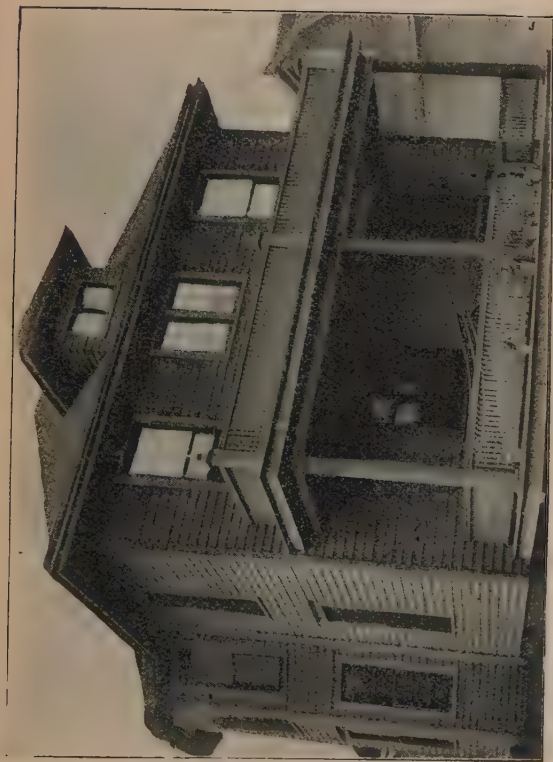

1. Interiör af försn:s i Lockport, Ill., kyrka.

2. Sv. ev. luth. försns i Sibley, Ill., kyrka.

3. Sv. ev. luth. förs:ns i Danville, Ill., prästhus.

4. Sv. ev. luth. försäms i Irving Park, Chicago, kyrka.

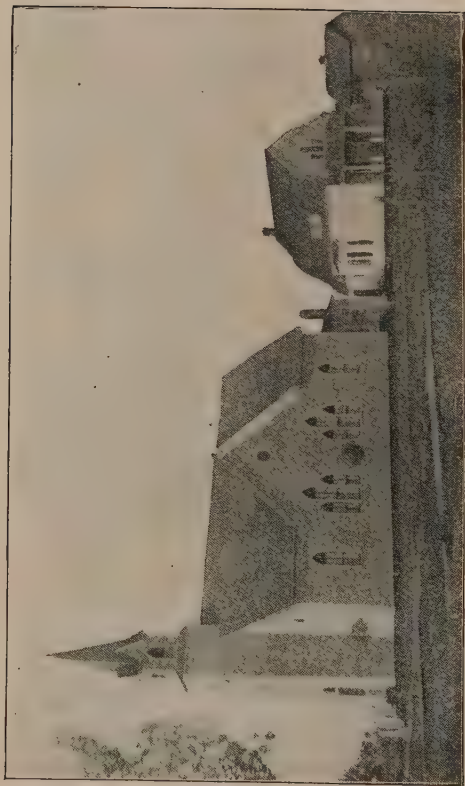

5. Sv. ev. luth. försins i Evanston, Ill., kyrka och prästhus.

6. Sv. ev. luth. förs:ns i Winthrop, Minn., kyrka.

*8. Sv. ev. luth. försns i Billings Park, Superior, Wis., kyrka och prästhus.

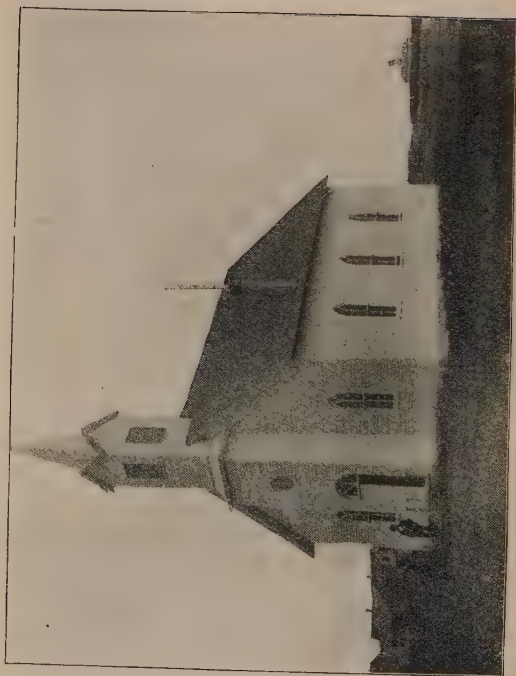
9. Sv. ev. luth. Zions-förs:ns i Superior, Wis., kyrka.

10. Sv. ev. luth. Bethlehems församling i Poplar, Douglas co., Wis.,
kyrka.

11. Sv. ev. luth. Elbow Lake- och Fridhems-församlingarnas prästhus i Elbow Lake, Minn.

12. Sv. ev. luth. förs:ns i Carthage, S. Dak., kyrka.

13. Ev. Luth. Church of Holy Communion, Huron, S. Dak.

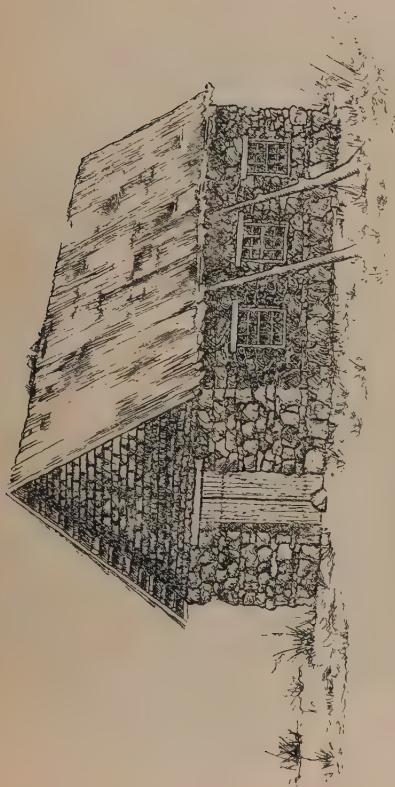
14. Grace Luth. Church, Seven Corners, Minneapols, Minn.

15. N. ev. luth. Lilian-Gripin (New London, Minn.) kyrka.

Kansas-konferensen, 16—17.

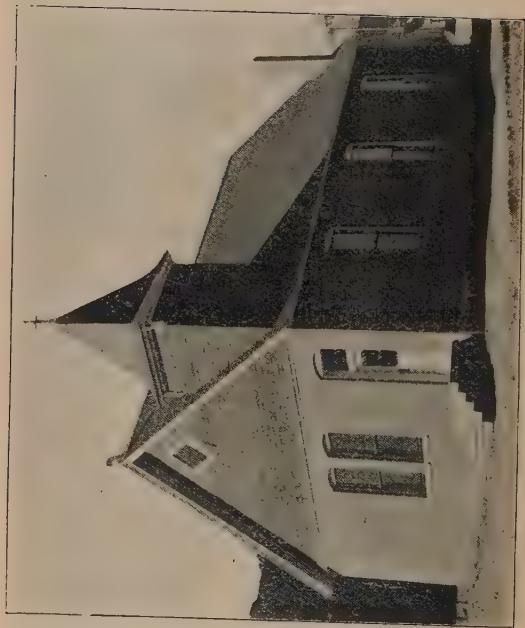
16. Bethania-försöms i Lindsborg, Kans., första kyrka.

16. Sv. ev. luth. Bethania-förs:ns i Lindsay, Kansas, nuvarande kyrka.

16. Interiör af Bethania-försäms i Lindsborg, Kansas, kyrka.

17. Sv. ev. luth. Nebo-försäms i Victor, Colo., kyrka.

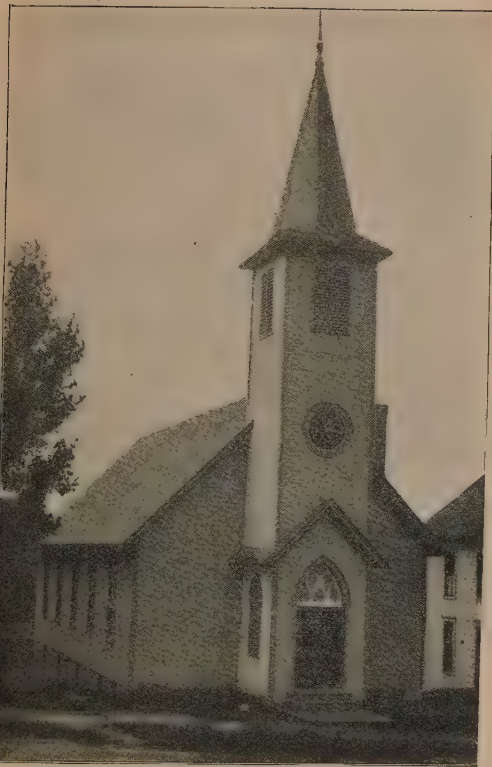
New York-konferensen, 18—22.

18. Sv. ev. luth. Augustana-förs:ns i Allport, Clearfield co., Pa.,
kyrka.

18. Interiör af församling i Allport, Pa., kyrka.

19. Sv. ev. luth. Bethel-förs:ns i Houtzdale, Pa., kyrka.

19. Bethel-församlingens i Houtzdale, Pa., prästgård.

20. Sv. ev. luth. Emanuel-förs:ns i West Clymer, Clearfield co., Pa., kyrka.

Nebraska-konferensen, 23—24.

23. Sv. ev. luth. förs:ns i Lincoln, Nebr., kyrka och prästhus.

23. Interiör af sv. ev. luth. försäms i Lincoln, Nebr., kyrka.

24. Interiör af Edensborg-förs:ns i Malmö, Nebr., kyrka.

25. Sjöcy, luth. Gethsemane-församling i So. Omaha, Nebr., kyrka.

ILLINOIS-KONFERENSEN, 1—5.

1. *Sv. ev. luth. Sions-församlingen, Lockport, Ill.*, stiftades år 1875. Den förra kyrkan antändes af blixten och nedbrann jämte prästhuset den 10 aug. 1904. Både kyrka och prästhus byggdes genast efter branden, och kyrkan invigdes den 25 juli 1905. Kyrkan, af "frame", är 36 fot bred och 72 fot lång. Undervåningen, som är af sten, är 12 fot hög. Kyrkan, undervåningen inberäknad, är 30 fot hög, och tornets höjd är 80 fot. I tornet hänger en god ringklocka, som väger 1,300 lb. John A. Benton är församlingens nuvarande pastor.

J. A. B.

2. *Svenska ev. luth. församlingen i Sibley, Ill.*, stiftades den 6 jan. 1879 med 30 kommunikanter. Hon inkorporerades enligt statens lagar år 1881. Kyrkan byggdes år 1891. Hennes längd är 44 och hennes bredd är 26 fot. Sidoväggarnas höjd är 14 och tornets 50 fot. Kyrkan, byggd af trä, är värderad till \$2,000. Hon invigdes af konferensens ordförande, pastor L. G. Abrahamson, år 1892. Församlingen är pastorat med församlingen i Gibson City, Ill. Pastor J. E. Nyström betjänade församlingen i 9 år och pastor A. F. Seastrand i 4 år. Kommunikantantalet var 78 den 1 januari 1905. Församlingen firade sin 25 års-fest i maj 1904.

SWEN ANDERSON.

3. *Sv. ev. luth. församlingen i Danville, Ill.*,
nya prästhus uppfördes på hösten 1904.

4. *Sv. ev. luth. Irving Park-församlingen i Chicago, Ill.*,

stiftades den 30 dec. 1903 med ett 30-tal kommunikanter. Pastor S. Pearson, församlingens stiftare, betjänade henne till i september 1904. Kyrkan byggdes i början af år 1905 för en kostnad af omkring \$2,000. Hon invigdes den 18 juni samma år af Illinois-konferensens ordförande, pastor F. A. Linder. Kyrkan rymmer ungefär 250 personer. Församlingen räknar för närvarande 288 medlemmår, af hvilka 161 äro kommunikanter. Sedan i oktober 1904 har församlingen betjänats af dr K. A. Danell. Pastor T. S. Johnston är församlingens vice pastor. K. A. D.

5. *Kyrkan och prästhuset i Evanston, Ill.*

I KORSBANERET för 1899 finnes en bild af och beskrifning på kyrkan, hvilken uppfördes 1898. 1895 insattes piporgel, som kostar \$2,000. Prästhuset byggdes 1900 för en kostnad af något öfver \$2,500. Huset är omedelbart bakom kyrkan. Det innehåller 7 rum, utom badrum, mottagningsrum och 4 klädeskontor samt skafferi m. m. Huset är försedt med vämeapparat och upplyses medelst gas. Skulden på hela egendomen, som för närvarande värderas till \$22,000, är endast \$2,000. G. K. Stark är församlingens nuvarande pastor.

G. K. S.

MINNESOTA-KONFERENSEN, 6—15.

6. *Sv. ev. luth. församlingen i Winthrop, Minn.*, stiftades 1884. Församlingens nya kyrka uppfördes 1904. Hörnstenen lades den 17 juni, och kyrkan invigdes af Minnesota-konferensens ordförande, teol. dr J. Fremling, den 30 nov. Kyrkan är byggd af tegel med undervåning af granit. Hon är 80 fot lång och 48 fot bred. Stilen är genomgående rent gotisk med brutet hvalf och med utbyggen, som gifva formen af en korskyrka. I samband med den nya kyrkans invigning (den 30 nov. 1904), firade församlingen en fest till minne af sin 20-åriga tillvaro. Församlingens egendom är värderad till \$20,000. Pastor L. P. Bergstrom, församlingens herde, har betjänat denna församling omkring 18 års tid.

(Ur *Augustana* för den 29 dec. 1904 och ur *Synod-referatet* för 1905.

7. *Sv. ev. luth. Kristine Lake-församlingen i Douglas co., Minn.*

Församlingen stiftades 1871 af pastor J. Magny. Hon var utan egen lärare till 1874, då pastor S. J. Kronberg på Minnesota-konferensens kallelse öfvertog församlingsvården i de båda församlingarna Eagle och Kristine Lake. Enligt konferensens kallelse var han ock på samma gång missionspastor, och hans missionsfält var hela nordvästern. På detta fält har nu bildats fem pastorat. Pastor Kronberg afsade sig Kristine Lake-pastoratet år 1904. Efter att hafva varit vakant ett år erhöll pastoratet 1905 till lärare pastor Erik Flo-

reen. Kristine Lake-församlingens kyrka uppfördes år 1880. Hon är församlingens första kyrka. Torn och sakristia hafva tillbyggets efter 1880.

S. J. K.

8. *Sv. ev. luth. Bethlehems-församlingen i Billings Park, Superior, Wis.*

stiftades år 1896 af pastor A. P. Montén. Pastor G. O. Schoberg blef strax därefter kallad till ordinarie pastor. Gustjänsterna höllos till en början i en hyrd lokal. Söndagen den 15 maj 1898 kunde församlingen flytta in under eget tak, då hon för första gången för allmän gudstjänst upplät sin nybyggda kyrka, hvilken, uppförd af trä efter ritning af pastor Schoberg och under hans öfverinseende, är 40 fot lång och 30 fot bred. Förra sommaren förlängdes kyrkan med en tillbyggnad 14 fot lång samt med en sakristia 24 fot lång och 11 fot bred. Kyrkans nuvarande längd är sålunda, sakristian undantagen, 54 fot. Söndagen den 25 sept. blef kyrkan efter de vidtagna förändringarna, för hvilka omkostnaderna belöpte sig till närmare \$800, åter högtidligen invigd af konferensens ordförande, teol. dr J. Fremling. För närvarande betjänas församlingen af pastor J. B. A. Idström.

J. B. A. I.

9. *Sv. ev. luth. Zions-församlingen i East End, Superior, Wis.,*

stiftades af pastor A. P. Montén den 9 mars 1894. Han höll ock tal vid församlingens minnesfest den 9 mars 1904. Redan på sin stiftelsedag ägde denna församling en skuldfri kyrkoegendom, hvilken

nu är värd omkring \$3,000. År 1891 byggdes kyrkan under pastor Monténs öfverinseende. 1904 målades kyrkan för en kostnad af omkring \$100. Följande pastorer hafva betjänat församlingen: A. P. Montén, J. A. Krantz (vice pastor), J. E. Linnér, P. A. Carlson, J. V. Söderman (vice pastor). Församlingens nuvarande lärare är pastor J. B. A. Idstrom. J. B. A. I.

10. *Sv. ev. luth. Bethlehems-församlingen i Poplar, Douglas co., Wis.,*

stiftades år 1905 af pastor A. P. Montén. Efter hans afflyttning från Superior betjänades församlingen först af pastor J. A. Krantz från Duluth, Minn., och därefter för omkring två år af pastor P. A. Carlson såsom ordinarie pastor. Efter hans afflyttning till Sverige betjänades hon af pastor J. V. Söderman från Superior ända till i september 1903. Församlingens nuvarande pastor är J. B. A. Idström.

Kyrkan, byggd två år innan församlingen stiftades, ligger på en vacker höjd omkring $\frac{1}{4}$ mil från stationen. Hon invigdes den 26 sept. 1905 af konferensens ordförande, teol. dr J. Fremling. Han invigde ock vid samma tillfälle den bakom kyrkan liggande kyrkogården.

J. B. A. I.

11. *Sv. ev. luth. Elbow Lake- och Fridhem-församlingarnas i Elbow Lake, Minn., prästhus* uppfördes 1904. Det är 28 fot i fyrkant samt två våningar högt. Det har 8 rum, förutom badrum, skafferi, källare, klädkontor m. m. Huset upplyses medelst elektricitet. Hur och tomt kosta \$3,000. S. W. S.

12. *Sv. ev. luth. församlingen i Carthago, S. Dak.*, stiftades 1888. Kyrkan är värderad till \$2,000.

Ur *Syn.-ref.* 1905.

13. *The Evangelical Lutheran Church of Holy Communion, Huron, S. Dak.*

Vid församlingens stiftelse, den 11 sept. 1903, tjänstgjorde dr Telleen såsom ordförande och Harold Gunderson i Huron såsom sekr. Augustana-synodens förslag till församlingskonstitution antogs. 35 medlemmar antecknades. Redan 1885 hade en dansk-norsk-svensk församling stiftats, men denna delades 1886 i en dansk-norsk och en svensk församling. Den svenska betjänades af pastorer inom Augustana-synoden. Församlingen syntes icke hafva någon framtid för sig, och slutligen ansågs det bäst att sälja kyrkoegendomen, belägen å hörnet af Montana och 2:dra gatorna, och dela de penningar, som erhöles för densamma. För den dansk-norska församlingen lyckades det något bättre, men hon var nära däran att uppgå i Missouri-synoden. Då det blef fråga om att stifta the Luth. Church of the Holy Communion, anslöt sig den svenska församlingen strax till denna rörelse: och sedan församling stiftats, anslöt sig den dansk-norska till församlingen vid årsstämman i januari 1904. Den lilla dansk-norska kyrkan såldes för \$200, och de tomter, på hvilka den svenska kyrkan stod, blefvo likaledes sålda, och den svenska församlingens kyrka flyttades på en tomt, där den dansk-norska kyrkan stått, hörnet af Iowa och 4:de gatorna, midt emot stadens högskola. Undervåningen byggdes och kyrkan omänd-

rades och förskönades. Hon är nu en inbjudande helgedom. Detta skedde 1905. Omkostnaderna för kyrkans flyttning och iordningställande belöpte sig till omkring \$1,000. På kyrkoegendomen hvilat ingen nämnvärd skuld. Församlingen har ingen egen lärare, men pastor Luther Malmberg besöker platsen. Studerande, sedermera pastor Charles Pehrson betjänade henne 1904. Undertecknad har arbetat på detta fält.

JOHN TELEEN.

14. *Grace English Ev. Luth. Church, Seven Corners, Minneapolis, Minn.*

Denna församling organiserades af dr J. Telleen 1903. Kyrkan är belägen på tomten 212—15 ave. So. Tomten kostade \$1,600 och kyrkan \$10,000. I kyrkan, som uppvärmes medelst en vattenångsapparat, finnas bibliotek, stolar, bord, o. s. v. Detta arbete möjliggjordes hufvudsakligen genom öfverste och fru C. A. Smiths kraftiga understöd. De hafva bestridt ungefär två tredjedelar af kostnaden. Kyrkan är uppförd i s. k. "Colonial or Eastern style" och är 66 fot lång och 34 fot bred. I undervåningen finnas: Under trttoaren, kolrum; under pelargången, varmapparaten, och ett rum för damer; midt emot det senare ett rum för herrar; intill rummet för varmapparaten är ett rum, innehållande säng m. m.; och intill detta är läsrummet, innehållande 4 bord, 200 stolar, bokhyllor, kartor, porträtt m. m. I kyrkan, som har läktare, finnes ock ett piano, hvilket the Ladies Aid Society skänkt församlingen. J. T.

15. *Sv. ev. luth. Libanon-församlingen i New London, Kandiyohi co., Minn.,*

daterar sig från den allra första nybyggaretiden i den trakten. Hon stiftades af pastor P. Carlson den 22 juli 1859. Andrew Jackson var hennes förste pastor. Under indianupproret 1862 blef församlingen förskingrad, men år 1865 organiserades den ånyo, och 1867 uppfördes en "log"-kyrka. Den nuvarande kyrkan byggdes 1873. Hon har sedan dess blifvit tillökt och förbättrad. Torn och sakristia hafva byggts och läktare och värmeapparat hafva insatts. En välljudande ringklocka insattes 1884. Ungdomsföreningen har anskaffat en utmärkt piporgel, tillverkad af Hillgren & Lane, Alliance, O., och Konfirmandförbundet har låtit insätta en skön altartafla, målad af prof. Olof Grafstrom. Kyrkoegendomen består af kyrka, pastors-hus, flera tomter, stall och 10 acres land. Kommunikantantalet är omkring 300. Församlingen har betjänats af följande pastorer: Andrew Jackson, T. H. Dahl, J. P. Lundblad, Erik Hedeén, L. G. Almén och C. J. Collin. A. T. Seastrand är församlingens nuvarande pastor. E. E. L.

KANSAS-KONFERENSEN, 16, 17.

16. *Sv. ev. luth. Bethania-församlingen i Lindsborg, Kansas,*

stiftades af pastor, sedermera doktor Olof Olsson, den 19 augusti 1869. En för denna församling säregen konstitution blef då antagen, men redan den 5 juni 1870 antogs Augustana-synodens förslag till församlingskonstitution. Den första kyrkan, byggd af sten, uppfördes 1869 nordväst om

staden vid "bluffen" på section 7. Hon var enkel och liten, 40 fot lång och 26 fot bred, sidoväggarna voro 10 fot höga. Redan 1874 var den nuvarande kyrkan, som uppfördes nere i den lilla staden, Lindsborg, färdig. Denna kyrka tillbyggdes sedermera först 1880 och sedan 1904. Planen för senaste tillbygget uppgjordes af dr Carl Swensson. Han fick dock aldrig se den nya kyrkan: tillbygget påbörjades först efter hans död. Äfven denna kyrka, som är en korskyrka, är byggd af sten, och hon rymmer ledigt 1,200 personer. I sitt närvarande skick är hon en af de prydligaste i vår synod. Inredningen är kyrklig. Hon har tre altartaflor, fristående altare, dopfunt inom altarringen, predikstolen vid ena sidan om altaret och orgeln vid den andra.

Pastorsbostället, som byggdes 1901, är ett af de största inom vår synod. Hela kyrkoegendomen är värd minst \$35,000.

Dr O. Olsson betjänade församlingen från dess stiftelse till 1879, dr C. A. Swensson från 1879 till den 16 februari 1904. Såsom pastorsmedhjälpare tjänstgjorde under dr Swenssons tid pastorerna Julius Lincoln och F. E. Pihlblad. Pastor Pihlblad tjänstgjorde ock under vakanstiden 1904. Dr Alf. Bergin tillträdde pastorsämbetet i denna församling den 24 nov. 1904.

A. B.

17. *Sv. ev. luth. Nebo-församlingen i Victor, Colo.* organiserades den 9 sept. 1902. Kyrkan byggdes 1905 och invigdes den 5 okt. 1905. Kyrkan, byggd af tegel, är 40 fot lång och 28 fot bred. Egendomen värderas till \$3,000. Kyrkan är Augustana-synodens högst belägna, 9,734 fot öfver hafvet.

P. E. ORDING.

NEW YORK-KONFERENSEN, 18—22.

18. *Sv. ev. luth. Augustana-församlingen i Allport, Clearfield co., Pa.*

Denna församling stiftades år 1887 den 10 nov. och inkorporerades enligt statens lagar år 1893. Efter att under en följd af år hafva begagnat en amerikansk kyrka för gudstjänsternas firande beslöt församlingen på årsstämman den 5 jan. 1903 att bygga en egen kyrka. Så skedde, och den 15 nov. samma år invigdes kyrkan till en Herrens helgedom. Kyrkan är 40 fot lång och 26 fot bred samt försedd med ett torn, 40 fot högt. Kyrkan kostar \$1,700, och skulden på densamma är \$250. Kommunikantantalet är 49 och medlemsantalet 117. Församlingens lärare är sedan 1888 pastor P. A. Bergqvist.

P. A. B.

19. *Sv. ev. luth. Bethel-församlingen i Houtzdale, Pa.,*

stiftades den 9 dec. 1883 af predikant Andrew Hedgren. Först den 7 mars 1886 antogs Augustana-synodens förslag till församlingskonstitution, och vid samma tillfälle fattades enhälligt beslut att begära inträde i New York-konferensen af Augustana-synoden. Församlingen byggde sin första kyrka hösten 1884. Hon tillbyggdes och reparerades sommaren 1889. Redan år 1904 beslöts att inköpa en mera centralt belägen tomt och därpå uppföra ny kyrka. Hörnstenen till den nya kyrkan, hvilken uppfördes under öfverinseende af hr August Johnson, medlem af församlingen, lades den 13 nov. 1904. Kyrkan invigdes den 10 maj 1905 af pastor P. A. Bergqvist. Hon är

60 fot lång och 30 fot bred, väggarna äro 14 fot höga, och tornet, som är 8 fot i fyrkant, är 61 fot högt. Predikstolen är utanför altarringen, framför dörren, som leder in till sakristian, hvilken är 6 fot i fyrkant. Vid altarets andra sida finnes ett biblioteksrum, likaså 6 fot i fyrkant. Kyrkan har nya bekväma bänkar med sittplats för 200 @ 300 personer. Bottenvåningen, som är byggd af tegel, har en ljus och rymlig sal, 46 fot lång, och 30 fot bred. Denna sal, som användes för söndagsskolan, affärsmöten m. m., inrymmer ett kök 30 fot långt och 14 fot bredt. Kyrkan har värmeapparat, en gåfva af Sorosisföreningen, och upplyses medelst elektricitet, hvars insättande ungdomsföreningen Excelsior bekostat. Hela egendomen, på hvilken endast en obetydlig skuld hvilar, kostar mellan \$3,000 och \$4,000.

Följande lärare hafva betjänat församlingen: Predikant Andrew Hedgren, pastor S. F. Westerdahl, studerande, numera komministern i Sverige, G. Juhlin, pastorerna E. S. Ternberg, H. Colliander, A. Palmér, A. J. Okerblom, församlingens nuvarande lärare. A. J. O.

20. *Sv. ev. luth. Emanuel-församlingen i West Clymer, Clearfield co., Pa.*

Församlingen stiftades den 28 juli 1900 och inkorporerades samma år. Kyrkobygge företogs sommaren 1904, och kyrkan invigdes den 13 nov. samma år. Kyrkan är 50 fot lång och 30 fot bred. Tornet är 64 fot högt. Undervåningen är 31 fot lång och 30 fot bred. Kostnaden uppgår till \$2,365. En skuld af \$800 hvilar på egendomen.

Kommunikantantalet är 145 och hela folkmängden 361.

Församlingens lärare är pastor P. A. Bergqvist.
P. A. B.

21. *Sv. luth. Gustaf Adolf-församlingen i Schenectady, N. Y.,*

stiftades af pastor A. L. Scott den 10 jan. 1903 med 27 kommunikanter. Prästhuset köptes på hösten samma år för \$4,700. Det är väl beläget vid den förnämsta gatan i staden. Det har 10 rum och upplyses medelst elektricitet. Kapellet (den egentliga kyrkan är icke byggd ännu, men församlingen har tomt stor nog för en stor, bekväm kyrka, när behovet så påkallar) byggdes 1904. Det är 58 fot långt, 30 fot bredt med 14 fot höga sidoväggar. Invändigt är kapellet 19 fot från golf till tak. Undervåningen innehåller kök och spissal. Färdigt kostar kapellet med inredning \$3,375. Församlingens egendom, land och byggnader, är värderad till \$10,375. Församlingen räknar 60 kommunikanter. K. A. M.

22. *Sv. ev. luth. församlingen i Greensburg, Pa.,* beslöt på årsstämmen 1904 att på den af församlingen förut för \$800 inköpta tomten, hörnet af Green- och Foster-gatorna, uppföra ett prästhus. Arbetet härmed påbörjades nästföljande september. Huset, beläget i den vackraste delen af staden, är byggdt af trä, men utvändigt är det klädt med hårdt gult tegel. Det är 30 fot bredt och 32 fot långt på den norra och 38 fot långt på den södra sidan. Härtill kommer köket 13 fot långt

och 8 fot och 6 tum bredt. Källarvåningen har tvättrum, rum för värmeapparat — och sådan är insatt —, rum för kol, o. s. v. Själfva huset, som är två våningar högt, har 8 präktiga rum, kök och badrum. Det upplyses medelst gasljus. Hus och tomt kosta församlingen \$5,202.05.

Ur *Församlingsvännen*.

NEBRASKA-KONFERENSEN, 23—25.

23. *Sv. ev. luth. församlingen i Lincoln, Nebr.*, stiftades 1870. Kyrkan uppfördes 1886. Församlingens kyrkoegendom är värderad till \$12,000.

Ur *Syn.-ref.* 1905.

24. *Sv. ev. luth. Edensborg-församlingen i Malmo. Saunders co., Nebr.*

Denna församling stiftades af pastor S. G. Larson den 25 april 1870. Hon firade sin 35 årsfest den 16—18 juni 1905.

Kyrkan är hållen i ren gotisk stil alltigenom. Invändigt är hon smakfullt dekorerad. Träarbetet är hållet i hvitt och guld. Predikstol och altare äro målade i samma färg. Altartafflan, som är målad af prof. Grafström i Rock Island, Ill., föreställer Jesu bergspredikan.

Pastor Fred. W. Wyman är församlingens nuvarande lärare.

F. W.

25. *Sv. ev. luth. Gethsemane-församlingen i So. Omaha, Douglas co., Nebr.*,

organiserades den 13 januari 1903. Stiftelsedagen räknade församlingen 49 själar, af hvilka 21 voro

kommunikanter. Inkorporerad enligt statens lagar blef hon upptagen i konferensens och synodens gemenskap samma år som hon stiftades. En välbelägen kyrkoegendom å 23:dje och N.-gatorna inköptes i juni 1903 för \$1,800. Tomten är 80 fot bred och 130 fot lång. Kyrkan är 50 fot lång och 26 fot bred. En grundlig reparation såväl ut- som invändigt utfördes 1904 för en kostnad af cirka \$800. Kyrkan, hvilken invigdes allhelgonadag 1904, är i sitt nuvarande skick värd \$3,000. Församlingens lärare, som tillika är Sions-församlingens i Omaha herde, är pastor Jno. V. Carlson.

J. V. C.

3. Minnesvårdar.

*Hvad säga de fredliga vårdar,
hvad är det, som runorna lofva?
"De trogna, som bo i Guds gårdar,
de äro ej döda: de sofva."*

*Begärens och stormarnas ilar
och jordiska sorgen och fröjden
de störa ej stoftet, som hvilat,
ej anden, som lefver i höjden.*

Prof. Lars P. Esbjörns gravvård på Öster-Våla, Sverige, kyrkogård.

Dr. Dixon's Cemetery, Graceland (a beautiful explanation) Graceland, Chicago, Ill.

Dr T. N. Hasselquists gravvård på begravningsplatsen Riverside, Moline, Ill.

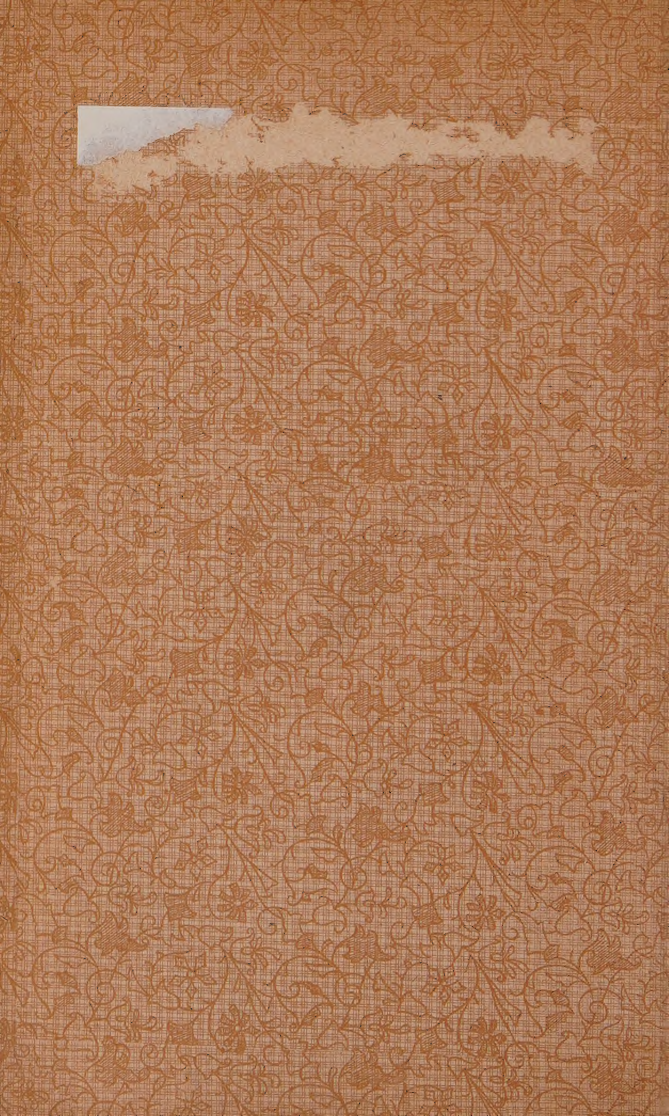
Dr O. Olssons gravvård på begravningsplatsen Riverside, Moline, Ill.

Dr P. J. Swärds grafvård på Mora, Sverige, kyrkogård.

APR 26 1965

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

20416

GTU Library

3 2400 00482 5752

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

